

TAJ GIBSON

SINOVSTVO HRISTOVO

ISTRAŽIVANJE IDENTITETA BOGA I ČOVEKA

**S jedne strane, Biblija naziva Isusa Božjim „jedinorodnim Sinom“...
S druge strane, Sveto pismo takođe tvrdi da je Isus „po samoj prirodi
Bog“...**

Tenzija između dva identiteta je smesta vidljiva.

Rešenje treba da bude dosledno obema tvrdnjama...

I dovoljno vredno našeg divljenja.

**Zašto se Hristos naziva „Sinom Božjim“? Pronađite odgovor toliko
jednostavan da ćete se pitati zašto ga nikada ranije niste uočili, i toliko
divan da će vam oduzeti dah.**

Naslov originala:

The Sonship of Christ, Ty Gibson

SADRŽAJ

SADRŽAJ.....	2
MIŠLJENJA POZNATIH O KNJIZI	4
PREDGOVOR: DECA TO DOBRO ZNAJU	7
1. DVA IDENTITETA.....	9
2. ČITANJE BIBLIJE POD NJENIM SOPSTVENIM USLOVIMA	11
3. PROROČANSTVO O POTOMKU	13
4. IZRAEL, MOJ SIN	15
5. DAVID, MOJ SIN	18
6. SOLOMON, MOJ SIN.....	20
7. ZAVETNI IDENTITET	22
8. VELIKO PONAVLJANJE	25
9. MATEJEVO JEVANĐELJE – SIN AVRAMOV.....	28
10. LUKINO JEVANĐELJE – ADAMOV SIN	32
11. JOVANOVO JEVANĐELJE – JEDINORODNI SIN	35
12. POSLANICA RIMLJANIMA – BOŽJI PRVOROĐENI SIN	40
13. JEVREJIMA POSLANICA – NAŠ VEČNI BRAT...	45
14. SIN ČOVEČIJI	49
15. POSLEDNJI ADAM.....	55
16. VEČNO ZAVETNO OBEĆANJE	62
17. BOŽJA TRANSCENDENTNOST	66
18. GENIJALNOST BROJA TRI.....	69
19. DUBOKO „ZASEĆI“ BOGA.....	74
20. NENAMETLJIVI ZAGOVORNIK ZAKONA	79
21. PRIČA O ZAVETU	88

Posvećujem ovu knjigu svojoj supruzi Sju:

„Sve što je lepo mislim

da sam saznao od tebe ;

i Džejsonu, svom sinu jedincu:

„To što sam ti otac uvek je zabavno,

a ponekad i opasno.“

MIŠLJENJA POZNATIH O KNJIZI

Ovo je svež, nov pristup Hristovom sinovstvu. Veoma originalno razmišljanje, a ipak savršeno verno Svetom pismu. Naslov je tačan, ali ublažen. Sinovstvo Hristovo je centralna organizaciona tačka koja je položila temelj za ovu knjigu, ali implikacije Hristovog sinovstva dosežu do sveobuhvatne obrade pogodne za neki univerzitetski ili teološki udžbenik. Međutim, uprkos dubini i širini predmeta, knjiga je napisana opuštenim, lakim stilom koji je izuzetno čitljiv.

*Džeri Mun, profesor emeritus,
predavao crkvenu istoriju na Univerzitetu Endrus*

Oh! To je poput onih optičkih iluzija koje je nemoguće videti dok ih ne vidite, a onda je nemoguće ne videti ih. Izgleda tako očigledno da je prosto zapanjujuće što to nije ranije prikazano.

*Pol Gilan, potpredsednik za administraciju,
Severna konferencija Novog Južnog Velsa, Australija*

Knjiga je briljantna. Jednostavno briljantna. Taj Gibson nudi obradu Hristovog sinovstva punu uvida i prosvetljenja, brižljivo iznoseći učenja Pisma uz dosledno usmeravanje pažnje na sveobuhvatnu, zavetnu priču Biblije. Postupajući na taj način, Gibson slika uzbudljivu i potresnu sliku Hristovog sinovstva i zašto je ono bitno, čime ispravlja mnoge nesporazume i izvlači na površinu mnoge dragulje koji se često previđaju.

*Džon Pekam, profesor teologije i
hrišćanske filozofije na Univerzitetu Endrus*

Čudesno! U tipično Gibsonovom stilu, Sinovstvo Hristovo slika veliki, prekrasni portret Boga. Ova knjiga je briljantna!

*Brendan Prat, sekretar Propovedničkog udruženja,
Australijska unijska konferencija, Australija*

Ova knjiga je apsolutno fenomenalna. To je delo prvoklasnog teologa. Duboko sam dirnut u duši.

Pastor Nejtan Renner

Zadivljujuće! Toliko je smisleno! Ne samo što pojašnjava ovo teološko pitanje, nego i jevanđelje čini daleko divnijim!

Pastor Mani Artega

Sinovstvo Hristovo je veoma, veoma dobra knjiga i treba je objavljivati širom sveta.

*Vudrou Viden, penzionisani profesor teologije,
Univerzitet Endrus*

Fantastično! Inovativno! Prekrasno! Svaka osoba na planeti Zemlji treba ovo da pročita.

Pastor Džejms Raferti

ČUDESNO! Sasvim sam ozbiljan kad kažem da je ovo jedna od najčudesnijih knjiga koje sam ikada pročitao. I tačka. Svako ko veruje u Isusa treba da je pročita. Ona je tako dobra da prosto ne želim da koristim reči iz straha da ne umanjim značaj onoga što mi se trenutno dešava u srcu. Možda samo jedan uzvik divljenja – oh! Svako pojedino poglavlje je bogato. Celokupni narativ¹ Pisma jednostavno oživljava. Rasprava o Trojstvu postavlja se na sasvim novu razinu. U stvari, mislim da ova knjiga u potpunosti menja tu raspravu. Suprotstavljanje trinitarnih i antitrinitarnih tvrdnji uvek se dešava na metafizičkom poprištu te, prema tome, nigde ne završava. Ti si promenio lokaciju bojnog polja i tako promenio samu borbu. Knjizi ništa ne nedostaje da bude zaista briljantna. Ona predstavlja virtuosnu izvedbu teološkog i metanarativnog užitka.

Pastor Markos Tores

U raspravi o Trojstvu, i te kako nam je potrebno Sinovstvo Hristovo. Umesto nagomilavanja dokaznih tekstova, ova knjiga prati značenje reči Sin u biblijskim knjigama, osvetljavajući bogatstvo smisla u tekstovima koje često preskačemo.

Čitajući je, odvojite se od bučnih debata i produbiti ljubav prema jevanđelju. Svesrdno je preporučujem kao rad iz biblijske teologije.

Pastor Kesia Rejni

Konačno! Imamo knjigu o Božjoj prirodi koja se poziva na razum i SRCE! Čitanje ovog dela obrazovalo me je teološki, i u isti mah lično nadahnulo. Ako želite dublje otkrivenje lepote Božjeg karaktera, SMESTA PROČITAJTE OVU KNJIGU!

Pastor Majron Edmonds

U svojoj knjizi Sinovstvo Hristovo Taj Gibson odlučuje se za svež, a ipak u biblijskom pogledu zdrav pristup, izводеći osnovno razumevanje Božanstva iz narativa Pisma koji to postepeno otkrivaju, posebno Isusovu ulogu kao ljudskog drugog Adama i Sina Božjeg. Rezultat je jedan od najlepših i najkoherentnijih prikaza karaktera, službe i ljubavi Božanstva koje sam do sad pročitao. Molim vas, pročitajte ovu knjigu! Ona će vam otvoriti srce za dublje poznanje našeg Boga Oca, Sina i Svetoga Duha.

Pastor Džonatan Volter

Ova knjiga je pravi primer kako duboko biblijsko i teološko razmišljanje može biti od pomoći u odgovoru na značajna pitanja koja se tiču ličnosti i identiteta Isusa Hrista. Pisana živopisnim i pristupačnim stilom, ona daje jasne dokaze u prilog Hristovog potpunog božanstva, u smislu jednakosti i večnog koegzistiranja sa Bogom, istražujući biblijske dokaze o značenju i teologiji Hristovog sinovstva. Gibsonova knjiga pojavljuje se u trenutku ispoljavanja sve većeg interesovanja za doktrinu o Hristu. Njegova knjiga je znatan doprinos u tom pogledu i trebalo bi joj dati što širi publicitet.

*Darijus Jankievič, profesor, šef katedre za teologiju
i hrišćansku filozofiju, Univerzitet Endrus*

Pošto sam počeo da čitam Sinovstvo Hristovo, nisam mogao da prestanem. Oh! Knjiga je zaista zapanjujuća. Taj je iskopao neporecivu istinu o večnoj Hristovoj prirodi i Njegov zavetno-sinovski

¹ *Narativ* – tok priče tj. stilska književna forma koja podrazumeva pripovedanje ili priču

TAJ GIBSON – SINOVSTVO HRISTOVO – MIŠLJENJA POZNATIH O KNJIZI

odnos sa Ocem. Ako ste se ikada zapitali kako je Isus mogao da poseduje neizvedeni život a ipak biti nazvan „Sinom“ Božjim, pronaći ćete kristalno jasan odgovor iz Pisma u ovoj čudesnoj knjizi. Bez sumnje, iznošenje ove istine u javnost imaće dubok uticaj na celokupno hrišćanstvo.

Šeli J. Kvin, pisac, voditelj i rukovodilac, Razvojnog programa 3ABN

Jednostavno ne mogu da zadržim oduševljenje porukom ove knjige. Tajev pristup drevnom pitanju istovremenosti božanstva i sinovstva Isusa Hrista jeste osvežavajući, biblijski i, za mene, potpuno ubedljiv. Molim se da ova knjiga privuče sveopštu pažnju i odobravanje kakvo zasluži. Sinovstvo Hristovo pre svega je radosno istraživanje i proslavljanje Isusa Hrista, Spasitelja sveta. Hvala ti, Taje!

Pastor Dejvid Ašerik

PREDGOVOR: DECA TO DOBRO ZNAJU

Kćeri Evine, posle svega kroz šta ste prošle, želim da znate da ste bile prisutne u mojim mislima dok sam ispisivao svaku rečenicu ove knjige.

Ova knjiga je nastala sasvim slučajno.

Bez šale.

Čini se da je samu sebe napisala. Da, bio sam uvučen u taj proces, povremeno s dosta muke. Naime, moja sledeća knjiga trebalo je da bude o nečem drugom. I usred svega toga, odjednom sam bio preusmeren, potom obuzet i najzad preplavljen neočekivanom vizijom Božje lepote, te sam morao da sledim svetlost ma kuda me ona povel. Bilo je tako mnogo ljudi koji su postavljali isto osnovno pitanje – ljudi u Nemačkoj i Australiji, Španiji i Kaliforniji, kao i u Marketu Vilidž u Koledždejlju, Tenesi – da sam počeo da pravim beleške i odgovaram na mejlove sve dok, koliko se sećam, ova knjiga nije odjednom iskočila iz mog kompjutera.

I evo je.

SINOVSTVO HRISTOVO

Istraživanje zavetnog identiteta Boga i čoveka

Doduše, naslov i nije baš veoma privlačan, ali sasvim odgovara sadržaju knjige. Dakle, nadam se da će i naslov i podnaslov postati za vas krajnje shvatljivi još pre završetka našeg zajedničkog putovanja. Dok sam pomno pratio nit utkanu u stranice koje slede, pre nego što sam to uopšte shvatio, ispisao sam preko 100.000 reči. „Uh! Stani već jednom“, pomislio sam. Tako sam se zaustavio i pripremio tekst za štampu. Nisam hteo da vas zatrpam informacijama ili da vam postanem dosadan, te sam sveo knjigu na 43.459 reči. To je snošljivo. U stvari, pri prosečnoj brzini čitanja od 200 reči u minutu, možete proći kroz ovu malu svesku za oko tri i po sata. A da se pri tom ne preznojite. Nedelja je popodne, opušteni ste, i verujem da će knjiga biti vredna vašeg vremena.

Još nešto povodom naslova: da, više sam nego svestan da je „sinovstvo“ reč koja asocira na muški rod.

Kćeri Evine, posle svega kroz šta ste prošle, želim da znate da ste bile prisutne u mojim mislima dok sam ispisivao svaku rečenicu ove knjige. Molim vas, imajte na umu prilikom ovog istraživanja da je sve ono što govorimo o sinovima podjednako primenjivo i na kćeri. Tokom celog biblijskog narativa, sinovstvo je zavetni mehanizam za praćenje Hristove loze. Glavno je, drage moje sestre, da vi niste isključene ni iz jedne od veličanstvenih implikacija teme o biblijskom sinovstvu, baš kao što ni muškarci nisu isključeni iz biblijskih prikaza Božje crkve kao žene i konačno kao neveste. Muškarci zajedno sa ženama predstavljani su nevestom, a žene baš kao i muškarci obuhvaćene su pojmom sinovstva.

Toliko sam uzbuđen knjigom Sinovstvo Hristovo da jedva čekam da je pročitate. Molim vas, pošaljite mi mejl na hello@thesonshipofchrist.com i recite šta o njoj mislite. Samo da znate, molim se da vas ideje na koje ćete uskoro naići silno iznenade i prenesu na jedan potpuno nov nivo razumevanja Biblije.

Konačno, budući da se očekuje da knjige imaju uvode, moj glasi ovako:

Deca po prirodi više znaju od odraslih, ne u smislu količine, nego značenja. Kako postajemo stariji i „pametniji“, skloni smo da zaboravimo duboke istine koje niko nikada nije morao da nam saopšti. Otuda ću ovom knjigom uputiti mig okom i klimnuti glavom u znak odobravanja jednom malom dečaku koji je intuitivno osetio suštinski sklop realnosti, kada je postavio dosta briljantno pitanje: „Ako smo mi stvoreni, to mora značiti da je Bog bio sam pre nego što smo se mi našli ovde; pa kako je Bog pre toga mogao važiti kao dobar kad nije bilo nikoga prema kome bi pokazivao tu dobrotu? Možda Bog nikada i nije bio sam.

Tačno tako, mali moj dečake.

1. DVA IDENTITETA

***„Sin Božji ne može biti Bog u onom istom večnom smislu
u kom je Otac Bog, rezonujemo mi ljudi, jer inače
ne bi bio nazvan Sinom.“***

Šta Biblija želi da kaže kad Isusa naziva „Sinom Božjim“?

O, ne! Hoće li to opet biti one dosadne, cepidlačke teološke vežbe?

Zapravo, ne.

U stvari, ako budete krenuli sa mnom na ovo malo putovanje i izdržali do kraja, uveravam vas da će nagrada biti bogata. Možda ćete čak ustanoviti da ste duboko dirnuti lepotom Božjeg karaktera i biti obuzeti strahopoštovanjem pred ogromnom genijalnošću biblijskog narativa. Čak i ako nalazite da je pomenuto pitanje dosadno na prvi pogled, obećavam vam da vreme koje ćemo zajedno provesti neće ni najmanje biti dosadno.

Pre svega, valjalo bi da budete svesni činjenice da je to pitanje predstavljalo izazov za proučavaoce Biblije skoro dve hiljade godina. Tvrd je to orah i teško ga je slomiti. Biblijske naučnike neprestano intrigira i zbunjuje ovaj predmet. A lako je videti i zašto. Zbog prilično napadne premise da Sveto pismo naziva Hrista „Sinom Božjim“, podizale su se tokom crkvene istorije razne grupe insistirajući da On ne bi mogao, premda nosi takvu titulu, biti prapostojeći bez nekog polazišta, niti večno koegzistirati sa Bogom čiji je On „Sin“. Logika, takvi uporno tvrde, sprečava *sina* da hronološki koegzistira sa *ocem*.

I jedva da ih možete zbog toga kriviti.

Naše normalno razumevanje reči „sin“ uključuje ideju o rođenju, a za Isusa se u Pismu kaže da je „rođen“. Prirodno je, onda, da biti „sin“ sugerise neki početak u pogledu porekla i nastajanja. Budući da se Isus naziva Božjim „Sinom“, zar iz toga ne sledi da On mora biti da je rođen od Boga i, otuda, ima početnu tačku kao osoba jasno odeljena od Oca?

Izvesno, postoji logika za takvo viđenje stvari.

Zato onima koji zastupaju takvo gledište želim da kažem: kod mene nećete naići na nepoštovanje ili odbojan stav. Tvrdim da ste studiozni i koristite svoj mozak. Kao što je Galileo jednom rekao: „Ne osećam se obaveznim da verujem da je onaj isti Bog koji nas je obdario osećanjem, razumom i intelektom nameravao da se uzdržimo od njihove upotrebe.“ Vi ste jednostavno pokušali da budete logični i dosledni, i zbog toga vas pohvaljujem.

Ali polazeći od vašeg poštenja i logičnosti kao premise, molim vas da ozbiljno sagledate ono što ćemo istraživati povodom ovog predmeta, zato što mislim da ćete ustanoviti da je viđenje ove knjige duboko ubedljivo. U stvari, čak ću i smelo ustvrditi da je ono što ćemo ubrzo otkriti tako očigledna istina što se tiče Hristovog sinovstva da, pošto je jednom uvidite, nećete više moći da je prenebregnete. Shvatam da to prevazilazi mogućnosti ove male knjige, ali molim vas dopustite mi da pokušam najbolje što mogu tako što ću vas voditi na ovom putovanju do poslednje stranice. I šta god da činite, nemojte preskakati delove teksta. Držite se redosleda ovog materijala, zato što je u našoj obradi teme jedan deo slike od vitalne važnosti za sledeći, i opet za sledeći, i tako dalje, sve do kraja.

TAJ GIBSON – SINOVSTVO HRISTOVO – 1. DVA IDENTITETA

Bez obzira ko ste ili kakav ste stav zauzeli povodom Hristovog sinovstva, vi bez sumnje osećate tenziju i kompleksnost unutar pokušaja da se dve naizgled protivrečne tvrdnje u Pismu učine smislenim.

S jedne strane, Biblija naziva Isusa Božjim „jedinorodnim Sinom“ (Jovan 3,16) i opisuje Ga u podređenom položaju u odnosu na Oca (Jovan 14,28; 1. Korinćanima 15,27.28).

S druge strane, Sveto pismo takođe tvrdi da je Isus „po samoj prirodi Bog“, insistirajući da je On „jednak Bogu“ (Filipljanima 2,5-6) i da je On Onaj koji je „načinio“ sve što je „stvoreno“, postavljajući Ga, nasuprot, u kategoriju „nestvorenog“ (Jovan 1,1-3). On se čak naziva „Otac vječni“ (Isaija 9,6), večni „JA SAM“ (2. Mojsijeva 3,14; Jovan 8,58), i „Svedržitelj“ (Otkrivenje 1,8).

Tenzija između dva identiteta je smesta vidljiva.

Rešenje treba da bude dosledno obema tvrdnjama...

I dovoljno vredno našeg divljenja.

2. ČITANJE BIBLIJE POD NJENIM SOPSTVENIM USLOVIMA

„Mnogi hrišćani su naučeni da se biblijom služe kao doktrinarnim udžbenikom, uz pretpostavku da ona u osnovi funkcioniše poput enciklopedije iz koje se može sastaviti zbirka teoloških propozicija.“

Sugerisaću vam da je to što moramo da se borimo da Hristovo sinovstvo učinimo smislenim posledica selektivnog i uskog čitanja Pisma, koje prenebregava sveukupan tok priče u knjizi. Ne zato što neko namerava da Bibliju čita selektivno ili sa suženim fokusom. Razlog je upravo to što je većina hrišćana naučena da se Pismom služi kao doktrinarnim udžbenikom, uz pretpostavku da ona u osnovi funkcioniše poput enciklopedije iz koje se može sastaviti zbirka teoloških propozicija. Tako mi u stvari ne čitamo Bibliju, *per se* (samu za sebe), već pre težimo da pročešljavamo njene stranice u potrazi za stihovima, rečenicama, čak delovima rečenica i izolovanim rečima, a potom spajamo nevezanu masu „stihova“ u tematske kategorije od kojih sastavljamo „verovanja“.

Sami pisci Biblije izgleda ništa ne znaju o tom tematskom formulisanju istine. To je očigledno strano drevnom hebrejskom načinu obrade stvarnosti. Oni, suprotno tome, vide i prenose istinu u vidu poezije i pesme, simbola i priče – poglavito priče, budući da poeme, pesme i simboli samo doprinose kazivanju priče.

Kad se Biblija čita u maniru dokazivanja izdvojenim tekstovima koji previđaju kontekst, moguće je, razume se, upregnuti mnoge njene „stihove“ da formulišu upravo bilo koju „doktrinu“ u koju je neka osoba sklona da veruje. Proučavanje Biblije uz takav pristup, predstavlja pre subjektivnu vežbu u kojoj ja tražim „stihove“ da potkrepe neku premisu koju ja obično unosim u Bibliju – i, nimalo ne iznenađuje, nalazim podršku koju tražim.

Koristeći pristup Pismu koji se ogleda u dokazivanju izdvojenim citatima, lako možemo i u dobroj nameri preuzeti reč „sin“ onako kako se ona javlja u vezi sa Isusom, i onda krenuti da rezonujemo, potpuno izvan biblijskog narativa, da On mora da je potekao od Boga nekada vrlo, vrlo davno. „Sin Božji“ ne može biti Bog u onom istom večnom smislu u kom je Otac Bog, rezonujemo mi ljudi, jer inače ne bi bio nazvan „Sinom.“

Zatim, da bismo izašli na kraj sa ostalim „stihovima“ koji prikazuju Isusa kao Boga, primorani smo da se upustimo u objašnjavanja daleko više filozofska, apstraktna, koja nam samo Pismo ne nudi. Govorimo nešto poput ovoga: „Da, Isus je uvek postojao u Ocu pre nego što je proizašao od Oca, tako da On nije bio *stvoren od* Oca, nego se pre *pojavio iz* Oca.“ I pri tom osećamo da smo kazali nešto smisljeno i duboko, premda u stvari pojma nemamo šta smo rekli i, naravno, znamo da Biblija tako nešto ne govori. Ali kad koristimo metod dokazivanja putem izdvojenih citata, koji se nebrizljivo odnosi prema kontekstu, nemamo drugog izbora nego da praznine popunjavamo spekulacijama koje nisu svojstvene tekstu. Drugačije kazano, moramo određene stvari da izmislimo.

Prirodno, ne možemo kriviti ljude što pokušavaju da osmisle težak jezik. Ako funkcionišemo u okviru metodologije dokazivanja izdvojenim tekstovima, usredsređujući se na nekoliko drveta, dok istovremeno propuštamo da vidimo celu šumu, onda je stvarno pravi izazov odlučivati, u stilu „pismo-glava“, da li je „Bog“ bio „rođen“ kao „Božji Sin“. Tako mi ili potcenjujemo ili prenaglašavamo tumačenje neodgovarajućih stihova. Oni koji zauzimaju suprotno stanovište

uglavnom odgovaraju sastavljanjem sopstvene liste stihova i nudeći sopstvena nategnuta tumačenja. I tako završavamo zaglavljani u ćorsokaku dokazivanja izdvojenim tekstovima, pri čemu moji izabrani tekstovi stoje nasuprot vašim, a vaši protiv mojih.

Međutim, postoji jedno rešenje i ono se vrlo jasno vidi kao pravo rešenje kad se pozabavimo njim i shvatimo kuda ono vodi:

Čitajte Bibliju.

Kao celinu.

Pod njenim sopstvenim uslovima.

Kad Bibliju čitamo kao otvoreni narativ – kao veliku priču kakva je ona zacelo – sa ključnim ličnostima koje deluju na sveobuhvatnoj, nameravanoj liniji zapleta, značenje sinovstva Hristovog nepogrešivo postaje očigledno. Drugim rečima, ako zaista želimo da razumemo u kom je to smislu Isus Sin Božji, potrebno je da napustimo svoje odabrane stihove i uključimo se u veliku istorijsku priču koju nam kazuju proroci.

Kad sumnjate, sagledajte širu sliku.

A kad to učinimo – oh! čitav novi svet biblijskih shvatanja otvara se pred nama, i nema potrebe za nategnutim tumačenjima. Mi to jednostavno vidimo. Priča nam govori istinu na način koji mikrosagledavanje pojedinačnih stihova to nikada nije u stanju.

Stoga učinimo upravo to. Čitajmo Bibliju pod njenim sopstvenim uslovima i pogledajmo kuda ona vodi.

To će biti veoma uzbudljivo.

3. PROROČANSTVO O POTOMKU

„Kad koristimo metod dokazivanja putem izdvojenih citata, koji se nebrižljivo odnosi prema kontekstu, nemamo drugog izbora nego da praznine popunjavamo spekulacijama koje nisu svojstvene tekstu. Drugačije kazano, moramo određene stvari da izmislimo.“

Biblijska priča počinje tako što Bog stvara Adama i Evu.

Oni su prva ljudska bića.

Svi ostali ljudi potiču od njih.

Odmah se javlja jasan obrazac u narativu: stvaranje, prokreacija.

Bog je stvorio Adama i Evu po svom sopstvenom „obličju a onda Adam, uz ne malu Evinu pomoć, „rodi sina po obličju svojem, kao što je on“ (1. Mojsijeva 1,27; 1. Mojsijeva 5,3).

A taj čovek Adam, dakle, prvi je „sin Božji“ u biblijskom narativu, i prva ličnost u priči koja daje smisao sinovskom identitetu utkanom u preostalom delu Biblije. Kad pređemo na narativ Novog zaveta, namerno isticanje teme „sin“ postaje očigledno. U Isusovom rodoslovu koji daje Luka, svaka osoba u porodičnoj lozi naziva se „sinom“ nekog ljudskog oca, sve dok idući unazad ne dospemo do Adama, prvog čoveka, koji se razlikuje od svih drugih:

... Adama, sina Božijega. (Luka 3,38)

Da li vidite šta se upravo dogodilo? Novi zavet namerno zatvara krug do samog početka biblijske priče kako bi nam rekao ko je Isus, i to tako što nam govori ko je Adam. Imamo Adama, i imamo Isusa. I te dve figure čine premisu cele biblijske priče, kao što ćemo to sve jasnije videti kako idemo dalje.

Od samog početka priče, Bog ima „sina“ i njegovo ime je Adam. Bog ima i ćerku koja takođe obrazuje važnu nit priče, što će ubrzo postati očigledno. Za sada, mi smo zainteresovani za praćenje niti „sin“ kako bismo razumeli Isusovo sinovstvo.

Prema Luki, Adam je „sin Božji“ u jednom mnogo dubljem smislu nego bilo koje ljudsko biće posle njega.

Zašto?

Pa, jednostavno zato što je on prvi u svojoj vrsti, prvi čovek, od koga će poteći svi ostali i dobiti svoj identitet.

Adam i Eva su *stvoreni*.

Svi drugi *su rođeni*.

Eto tako počinje biblijski izveštaj.

Adam je bio poglavar ljudskog roda, od koga će celo čovečanstvo primiti svoje „obličje“. Počev od njega, „obličje“ Božje trebalo je da se prenosi iz naraštaja u naraštaj, stvarajući neprestano sve širi krug ljudskih bića sa sposobnošću da vole, kao što Bog voli, da žive po Božjem „liku“ ili „obličju“. To je bio Božji plan prilikom stvaranja ljudskog roda. Postojeće jedan sled sinova i kćeri koji će prenositi Božji lik. I da ponovimo, pojašnjenja radi:

Bog je stvorio Adama i Evu po svom „sopstvenom obličju“ (1. Mojsijeva 1,27).

Tada Adam „rodi sina po obličju svojem, kao što je on“ (1. Mojsijeva 5,3).

Kakvog li prekrasnog plana!

Ali upravo ovde priča tragično menja svoj tok. Dolazi do nametnutog „prekida“ u planu:

TAJ GIBSON – SINOVSTVO HRISTOVO – 3. PROROČANSTVO O POTOMKU

- Prekid koji nazivamo Pad ljudskog roda
- Prekid tokom kojeg je pali anđeo, Lucifer, obmanuo čovečanstvo da poveruje kako Bog postupa proizvoljno, postavlja ograničenja, nepouzdan je i služi sebi (1. Mojsijeva 3,1-5)
- Prekid koji je gotovo izbrisao „lik“ Božji u „sinu Božjem“, i tako omeo sposobnost Božjeg sina da Božji lik prenosi s naraštaja na naraštaj

I pošto je došlo do prekida, bila je neophodna *intervencija*:

- intervencija koja je trebalo da se dogodi u ljudskoj situaciji *iznutra*
- intervencija koja će ponuditi novi put sa novim polazištem
- intervencija koja će doći u vidu novog „Sina Božjeg“ da zameni Adama, novog poglavara ljudskog roda koji će ponovo uspostaviti Božje „obličje“ u čovečanstvu

Neposredno posle Pada, Stvoritelj je izgovorio jedno proročanstvo kao pretnju sotoni, a ljudskom rodu kao obećanje:

„Staviću neprijateljstvo između tebe (sotone) i žene (Eve i njenog potomstva), i između tvog potomka i njenog; On (potomak koji će doći) smrskaće ti glavu, a ti ćeš Ga ujedati za petu.“ (1. Mojsijeva 3,15 – NIV)

Ne propustite da shvatite poentu.

Obećanje o oslobođenju iskazano je jezičkim pojmovima *potomstvo* i *potomak*. Dve grupe ljudi tokom istorije suprotstavljale se jedna drugoj. Jedna loza potiče od sotone, ratujući protiv Boga i Njegovog naroda, a duhovna loza od žene, kroz koju će poseban „potomak“ jednoga dana biti rođen da bi pobedio sotonu i preokrenuo posledice Pada. Adam, „sin Božji“, nije uspeo da savlada iskušenje, pri susretu sa sotonom. Ali će ljudskom rodu biti rođen novi Sin koji će smrskati zmiju umesto da joj se potčini. Drugi „Adam“, novi „Sin Božji“, stupiće na scenu ljudske istorije i uspeti tamo gde je prvi Adam pao.

Vidimo, dakle, da Bog od samog početka dotiče problem greha u okviru rodoslova, obećavajući konačno rođenje jednog deteta. Bog koji je stvorio čoveka namerava da spase čovečanstvo delujući *iznutra*, polazeći od naše sopstvene genetske sfere, sa strateškog položaja „Sina Božjeg“ koji će se roditi unutar Adamove loze kako bi iskupio Adamov pad.

Kad taj početni deo linije biblijske priče bude jasno utvrđen u našem umu, sve ostalo duž puta počinje da dobija svoj smisao sa izuzetnom jasnošću.

Tako se zaista napreduje. Čekam vas u sledećem poglavlju.

4. IZRAEL, MOJ SIN

„Kad bibliju čitamo kao otvoreni narativ – kao veliku priču kakva je ona zapravo – sa ključnim ličnostima koje deluju na sveobuhvatnoj, nameravanoj liniji zapleta, značenje Sinovstva Hristovog nepogrešivo postaje očigledno.“

Već sad priča ima jasan oblik i mi počinjemo da shvatamo kuda ona ide. Prvo proročko obećanje iz 1. Mojsijeve 3,15 daje nam osnovu za postavljanje i praćenje velikog narativnog luka Svetog pisma. Ono što Bog dalje čini uopšte ne iznenađuje, s obzirom na ključne crte prve epizode u priči. On, naravno, preduzima neophodne korake u cilju ispunjenja obećanja.

A kako On to čini?

Pa, tačno onako kako bismo i očekivali u ovom trenutku kada smo već počeli da shvatamo priču: ustanovljenjem genealoške linije u čijem će se okviru roditi svetu obećano dete, novi Sin Božji.

Dakle, Bog poziva Avrama i njegovu ženu Saru da napuste Ur, svoju vavilonsku domovinu, i obećava da će osnovati veliki narod u okviru njihove genetske linije, preko koga će biti blagosloveni svi narodi na zemlji (1. Mojsijeva 12). Bog naziva to obećanje svojim „zavetom“ (1. Mojsijeva 15), a to je, sasvim jasno, proširena verzija obećanja datog u 1. Mojsijevoj 3. Zavet se pojavljuje kao određujuće obeležje Božjeg delovanja dok se plan o rođenju deteta postepeno ostvaruje, baš kako se Bog i zavetovao. Stoga mi uopšte nismo iznenađeni kad Avram i Sara konačno dobiju Isaka, a on je u Svetom pismu prepoznat kao „sin obećanja“ (1. Mojsijeva 21,1-7; Galatima 4,23).

Od suštinske je važnosti zapaziti da priča sada počinje da se usredsređuje na sled sinova. U tom trenutku, u narativu se pojavljuje pojam prvenstva – pravo „prvorođenog“ sina (1. Mojsijeva 27,19,32; 43,33; 48,14-18). Sin prvenac je kanal kojim će se zavetno obećanje prenositi s naraštaja na naraštaj. Međutim – i ovo je od ogromnog značaja – u narativu se neočekivano naglašava duhovna priroda plana, i mi ubrzo shvatamo da genetski prvenac nije uvek i *zavetni* prvorođeni sin.

Isak je drugi sin koji se rodio Avramu, posle Ismaila, ali je Isak prvorođeni sin obećanja.

Isak se potom ženi Revekom i obećanje prelazi na njihovog sina Jakova, koji je rođen drugi, posle Isava, a ipak zauzima zavetni položaj prvorođenog sina.

Osnovni cilj kojim se Bog rukovodi jeste prenošenje zavetnog obećanja. On se ne vezuje za tačan redosled rođenja, već pre za dalje ostvarivanje zavetnog obećanja. Ono što je bitno jeste da je uspostavljena linija kojom će novi „Sin Božji“ ući u ljudsko postojanje i pobediti zmiju iznutra, sa strateškog položaja ljudske prirode, i tako preokrenuti Adamov pad u pobeđu.

Tok priče se odvija ka svom veličanstvenom krajnjem cilju, ukratko na sledeći način:

Avram i Sara dobijaju prvorođenog zavetnog sina koga su nazvali Isak.

Isak i Reveka dobijaju svog zavetnog prvenca koga su nazvali Jakov.

Jakovljeve žene rađaju Jakovu dvanaest sinova. Jakovljevo ime je promenjeno u Izrael. Najzad, neočekivano – ili ne baš neočekivano u okviru sveobuhvatnog narativa – Jakovljevih dvanaest sinova i sva njihova deca počinju zajedno da se nazivaju zavetnim imenom svog oca, Izraela. Bog sada ima jedan korporativni narod, naciju. Izrael zatim odlazi u Egipat gde postaje narod robova. Bog konačno šalje Mojsija da izbavi Izrael iz egipatskog ropstva, i – obratite sada pažnju – Bog ga upućuje da Faraonu kaže nešto posebno:

TAJ GIBSON – SINOVSTVO HRISTOVO – 4. IZRAEL, MOJ SIN

„Izrailj je sin Moj, prvenac Moj. I kazah ti: pusti sina mojega da Mi posluži.“ (2. Mojsijeva 4,22.23)

Izrael, kao narod, sada je označen kao „Božji sin“, i to u jednini. Na ovom mestu u priči, jezički pojam potomstvo, pomenut prvi put u 1. Mojsijevoj 3,15, poprima proširenu primenu korporativnog (kolektivnog) sinovstva u pogledu Izraela kao naroda. U kom smislu je Izrael Božji prvenac? Odgovor je očigledan kad se prisetimo obećanja datog Avramu:

„U tebi će biti blagoslovena sva plemena /u engl. porodice/ na zemlji.“ (1. Mojsijeva 12,3)

Izrael je Božji prvenac kao *sinovski* narod u nameri da, zahvaljujući svedočenju Izraela, mnogi drugi narodi takođe postanu sinovski narodi. Ponovo vidimo da položaj ili uloga „prvenca“ nema nikakve veze sa redosledom rođenja. Ono što je značajno jeste prenošenje zaveta svim narodima na zemlji. Izrael je duhovni kanal kojim Bog namerava da sve narode uvrsti u sinovski status koji je Adam izgubio. Isak, Jakov, a onda Izrael, bili su svi „prvenci“ u *pozicionom* ili u *funkcionalnom* smislu, a ne u *hronološkom*.

I upravo u ovom trenutku u biblijskom narativu – kad je Izrael označen kao Božji prvorodeni sin – Bog preuzima ulogu „Oca“ u odnosu na Izrael. Ukoravajući Izrael za nevernost Bogu, Mojsije je rekao:

*„Nije li On Otac tvoj, koji te je zadobio? On te je načinio i stvorio...
Na revnost pokrenuše Ga tuđim bogovima, gadovima razgnjeviše Ga.
Prinosiše žrtve đavolima, ne Bogu, bogovima, kojih nijesu znali, novim, koji izbliza
dodoše, kojih se nijesu strašili oci vaši.
Stijenu koja te je rodila zaboravio si; zaboravio si Boga Stvoritelja svojega.“ (5. Mojsijeva 32,6.16-18)*

Mojsije kaže Izraelu:

Bog je „vaš Otac“.

Bog „vas je rodio“.

Bog „vas je usinio“.

I sada, pošto je Izrael dobio ulogu Božjeg jedinorodnog sina između ostalih naroda, Bog preuzima ulogu Oca u odnosu na Izrael. Po prvi put u biblijskom narativu Bog koristi jezik vezan za rađanje. On „je rodio“ Izrael kao svoj izabrani narod među ostalim narodima. Izrael, kao Božji jedinorodni sin među narodima, biva kažnjavao zato što je „zaboravio Boga koji ga je usinio“, a rodio ga je i usinio kada ga je izbavio iz egipatskog ropstva. Izrael se okrenuo „bogovima“ drugih naroda i tako se odrekao Boga koji ga je usinio. Kao što će Bog kasnije reći preko Jeremije: „Ja sam Otac Izrailju, i Jefrem je prvenac Moj“ (Jeremija 31,9). Ostali narodi su pod vlašću svojih demonskih bogova (5. Mojsijeva 32,17), ali je Izrael Božji izabrani narod, pozvan između naroda da bude Božji jedinorodni sin, preko koga će svi narodi biti blagosloveni.

Kao kod uloge sinovstva, Božje očinstvo utemeljeno je u starozavetnom narativu i tesno povezano sa Izraelovim pozvanjem da bude narod preko koga će Mesija doći na ovaj svet. Ako hoćemo da razumemo šta Novi zavet hoće da kaže kad Boga naziva „Ocem“, moramo dozvoliti samoj priči da nam objasni šta to znači. Kad tako postupimo – kad razmišljamo teološki poslušni

biblijskom narativu Biblije – postaje očigledno da ima smisla u tome da je Bog naš Otac i Isusov Otac, da ima smisla u tome da se Njegova uloga konačno ne može svesti na očinstvo, što ćemo kasnije istražiti u ovoj studiji.

Celovitu sliku dobijamo kad jednostavno sledimo biblijski narativ tamo kuda on vodi. Mi smo u ovom trenutku krajnje uzbuđeni jer implikacije sinovstva počinju da se oblikuju u našem umu. Ako dopustimo priči da nas ona sama vodi, uskoro ćemo Bibliju razumeti na potpuno novom nivou. Od sada ona nas još više zapanjuje, stoga veoma pažljivo posmatrajte šta će se dalje dogoditi.

5. DAVID, MOJ SIN

„Imamo Adama, i imamo Isusa. I te dve figure čine premisu cele biblijske priče.“

Izrael, Božji „prvenac“, sada već oslobođen iz ropstva, razvija se kao narod, iz naraštaja u naraštaj, dok najzad nije rođen dečak po imenu David.

Možda ste čuli priču o Davidu kao izolovanoj nadahnutoj pripovesti sa zanimljivim poukama o pobeđivanju ličnih „džinova“ koji se bore protiv vašeg profesionalnog uspeha (Golijat), sa pet sila vaše ličnosti (pet oblutaka), ali ovo je više od toga. Priča o Davidu je, po svojoj dubini, neposredni nastavak velikog biblijskog narativa o zavetu.

David je, zapravo, sledeći Božji sin u sinovskoj sagi Svetog pisma.

On postaje izabrani car Izraela, i u njemu je sada predstavljen korporativni izraelski identitet. Sinovski identitet sada poprima iscrpnije proročko značenje. Idealni redosled u pogledu rođenja je ponovo poremećen, zato što David nije prvenac svog oca Jeseja, nego poslednji rođeni sin (1. Samuilova 16,10-11).

I opet je upravo istorijski nastavak zaveta bitan, a ne hronološki rodoslov. Sa Davidom Bog je ponovo potvrdio obećanje dato Avramu, Isaku, Jakovu i Izraelu, i David tada postaje prošireni prototip Mesije koji treba da dođe. Pogledajte ovo.

Da bi prenelo ideju o sukcesiji, Pismo ponovo priziva jezički termin „sin“. U Psalmu 2,1-7, David peva o sebi kao onom koji je „rođen“ kao Božji „sin“, dok istovremeno proročki peva o dolasku Mesije, u kome će se sve što je Bog obećao svetu ispuniti kroz Izrael:

*„Zašto se bune narodi i plemena pomišljaju zaludne stvari?
Ustaju carevi zemaljski, i knezovi se skupljaju na Gospoda i na pomazanika Njegova
(Mesija, na jevrejskom)...*

*Ja sam pomazao cara svojega na Sionu, na svetoj Gori svojoj. Kazaću naredbu
Gospodnju; On reče meni: ti si sin Moj, Ja te sad rodih.“*

O kome David peva?

Pa, on peva o sebi u neposrednom, lokalnom istorijskom smislu. David je pomazani car Izraela. Ali on isto tako proročki peva o konačnom, univerzalnom pomazanom caru Izraela, naime Isusu Hristu. Znamo da je to slučaj zato što Novi zavet pravi tu proročku vezu (Dela apostolska 2,25-36; Dela apostolska 4,25-28; Dela apostolska 13,33; Jevrejima 1,5).

U Psalmu 89,19-29 David slika sebe kao Božjeg „prvenca“ preko koga će Njegov „zavet stajati tvrdo“, iako ponovo predskazuje dolazak Mesije.

*„Tada si govorio u utvari vjernima svojim, i rekao:
Poslah pomoć junaku, uzvisih izbranog svojeg iz naroda. Nađoh Davida slugu svojega,
svetim uljem svojim pomazah ga. Ruka će Moja biti jednako s njim, i mišica Moja krijepiće
ga.*

Neće ga neprijatelj nadvladati, i sin bezakonja neće mu dosaditi.

*Potrću pred licem njegovim neprijatelje njegove, i nenauidnike (protivnike) njegove
poraziću.*

*Istina je Moja i milost Moja s njim, i u ime Moje uzvisiće se rog njegov.
Pružiću na more ruku njegovu, i na rijeke desnicu njegovu.
On će Me zvati: Ti si Otac moj, Bog moj i Grad spasenja mojega.
I Ja ću ga učiniti prvencem, višim od careva zemaljskih. Dovijeka ću mu hraniti milost
svoju, i zavjet je Moj s njim vjeran.
Produljiću sjeme njegovo dovijeka, i prijesto njegov kao dane nebeske. „*

I ponovo se, sasvim prirodno, pitamo o kome David peva.

Ko je taj sveti?

Ko je taj uzvišeni, izabrani iz naroda?

Ko je taj koji uzvikuje: „Ti si moj Otac“, i kome Gospod odgovara: „Učiniću ga svojim prvencem“?

Ko je taj najuzvišeniji car na zemlji, u kome će Božji zavet zauvek biti uspostavljen?

David, naravno, ali i neko viši od Davida!

U ovoj tački našeg putovanja, znajući ono što znamo, jednostavnim čitanjem ta dva Davidova psalma odjednom će se upaliti svetiljka u našem umu. Ti starozavetni odlomci od bitnog su značaja za poimanje priče dok ona prelazi u Novi zavet, posebno onoga šta Novi zavet hoće da kaže kad Isusa naziva Božjim „prvencem“ i Božjim „jedinorodnim sinom“.

Ti Davidovi psalmi su začetak terminologije /o sinovstvu/, zajedno sa prethodnim odlomcima koje smo uočili povodom sinovstva Izraela. U stvari, kao što ćemo otkriti, Novi zavet posebno navodi ta dva Psalma da bi nas obavestio o zavetnom identitetu Mesije.

Prema tome – i ovo je od ključne važnosti – upravo ovde treba da pogledamo starozavetni narativ, da bismo protumačili terminologiju sinovstva kad na nju naiđemo u Novom zavetu.

I upravo ćemo to učiniti, ukratko.

Za sada, treba jednostavno da zapazimo, u interesu našeg budućeg prosvetljenja, da David slika sebe, kao i dolazak Mesije, kao „rođenog“ od Boga i kao Božjeg „prvenca“. Ali ne u doslovnom hronološkom smislu, već pre u pozicionom, narativnom značenju. David je Božji zavetni sin u sledu sinova, koji vodi sve do mesijanskog Sina koji će se obratiti Bogu sa novoshvaćenom sinovskom vernošću: „Ti si moj Otac.“ A On je i Onaj koji će „stajati doveka“.

Poenta je jednostavna, ali od prevashodne važnosti: Car David ne stupa na biblijsku pozornicu u narativnom vakuumu. On se pojavljuje u sredini sage koja se postepeno odvija. Adam, sin Božji, izgubio je svoj sinovski položaj. Bog je obećao da će mu ga vratiti tako što će ljudskom rodu obezbediti novo Stvaranje sa novim Sinom Božjim koji će uspeti tamo gde je Adam pao. Dolazak ženinog potomka verno će odražavati Njegovo pozvanje kao večnog začetnika Božjeg obličja za sve buduće naraštaje.

Unutrašnja logika biblijskog narativa je doslednost. Bog radi na obnavljanju čovečanstva iznutra, u okviru naše sopstvene genetske sfere, preko ljudskog Sina Božjeg koji će preokrenuti Adamov pad. David predstavlja još jedan korak u sinovskom sledu.

Dakle, šta je sledeće?

Pogodili ste – još jedan sin Božji.

6. SOLOMON, MOJ SIN

„Bog koji je stvorio čoveka namerava da spase čovečanstvo delujući iznutra, polazeći od naše sopstvene genetske sfere, sa strateškog položaja SINA BOŽJEG koji će se roditi unutar Adamove loze.“

Priča nastavlja da se odvija, David dobija sina kome daje ime Solomon. Tačno se držeći putanje svog plana, Bog prenosi na Solomona jedinstveni položaj sinovstva:

„On će saizdati dom imenu Mojemu, i on će Mi biti sin, a Ja njemu otac, i utvrdiću prijesto carstva njegova nad Izrailjem do vijeka.“ (1. Dnevnika 22,10)

Obratite pažnju na jezik, zato što on ponovo izranja u Novom zavetu: „On će Mi biti sin, a Ja ću njemu biti otac....“ Ne, On je moj sin, a Ja sam njegov Otac. To su uloge koje su u narativu dodeljene u zavetnu svrhu. Solomon se postavlja na sinovski položaj radi nastavljanja zavetnog plana.

Solomon je značajna ličnost u porodičnoj lozi zato što se njegova priča, za razliku od priče njegovog oca Davida, razvija bez rata. David, sin Božji, iskazuje želju da sagradi hram za službu Bogu, ali Bog mu objašnjava da on ne može da gradi hram (2. Samuilova 7).

Zašto?

Zato što je David čovek ratnik čije su ruke umrljane krvlju (1. Dnevnika 17; 22; 28). U okviru biblijskog narativa, Božji karakter je u raskoraku sa ratom (Isaija 2,1-4), tako da čovek mira mora da sagradi Božji hram. Taj čovek je Solomon, čije ime znači mir to jest smirenje od rata (1. Dnevnika 22,9). Na taj način, prenošenjem zavetnog obećanja sa Davida na Solomona, Bog se kreće ka uzvišenijem cilju koji će konačno ostvariti preko Hrista. U tom smislu, Solomon je Božji sin mira, koji upućuje na Isusa, konačnog Kneza mira. On je Taj u kome će Bog utvrditi „prijesto carstva njegova nad Izrailjem do vijeka“, i to bez rata.

Tako smo sa Solomonom jedan korak bliže, ili za jednog „sina Božjeg“ bliže obećanom Mesiji. Priča ima veoma jasan, očigledan oblik.

Adam, sin Božji nije uspeo u svojoj ulozi sinovstva.

Bog obećava da će pokrenuti lozu kroz koju će doći novi Sin Božji da ispravi Adamov pad.

Bog osniva narod preko koga će se ispuniti to obećanje, i sukcesija se odvija na sledeći način:

Avram, sin Božji, rodi ...

Isaka, sina Božjeg, koji rodi...

Jakova, sina Božjeg, koji rodi...

Izraela, korporativnog sina Božjeg, koji rodi...

Davida, sina Božjeg, koji rodi...

Solomona, sina Božjeg.

Sve biva postepeno jasnije. Sveto pismo je neprekinuti narativ. Priča počinje stvaranjem prvog muškarca i prve žene, Adama i Eve, a onda nastavlja svoj put preko pozvanja Avrama, osnivanja Izraela, pomazanja Davida za izraelskog cara, zatim Solomona, cara mira, a sve se kreće prema veličanstvenom kraju:

- rođenju obećanog potomka,
- koji će zameniti Adama i isкупiti palog čoveka,

TAJ GIBSON – SINOVSTVO HRISTOVO – 6. SOLOMON, MOJ SIN

ljudskog bića koji će biti „Sin Božji“ veran zavetu i tako vaspоставiti ispravan odnos između čovečanstva i Boga.

7. ZAVETNI IDENTITET

***„Ljudsku istoriju u suštini obeležava kršenje zaveta.
Mi smo rod određen relacionom disfunkcijom i dezintegracijom,
rod žrtava i onih koji muče te žrtve, rod koji ne ume da voli.“***

Pre no što pređemo most od Starog zaveta ka Novom – od tajanstvenih mesijanskih slika do samog Mesije – hajde da predahnemo kako bismo jasno shvatili šta Biblija podrazumeva pod idejom „zaveta“ (ili saveza – u originalu), jer je to teološki motor koji pogoni biblijsku priču, kao što smo to već uočili.

Po svojoj čisto konceptualnoj vrednosti, „zavet“ je jedna od najznačajnijih reči u Svetom pismu. To je ideja koja najpotpunije definiše ko je Bog i kako Bog deluje. Bog je Bog zaveta, pokretan zavetom, živeći jedino i uvek u okviru dinamičnog relacionog toka zaveta.

Dakle, šta ta tako bremenita reč znači?

Govoreći preko proroka Osije, Bog otkriva svoje srce Izraelu i celom čovečanstvu u vidu zaveta:

„Jer je Meni milost mila a ne žrtva, i poznavanje Boga većma nego žrtva paljenica. Ali oni prestupiše zavjet kao Adam; tu Me iznevjeriše.“ (Osija 6,6.7)

Pre svega zapazite da „zavet“ uključuje „postojanu ljubav“ /u našem prev. milost/. Uočite takođe da se Adamov pad i, u širem smislu, palo stanje čovečanstva kao celine, definiše rečima „oni prestupiše zavjet“. Jasno je onda da „zavet“ obuhvata čitav biblijski narativ, vraćajući se unazad do Božje prvobitne namere za ljudski rod, i sežući napred ka Božjoj konačnoj „želji“ za svet.

Govoreći preko proroka Isaije, Bog ovako izražava suštinu svog zaveta:

„Ako će se i gore pomaknuti i humovi se pokolebati, opet milost /NIV – pouzdana ljubav/ Moja neće se odmaknuti od tebe, i zavjet mira Mojega neće se pokolebati, veli Gospod koji ti je milosti“ (Isaija 54,10)

„Prignite uho svoje i hodite k Meni; poslušajte, i živa će biti duša vaša.

I učiniću s vama zavjet vječan, milosti /NIV – ljubavi/ Davidove istinite.“ (Isaija 55,3)

Oh, tako prekrasno i tako bogato relacionim značenjem!

Ovde ponovo vidimo da je zavet (savez) dinamika (međusobnih) odnosa koja podrazumeva:

- postojanu ljubav
- pouzdanu ljubav
- vernu ljubav

Ili to ovako možemo reći: zavet podrazumeva življenje sa nesalomivim relacionim integritetom. Reći da je Bog Bog zaveta znači da je Bog relaciono veran svima drugima više i pre sebe, bez obzira koliko Ga to stajalo. Zavet je, sledstveno tome, biblijska reč koja prenosi najznačajniji Božji identitet, Njegov suštinski karakter. Na pitanje: Ko je Bog? – Biblija odgovara: Bog je veran zavetu!

Ali zavet ne otkriva samo ko je Bog, nego i otkriva šta stvarno znači biti ljudsko biće. U tekstu Osija 6, Bog zaveta želi samo jedno od ljudskih bića: postojanu ljubav i vernost zavetu. Po logičkoj

suprotnosti, kršenje zaveta definiše kako izgleda kad su ljudska bića u raskoraku sa svojim istinskim identitetom. Pogledajte kako Isaija iskazuje tu ideju:

„Jer se zemlja oskrnavi pod stanovnicima svojim, jer prestupiše zakone, izmijeniše uredbe, raskidoše zavjet vječni.

Zato će prokletstvo proždrijeti zemlju, i zatrće se stanovnici njezini; zato će izgorjeti stanovnici zemaljski, i malo će ljudi ostati.“ (Isaija 24,5.6)

Ljudsku istoriju u suštini obeležava kršenje zaveta (saveza). Mi smo rod određen relacionom disfunkcijom i dezintegracijom, rod žrtava i onih koji muče te žrtve, rod koji ne ume da voli.

Zavet/savez je reč koja podrazumeva odnose. Živeti u skladu sa zavetom znači živeti za sve druge u iskrenoj ljubavi. Do kršenja zaveta dolazi kad pojedinci žive za sebe na uštrb drugih. Prema Isaiji, naše kršenje zaveta nepovoljno je uticalo na samu zemlju. Sam ekosistem bio je „okaljan“ i „uništen“ usled našeg narušavanja sistema zemaljskog zaveta. Ukratko, sve što nije u redu u svetu posledica je raskinutih odnosa, ili ugrožene ljubavi. Sve što Bog želi za ovaj svet jeste da se zavetna vernost obnovi kao naš osnovni način postojanja. Bog jedino želi da se svako stara o dobrobiti svih ostalih.

Zavet je, jezgrovito rečeno, ljubav usmerena u svim pravcima: ljubav između Boga i ljudskih bića, ljubav među ljudima, i ljubav između ljudskih bića i svega stvorenog za šta su ljudi zaduženi.

Ali, očigledno, to ne biva baš tako u ovom svetu.

Stoga je Bog postao čovek da ispuni relacione uslove zaveta *za nas, prema nama, u nama i poput nas*.

Preko Isaije, Bog je rekao Mesiji koji će doći: „Ja Gospod dozvah Te u pravdi, i držaću Te za ruku, i čuvaću Te, i učiniću Te da budeš zavjet narodu, vidjelo narodima“ (Isaija 42,6). Zatim je došao Danilo i preokao da će Mesija koji će doći „utvrditi zavet“ i biti nazvan „Knez zaveta“ (Danilo 9,27; 11,22, – KJV). Najzad, Malahija zaključuje Stari zavet nazivajući dolazećeg Mesiju „Vesnik zaveta“ /u našem prev. anđeo zavjetni/ (Malahija 3,1).

Mesija je:

- Božji zavet narodu u obliku ličnosti
- Božja postojana ljubav koja se kreće u svim relacionim pravcima, i savršenog integriteta
- Božja vernost zavetu „potvrđena“ ljudskom rodu

Ukratko, Pismo je priča o Bogu koji živi u zavetnoj ljubavi *prema* nama sa ciljem da obnovi zavetnu ljubav *u* nama. Plan spasenja je istorijski proces u kojem Bog neprestano ispoljava svoju ljubav prema nama, bez obzira koliko Ga to stajalo, reprodukujući Božje obličje u čovečanstvu tako što žrtvuje sebe (Jovan 12,23-32). Isus zamišlja konačan oblik otkupljenog čovečanstva tačno ovim rečima. On se molio: „Da ljubav kojom si Mene ljubio /Oče/ u njima bude, i Ja u njima“ (Jovan 17,26). Božja je želja da se ljudska bića ponovo uključe u ljubav koja slobodno teče između Oca i njegovog jedinog vernog zavetnog Sina, Isusa Hrista.

Postoji suštinska namera ugrađena u biblijski narativ, a to je:

Bog teži da zatvori relacioni krug zavetne vernosti između sebe i ljudskog roda, da obnovi relacioni integritet sa čovečanstvom tako da ljubav koja teče od Njega ka nama može najzad da potekne od nas nazad prema Njemu, i spolja od jednog čoveka prema drugome. Isus je Sin Božji u kome je ta svrha stvorena i dalje razvijana, ostvarivana i onda prenošena, dostignuta i potom proširena, proizvedena i najzad reprodukovana.

Ako razumemo tu jednu jedinu zamisao, onda razumemo i osnovnu unutrašnju logiku cele Biblije. Svako obećanje i proročanstvo, svaka priča i pesma, svaka poema i parabola knjige podređeni su tom veličanstvenom narativnom luku.

Kad to imamo, spremni smo da zakoračimo u Novi zavet/savez. Počnimo sagledavanjem šire slike tako što ćemo je obuhvatiti letimičnim pogledom, a onda se vratiti da bismo zaokružili neka iscrpnija razmatranja.

8. VELIKO PONAVLJANJE

„Zavet je, jezgrovito rečeno, ljubav usmerena u svim pravcima: ljubav između Boga i ljudskih bića, ljubav među ljudima, i ljubav između ljudskih bića i svega stvorenog za šta su ljudi zaduženi.“

Sklopljen je zavet/savez, kome je Bog bio veran, a Izrael nije. Pošto je bio Sin Božji, Isusov život bio je potpuni i veran ponovni prikaz izraelske istorije. Ne bi bilo nimalo preterano reći da je to čitava poenta Biblije.

Hristos je prešao isto iskustveno polje kao i Izrael, ali je bio veran zavetu tamo gde je Izrael omanuo. Paralele između dve priče su namerne i upadljive, premda nikoga od nas nisu učili da čitamo Sveto pismo na takav način koji bi nam omogućio da zapazimo planiranu narativnu povezanost između Starog zaveta i Novog. Neke grane u hrišćanstvu odlaze tako daleko da potpuno negiraju Stari zavet i obeshrabruju ljude koji bi ga čitali. Čak je popularno da se štampa samo Novi zavet, i tako u ruke ljudi stavlja samo polovina knjige, što čini praktično nemogućim da čitalac stekne tačnu predstavu o tome ko je Isus i zašto je došao na naš svet.

Napravimo drugačiji pristup. Raščistimo put i uočimo neprekinutu vezu između Starog i Novog zaveta. U ovom poglavlju, nastojmo da upijemo nadahnutu umetnost Biblije tako što ćemo svesti njenu priču na posve minimalistički oblik koji se da zamisliti.

U Starom zavetu, jedan mladić po imenu Josif imao je određene snove i bio poslat u Egipat da sačuva život svojoj porodici; sledi dalje Izrael, narod, koji se seli u Egipat da izbegne sigurnu smrt (1. Mojsijeva 42; 45,5). U Novom zavetu, jedan drugi Josif takođe ima snove a zatim beži u Egipat sa svojom porodicom da izbegne sigurnu smrt Izraela, ponovo rođenog u ličnosti deteta Hrista (Matej 2,13-15).

Kad je Izrael izašao iz Egipta, Bog ga je kao narod nazvao „moj sin“ (2. Mojsijeva 4,22). Kad je Isus izašao iz Egipta, Bog je rekao: „Iz Misira dozvah Sina svojega“ (Matej 2,15), stvarajući namernu paralelu između priče o drevnom Izraelu i priče o Isusu kao Božjem novom izraelskom sinu.

Božji sin, Izrael, prešao je preko Crvenog mora bežeći od egipatske vojske (2. Mojsijeva 14,10-13). Apostol Pavle kaže da se svi oni tako „krstiše u Mojsija... u moru“ (1. Korinćanima 10,2). Neposredno posle krštenja, Isusa je, u svojstvu izraelskog novog korporativnog predstavnika, Bog predstavio svetu sledećim rečima: „Ovo je Sin Moj ljubazni koji je po Mojoj volji“ (Matej 3,13-17). Isus ponovo otpočinje izraelsku istoriju, ali ovog puta da ugodí Bogu zavetnom vernošću.

Izrael je lutao pustinjom 40 godina na svom putu u obećanu zemlju, podležući vrlo često iskušenjima, da bi konačno ušao u Hanan pod vođstvom lidera koji je nosio ime „Jošua“, što znači „Jahve spasava“ (2. Mojsijeva 16; 4. Mojsijeva 13). Hristos je proveo 40 dana u pustinji kušan od đavola, ali ne podlegavši iskušenju, pre nego što je otpočeo svoju zemaljsku misiju da čovečanstvo uvede u nebesku obećanu zemlju pod imenom „Isus“ sa značenjem Jahve spasava, što je grčki ekvivalent za Jošua (Matej 1,21; 4,1-11).

Mojsije je otišao na goru Sinaj da od Boga dobije Deset zapovesti i da ih zatim preda Izraelu (2. Mojsijeva 19-20). Isus se popeo na drugu planinu u Izraelu, objavljujući da je On sada došao da „ispuni“ zakon, veličajući njegov značaj u pogledu odnosa, i izgovarajući narodu svoje blagoslove, ili blaženstava (Matej 5-7).

Drevni Izrael su sačinjavali dvanaest Jakovljevih sinova sa svojim potomstvom (1. Mojsijeva 35,22-26). Isus je namerno sledio narativni obrazac pozivajući dvanaest apostola, od kojih je nastalo duhovno potomstvo kao nastavak Izraela, nazvano crkvom, koja je sada sastavljena od svih naroda (Matej 10,1-4; Galatima 3,29; Efescima 2,19-22).

Izrael je pozvan od Boga da bude „carstvo svešteničko i narod svet“, svetlost svim narodima, pri čemu je Božja namera bila da u Izrael ugradi svaku grupu naroda na svetu (2. Mojsijeva 19,6; 5. Mojsijeva 4,5-8.40 – KJV). Crkva koju je Isus osnovao bila je novi Izrael, pozvan da bude „izbrani rod, carsko sveštenstvo, sveti narod, narod dobitka“ (1. Petrova 2,9), sastavljen od svih naroda (Otkrivenje 7), sa zadatom misijom da svetlost Božje ljubavi odnese celom svetu (Matej 24,14; 28,18-20; Otkrivenje 14,6).

Oh, i sve se to nalazi u Bibliji, zar ne?

Da, svakako.

Čisto literarna umetnost narativa do te mere oduzima dah da jednostavno ne može biti proizvod slučajnosti. Izgledi da više od četrdeset autora pišu u vremenskom rasponu od preko hiljadu petsto godina, sastavljajući neprekinutu priču tako savršene genijalnosti bez vođstva jednog Vrhunskog Uma, toliko su neznatni da su prosto nemogući. Ali to nije ono što najviše zapanjuje. Istinski vredno pomena je to što nas priča poziva da verujemo upravo ono za šta smo se potajno u dubini svoga bića nadali da je istina – naime, da smo mi predmet tako iskrene ljubavi koja će radije umreti nego da nas pusti da propadnemo. Jedan od razloga što znamo da je priča Svetog pisma istinita ogleda se u tome što ona tačno odgovara našoj najdubljoj čežnji za ljubavlju takvog kvaliteta kojoj ne nalazimo savršeno zadovoljavajući pandan u ovom našem svetu koji krši zavet. Isus otelotvoruje ono za šta smo stvoreni, a to znamo po intuiciji – za savršeni relacioni integritet.

A ipak većina hrišćana nikada nije poučena da čak samo zapazi namernu narativnu povezanost između Starog i Novog zaveta, a kamoli da pojmi šta to znači za obnovu Božje ljubavi u ljudskim odnosima. Naš fokus je uveliko bio usmeren ka egocentričnoj zaokupljenosti sopstvenim spasenjem. Teološka vizija hrišćanstva postala je tako duboko prožeta grčkom misli, nastojanjem srednjovekovne crkve, tako da je jasna jevrejska orijentacija ka zavetnom odnosu gotovo nepoznata modernom hrišćanstvu.

Biblija nam priča jednu priču. Cilj priče je da se zavetna ljubav obnovi za ljudski rod. Isus je središnja, izrazita figura priče. On je taj u kome se celokupni zavetni poduhvat konačno i u potpunosti ostvaruje. U Hristu vidimo veliku rekapitulaciju izraelske istorije, ali ovog puta uz zavetnu vernost. U Njemu se obistinilo sve što je Bog predvideo za Izrael, a i za ceo ljudski rod. U svakom postupku svog života, sve do polaganja sopstvenog života za neprijatelje, što je vrhunski čin zavetne vernosti, Isus je ispoljavao Božju ljubav i na taj način ispunio celi starozavetni narativ sa svim njegovim zavetnim idealima i relacionim imperativima.

Pavle je to jasno shvatao kad je celu Bibliju sažeo u jednoj jedinoj rečenici:

*„Koliko je obećanja Božijeh, u Njemu su da, i u Njemu amin, Bogu na slavu kroz nas.“
(2. Korinćanima 1,20)*

Veliki narativni luk Svetog pisma dopire, u živopisnim bojama svetlosti i života, do Hristove ličnosti. Sve što je Bog obećao svetu preko Izraela, Božjeg nevernog sina, sada je preneto na Božjeg vernog Sina, Isusa Hrista. Priča o Isusu je mikrokosmos izraelske istorije, ali je ovog puta priča ulepšana pouzdanom ljubavlju. U tom smislu, dakle, Novi zavet naziva Isusa „Sinom Božjim“.

Rasvetlimo sada detalje Novog zaveta.

9. MATEJEVO JEVANĐELJE – SIN AVRAMOV

„U trenutku kad nas ozari široka slika biblije i kad u teološkom smislu poslušno prihvatimo tok njene priče, uspevamo da shvatimo nešto iznenađujuće jednostavno, a što nam je sve vreme bilo pred nosom.“

Ako stvarno želimo da razumemo ono što Biblija sama hoće da kaže kad govori o Isusu kao Božjem sinu, moramo dopustiti da nam Novi zavet iznosi priču o Isusu pod njegovim sopstvenim uslovima, unutar sopstvenog okvira, definišući sopstveni jezik. I on upravo to čini ukoliko hoćemo da slušamo. Očigledno namerno, Novi zavet počinje tako što najpre seže u prošlost kako bi se dosledno vinuo u budućnost:

„Pleme Isusa Hrista, sina Davida, Avraamova sina...“ (Matej 1,1)

To je stvarno šokantno!

Šokantno?

Da, baš tako!

Znam, znam, krajnje se dosađujemo kad naiđemo na „genealogije“, ali samo zato što se udaljujemo od toka priče Svetog pisma zarad mnogo kratkovidijeg pristupa, pri čemu mi formulišemo liste pravila pojedinih zastupnika određenih doktrina. Sistemska teologija i zdrava doktrina od životnog su značaja kad se kreću u okviru biblijskog narativa, a ne kao metodologija koja citira izdvojene biblijske stihove radi formulisanja teoloških ideja koje idu nasuprot sveukupnoj priči Svetog pisma.

Nedavno me je neko upitao: „Kad biste mogli da napravite neku sjajnu praktičnu šalu na račun crkve širom sveta, šta bi to bilo?“ „Uklonio bih celokupnu podelu na poglavlja i stihove iz svih Biblija na svetu.“

Naravno, to bi bilo krajnje smešno, ali ja uopšte nisam nameravao da se našalim. Kad ne bismo imali podelu na poglavlja i stihove – što je Pismu nametnuto u skorašnjoj istoriji – bili bismo prisiljeni da pratimo stvarnu priču knjige. Mnogi od nas ne znaju šta se zapravo događa u Bibliji, dok istovremeno živimo u iluziji da imamo „istinu“ jednostavno zato što smo napravili arsenal osnovnih verovanja, zasnovan na metodi dokazivanja izdvojenim tekstovima. Osnovna verovanja su bitna, ali ona malo znače kad izgube sposobnost da otkrivaju ljubav Božju kakvu prenosi celokupna priča Biblije.

Biblija je domen naracije, a ne lista pravila odvojenih od narativa.

Otuda najistinskija istina u Pismu pripada samo onima koji čitaju priču i shvataju da se njeno središte i vrhunac nalaze u Hristu.

Kad otvorimo Novi zavet, prvo što nam se kaže jeste da je Isus niko drugi do „Sin Davidov, Sin Avramov“. Ovo bi smesta trebalo da nas upozori na činjenicu da ćemo nastaviti tačno tamo gde se priča završila u Starom zavetu. Deo priče gradi se na imenima dve ključne figure. Avram znači „otac mnogih“, a David „voljeni“. Mesija koji se sada pojavljuje u njihovoj ulozi jeste Božji „voljeni Sin“, a On je ovde u našem svetu da bi preneo ljubav svetu i tako postao „otac mnogih“ još voljenijih sinova

Božjih. Pošto nam je rekao da je Isus „Sin Davidov, Sin Avramov“, Matej nastavlja da gradi svoje Jevanđelje kao prirodni nastavak starozavetnog narativa:

„A Jakov rodi Josifa, muža Marije, koja rodi Isusa prozvanog Hrista... A rođenje Isusa Hrista bilo je ovako: kad je Marija, mati Njegova bila isprošena za Josifa, a još dok se nijesu bili sastali, nađe se daje ona trudna od Duha Svetoga. A Josif muž njezin, budući pobožan (pravedan – KJV), i ne hoteći je javno sramotiti, namisli je tajno pustiti. No kad on tako pomisli, a to mu se javi u snu anđeo Gospodnji govoreći: Josife, sine Davidov! Ne boj se uzeti Marije žene svoje; jer ono što se u njoj začelo od Duha je Svetog. Pa će roditi Sina, i nadjeni Mu ime Isus; jer će On izbaviti svoj narod od grijeha njihovijeh. A ovo je sve bilo da se izvrši što je Gospod kazao preko proroka koji govori: Eto, djevojka (devica – KJV) će zatrudnjeti, i rodiće Sina, i nadjenuće Mu ime Emanuilo, koje će reći: S nama Bog.

Kad se Josif probudi od sna, učini kao što mu je zapovjedio anđeo Gospodnji, i uzme ženu svoju. I ne znadijaše za nju dok ne rodi Sina svojega prvenca, i nadjede Mu ime Isus.“
(Matej 1,16-25)

Matej želi da njegov čitalac shvati da je Isus Onaj koga Izrael očekuje, to jest Hristos (Mesija, na jevrejskom). Pogledajte Njegovu porodičnu lozu. Pogledajte čudesne okolnosti pod kojima je rođen, poput onoga što se desilo sa Isakom, samo što ovog puta dete nije niko drugi do „Emanuilo“, Bog u telu, baš kao što je Isaija prorekao. Zapazite činjenicu da je anđeo Njegovim roditeljima kazao da ga nazovu „Isus“ (Jošua, na jevrejskom), prema Mojsijevom nasledniku koji je uveo Izrael u Obećanu zemlju. *Gledajte, Gledajte, Gledajte*, govori Matej, stvarajući jednu vezu za drugom između Isusa i drevne priče.

Isus je rođen u Vitlejemu, gradu Davidovom, zato što je, na kraju krajeva, On bio sin Davidov (Matej 2,1-6).

Sa svojim roditeljima Isus je morao da beži u Egipat da bi preživeo, ali se posle toga vratio iz Egipta, „da se izvrši što je Gospod rekao preko proroka koji govori: iz Misira dozvah Sina svojega“ (Matej 2,13-15).

Jovan Krstitelj, figura poput proroka Ilije, najavio ga je i predstavio, upravo onako kako je Isaija rekao da će se dogoditi (Isaija 40). A onda, kad Ga je Jovan krstio, sa neba se začuo glas Božji: „Ovo je Sin Moj ljubazni koji je po Mojoj volji“ (Matej 3,17). Sin Božji, Sin Davidov – jedno te isto za Mateja, zato što on poznaje svoju jevrejsku Bibliju.

Vrativši se „iz Egipta“, Isus je otišao „u pustinju da ga đavo kuša“, baš kao što je Izrael otišao u pustinju kao Božji „sin“, gde ga je đavo kušao četrdeset godina (Matej 4,1-2). Sotonin napad na Isusa bio je usmeren na osporavanje Njegovog sinovskog identiteta. „Ako si Sin Božij“, u smislu starozavetnog Izraela, „reci da kamenje ovo hljebovi postanu“ (Matej 4,3). Isus ovde ponovo predstavlja Izraela u pustinji.

Pošto se u pustinji suočio sa đavolom i ostao veran zavetu koji Izrael nije održao, Isus je odmah počeo da objavljuje: „Pokajte se, jer se približi carstvo nebesko“ (Matej 4,17). Drugim rečima, Isus je krenuo da radi tačno ono što je trebalo da čini i drevni Izrael – da uspostavlja Božje carstvo.

„A sada, ako dobro uzaslušate glas Moj i ušćuvate zavjet Moj, bićete Moje blago mimo sve narode, premda je Moja sva zemlja. I bićete Mi carstvo svešteničko i narod svet.“ (2. Mojsijeva 19,5.6)

Da je Izrael ostao veran zavetu, Bog bi od njega načinio veliki narod, čudo koje bi privuklo svet.

„Gle, učio sam vas uredbama i zakonima, kao što mi zapovjedi Gospod moj, da biste tako tvorili u zemlji u koju idete da je naslijedite. Držite dakle i izvršujte ih, jer je to mudrost vaša i razum vaš pred ljudima, koji će kad čuju sve ove uredbe, reći; samo je ovaj veliki narod mudar i razuman. Jer koji je veliki narod kojemu je Bog blizu kao što je Gospod Bog naš kad Ga god zazovemo? I koji je narod veliki koji ima uredbe i zakone pravedne kao što je sav ovaj zakon koji iznosim danas pred vas?“ (5. Mojsijeva 4,5-8)

Svi narodi sveta došli bi u Izrael da saznaju nešto o njihovom dobrom Bogu. Načela zaveta podarila bi im uspeh i oni bi napredovali u svakom aspektu življenja. Carstvo Božje ispunilo bi čitav svet zahvaljujući Izraelovom svedočenju. Međutim, to se nikada nije dogodilo. Stoga Matej želi da razumemo kako je Isus, objavljujući „carstvo Božije“, iskupio Izraelov promašaj da za druge narode bude Božji verni sin.

Kako bi uspostavio carstvo, Isus je preduzeo dva koraka prema Matejevom kazivanju priče:

1. On bira dvanaest apostola, što podseća na dvanaest Jakovljevih sinova i dvanaest izraelskih plemena. Prema Mateju, Isus osniva novi Izrael.
2. On otpočinje misiju koju je Izrael trebalo da obavi naime, da sruši sve etničke barijere i uključi neznabošce u zavetno Božje carstvo.

„I prohodāše po svoj Galileji Isus učeći po zbornicama njihovijem, propovijedajući jevanđelje o carstvu, i iscjeljujući svaku bolest i svaku nemoć po ljudima. I otide glas o Njemu po svoj Siriji i privedoše Mu sve bolesne od razliĉnih bolesti i s razliĉnim mukama, i bijesne, i mjeseĉnjake, i uzete, i iscijeli ih. I za njim iĉaše naroda mnogo iz Galileje, i iz Deset Gradova, i iz Jerusalema, i Judeje, i ispreko Jordana.“ (Matej 4,23-25)

Evandeosku misiju, u kojoj Izrael nije uspeo, sada ostvaruje Isus, koji je verni Sin Božji kakav je Izrael trebalo da bude. Govoreći nam da Isus „prohošaĉe... iscjeljujući svaku bolest“, Matej nas podseća na zavetno obećanje dato Izraelu: „I ukloniću bolest između vas“ (2. Mojsijeva 23,25). „I ukloniće od tebe Gospod svaku bolest“ (5. Mojsijeva 7,15). Korak po korak, od jednog postupka do drugog, Isus iskupljuje Izraelov promašaj da opravda svoje pozvanje. I dok se postepeno ostvaruje Njegov mesijanski identitet, „divljahu se svi ljudi govoreći: nije li ovo Hristos, Sin Davidov?“ (Matej 12,23).

Matej odgovara: *Da, da, da, On je taĉno to!*

Ukupna svrha izveštaja u Matejevom jevanđelju jeste da nas ubedi da je Isus konaĉni zavetni Sin Božji na koga ukazuju svi prethodni zavetni Božji sinovi.

On je Sin obećanja simboliĉno prikazan ĉudesnim roĉenjem Avramovog sina Isaka.

On je zavetni Sin predstavljen Isakovim sinom Jakovom.

On je prvorodeni Sin Božji koga simboliĉno predstavljaju Jakovljevi sinovi, koji su kolektivno saĉinjavali Izrael – Božjeg sina u vidu ĉitavog naroda.

On je Božji roĉen i pomazan Sin, ĉiji je car David samo sen. On je Božji Sin mira koji je došao da uspostavi Božje veĉno carstvo bez rata, simboliĉno predstavljen Davidovim sinom Solomonom.

U trenutku kad nas ozari široka slika Biblije i kad u teološkom smislu poslušno prihvatimo tok njene priče, uspevamo da shvatimo nešto iznenađujuće jednostavno što nam je sve vreme bilo pred nosom, a to je:

Isus je Sin Božji u tom smislu da je ispunio čitav narativni tok starozavetne priče, tako što je u svom životu uspešno ostvario cilj koji je Bog imao za čovečanstvo sve vreme.

To je glavna misao Biblije.

Očigledno je, dakle, a biće i sve očiglednije kako nastavljamo dalje, da novozavetni pisci, kad Isusa nazivaju „Sinom Božjim“, ne pokušavaju da nam kažu bilo šta o Njegovom ontološkom poreklu. Oni ne pokušavaju da nas izveste o Njegovoj metafizičkoj istoriji. Cilj im nije da nas informišu o tome kako je i kada On došao u postojanje u nekoj davnoj, večnoj prošlosti. Umesto toga, oni nam govore da je Isus sin obećanja u avramovskoj, davidovskoj lozi. Prema Mateju, Isus je „Sin Davidov, Sin Avramov“ i, kao takav, dugoočekivani Sin Božji koji će biti veran zavetu.

10. LUKINO JEVANĐELJE – ADAMOV SIN

„Adamov pad predstavljao je trenutak legalnog prenošenja zemlje pod sotoninu vlast. U Hristu imamo novog Adama koji sada stupa na scenu da preokrene posledice pada i da povрати vlast nad zemljom.“

Kao i u Matejevom jevanđelju, Lukin izveštaj je zasnovan na narativnoj logici Starog zaveta:

„I reče joj anđeo: ne boj se, Marija! Jer si našla milost u Boga. I evo zatrudnjećeš, i rodićeš Sina, i nadjeni mu ime Isus. On će biti veliki, i nazvaće se Sin Najvišega, i daće mu Gospod Bog prijesto Davida oca Njegova; i carovaće u domu Jakovljevu vavijek, i carstvu Njegovom neće biti kraja.“ (Luka 1,30-33)

Uočite narativne pokazatelje. Marija, žena (setite se 1. Mojsijeve 3,15), rađa Sina koji će zauzeti Davidov presto i vladati nad domom Jakovljevim. Gavriilo, anđeoski vesnik, insistira da Mariji objasni davidovski identitet deteta u njenoj utrobi. On će se nazvati „Sin Najvišega“. To je titula koju On nosi u okviru narativa Svetog pisma, po Lukinom mišljenju, a ne objašnjenje Njegovog drevnog porekla. Luka je potpuno svestan priče koja sada dostiže svoj vrhunac u Hristu. On želi da mi razumemo da je Isus Božji Sin u istom smislu kao i David, u okviru toka Božjeg zavetnog plana. Isus je taj koji vrši ulogu koju David i ostali Božji sinovi nisu uspjeli da ostvare. Za razliku od njih, Isus će biti veran prvobitnom ljudskom pozvanju. On će ostati veran zavetu sinovstva.

Biva, dakle, jasnije zato što sada Novi zavet čitamo u svetlosti Starog. Očigledno je da Gavriilo ne pokušava da kaže Mariji kako je Isus rođen od Boga Oca nekada u davnoj, večnoj prošlosti. Zaokupljenost time ne postoji nigde na radaru anđela niti bilo gde na radaru biblijskih pisaca. Ideja koju Gavriilo prenosi Mariji jeste da je njeno dete dugoočekivani „Sin Božji“ koji će živeti i vladati kao Božji verni Sin na Davidovom prestolu.

Luka takođe želi da znamo da je Isus, s obzirom da je dete zavetnog obećanja, došao na svet putem čudesnog začeća:

„A Marija reče anđelu: kako će to biti kad ja ne znam za muža? I odgovarajući anđeo reče joj: Duh Sveti doći će na tebe, i sila Najvišega osjeniće te; zato i ono što će se roditi biće sveto, i nazvaće se Sin Božji.“ (Luka 1,34.35)

Zapazite da će se On „zato /nazvati/ Sin Božji“. To je dodeljena titula, misijski nadimak u Lukinom kazivanju, a ne opis Njegovog suštinskog identiteta, identiteta pre utelovljenja. On će se nazvati Sin Božji tačno zato što je čudom začet u Marijinoj utrobi, kao Isak, a ne zato što je On oduvek bio Sin Božji po prirodi pre nego što je došao na naš svet. Kasnije ćemo istražiti da postoji smisao po kome je Isus bio Božji Sin pre utelovljenja, ali to otkriće isto će tako biti utemeljeno na široj priči koju nam kazuje Pismo. Za sada, obraćamo pažnju na ono što nam Luka govori. U licu Isusa Hrista stiže dugoočekivani „Sin Božji“ i, na naše ogromno iznenađenje, sam Bog se pojavljuje da uspešno ostvari naše neuspelo sinovstvo.

Luka nastavlja, i njegov jezik o Isusu pun je narativnog značenja:

„/On/ primi Izrailja slugu svojega da se opomene milosti; kao što Govori ocima našijem, Avraamu i sjemenu njegovu do vijeka.“ (Luka 1,54.55)

„/Da će/ učiniti milost ocima našijem, i opomenuti se svetoga zavjeta svojega, kletve kojom se kleo Avraamu ocu našem.“ (Luka 1,72.73)

„I rodi Sina svojega prvenca, i povi Ga, i metnu Ga u jaslje; jer im ne bijaše mjesta u Gostionici.“ (Luka 2,7)

„I reče im anđeo: ne bojte se; jer Gle, javljam vam veliku radost koja će biti svemu narodu. Jer vam se danas rodi Spas, koji je Hristos Gospod, u Gradu Davidovu.“ (Luka 2,10.11)

To što se ovde događa biva sada očigledno kad imamo puni pogled na pozadinu priče. Jezik sa terminima o rođenju i sinovstvu Luka koristi da opiše Isusa u direktnoj vezi sa Njegovim rođenjem iz utrobe Marije, žene, baš kako predskazuje prvo jevanđeljsko obećanje u 1. Mojsijevoj 3,15. Luka nam ovde ne ukazuje na Hrista kao na Božjeg drevnog *božanskog* sina koji se pojavio da bi se umešao među Božje *ljudske* sinove. Pre će biti da on želi da mi vidimo Isusa kao samog Boga koji se pojavljuje posredstvom čuda utelovljenja, da bi verno živio sinovstvo za koje su svi ljudi stvoreni. Hristos je novi čovek, ljudski predstavnik, korporativni Sin Božji u kome je sada ostvareno sve što je Bog nameravao za ljudski rod. Prema tome – i to je krajnje važna poenta koju ne želimo da propustimo – Luka namerno prati Isusovu genealogiju unazad sve do „Adama, sina Božijega“ (Luka 3,38). Dok je u Matejevom jevanđelju Isusov rodoslov dat u prvom poglavlju kao uvod u Njegovo rođenje, Luka stavlja Isusov rodoslov posle Njegovog krštenja kao uvod u Isusovu javnu službu. Dobro obratite pažnju na jezik:

„A kad se krsti sav narod, i Isus pošto se krsti i moljaše se Bogu, otvori se nebo, i siđe na Njega Duh Sveti u tjelesnome obliku kao golub, i ču se glas s neba govoreći; ti si Sin Moj ljubazni, ti si po Mojoj volji.“ (Luka 3,21.22)

Ti si Sin Moj voljeni /u našem prevodu, ljubazni/.

Ti si po Mojoj volji.

Prema Lukinom kazivanju, Isus stoji pred svetom kao Božji verni Sin nasuprot pobunjenom Adamu. I tako, pošto Ga je nazvao „Sinom Božjim“, Luka nam dalje govori o Isusu koga „četrdeset dana kuša đavo“ (Luka 4,2). Izrael je bio kušan u pustinji i podlegao iskušenju. Ako se vratimo unazad na početak priče, Adam je bio kušan i podlegao iskušenju (1. Mojsijeva 3). Sada se Isus upušta u borbu sa sotonom i ostaje veran. U Lukinom iznošenju jevanđeljske priče, sinovstvo Isusovo je poput Adamovog, stavljeno u okvir narativa o Stvaranju i Padu, sa aluzijama na iskušenja kojima je Izrael bio izložen u pustinji.

Adamu je, kao Božjem sinu, bila data vlast nad Zemljom (1. Mojsijeva 1,26.27). Kad je Adam zgrešio, pored moralnog aspekta Pada, došlo je i do legalnog prenošenja vlasti nad Zemljom sa Adama na sotonu. Luka takođe nastavlja da to razjašnjava, ne odvajajući pogled sa priče o Adamu:

„I izvedavši Ga đavo na goru visoku pokaza Mu sva carstva ovoga svijeta u trenuću oka, i reče Mu đavo: Tebi ću dati svu vlast ovu i slavu njihovu, jer je meni predana, i kome ja hoću daću je; Ti dakle ako se pokloniš preda mnom biće sve Tvoje.“ (Luka 4,5-7)

Nemojte propustiti da to uočite. Luka nam govori da je sotona kušao Isusa u kontekstu „vlasti“ koju je Adam nekada imao nad Zemljom kao „sin Božji“. Sotona je pristupio Isusu polažući pravo na Zemlju kao svoju teritoriju, ukazujući na činjenicu da mu je Zemlja bila „predana“.

Predana mu, kada i ko je to učinio?

Još u Edemu, sam Adam!

Adamov pad bio je trenutak legalnog prenošenja Zemlje pod sotoninu vlast. Međutim, Luka hoće da razumemo da u Hristu imamo novog Adama, novog „Sina Božjeg“, koji sad stupa na scenu da preokrene posledice Pada i povрати „vlast“ nad Zemljom.

Jasno je, onda, da su Matej i Luka na istoj liniji. Obojica, kao nadahnuti jevanđeljski pisci, prepoznaju Isusa kao „Sina Božjeg“ u okviru narativnih parametara Njegove zemaljske misije, ne pozivajući se na Njegovo drevno poreklo. Drevno poreklo, ontološki počeci, metafizička hronologija – ništa od ovoga ne nalazi se bilo gde kod Mateja ili Luke. Priča koju oni iznose očigledno je jevrejska po svom zanimanju i potpuno zasnovana na Starom zavetu.

A sada, sa Jovanovim jevanđeljem, sve postaje izuzetno divno.

11. JOVANOVO JEVANĐELJE – JEDINORODNI SIN

„Jovan insistira da je ljubav određujuće obeležje Hristovog sinovstva. On zna da je glavna poenta mesijine misije da ljudska bića ponovo postavi unutar društveno usvojenih okvira zavetne vernosti.“

Rodoslov kod Mateja poistovećuje Isusovo sinovstvo sa Davidovim, Avramovim i Izraelovim.

Rodoslov u Lukinom jevanđelju takođe poistovećuje sinovstvo Isusovo sa Izraelovim, ali se vraća sve do Adama, povezujući na taj način Hristovo sinovstvo sa pričom o Stvaranju.

Jovan uopšte ne daje Hristovu genealogiju, ali ipak definiše Spasiteljevo sinovstvo u vezi i sa Adamom i sa Izraelom, saglasno ostalim jevanđelskim piscima. Ali on to čini na sopstveni, jedinstven način, dajući neke zapanjujuće uvide.

Najpre, Jovan nas vraća do stvaranja, prepoznajući Isusa kao samog Stvoritelja:

„U početku bješe Riječ, i Riječ bješe u Bog (sa Bogom – KJV), i Bog bješe Riječ. Ona bješe u početku u Boga (sa Bogom). Sve je kroz Nju postalo, i bez Nje ništa nije postalo što je postalo.“ (Jovan 1,1-3)

Kakve li jednostavne, a duboke formulacije misli! Vraćajući se na „početak“, Jovan objašnjava: „Bog... je bio sa Bogom.“ Ne „Sin je bio sa Ocem“, već „Bog... je bio... sa Bogom.“ Jovan upravo hoće da razjasni trenutak kada je otpočeo dogovor između Oca i Sina, i smisao toga. Pre svega, on nas, krećući se unazad, dovodi do „početka“, kada se Bog upustio u stvaranje, i u tom trenutku božanske stvarnosti „Bog... je bio... sa Bogom“.

Tako se, dakle, prema Jovanu, stvarnost smešta u dve osnovne kategorije: stvoreno i nestvoreno. Zapazite njegov jezik: „Bez Nje /Njega/ ništa nije postalo što je postalo.“ Isus, pre nego što je postao Isus, jeste Onaj koji je sve stvorio, ističe Jovan, i nalazi se u kategoriji nestvorenog. Ali onda Jovan čini nešto zapanjujuće. On nas izveštava da je Nestvoreni dobrovoljno izabrao da uđe u domen stvorenog tako što će postati njegov deo. Stvoritelj je postao stvoreni:

„Na svijetu bješe, i svijet kroza Njega posta, i svijet Ga ne pozna. K svojim dođe, i svoji Ga ne primiše. A koji Ga primiše dade im vlast da budu sinovi Božiji, koji vjeruju u ime Njegovo, koji se ne rodiše od krvi, ni od volje tjelesne, ni od volje muževlje, nego od Boga. I Riječ postade tijelo i useli se u nas puno blagodati i istine.“ (Jovan 1,10-14)

Ovde, prvi put u Novom zavetu, Isus se naziva „jedinorodnim od Oca“. Kad ne bismo poznavali pozadinu priče na koju se Jovan oslanja, mogli bismo zaključiti da on pokušava da opiše kako je Isus došao u postojanje negde u večnoj prošlosti. Ali mi dobro znamo da Jovan uopšte nema to na umu. Kako znamo? Pa, zato što Jovan crpi taj jezik iz samog Starog zaveta, tako da mi samo treba da se vratimo Starom zavetu kako bismo tačno otkrili značenje. Nije neophodno nagađati.

Setite se onoga što smo prethodno otkrili. Izraelu je Bog rekao:

- Ti si moj „prvenac“.

- Ja sam te „rodio“ kad sam te „izveo“ iz egipatskog ropstva.
- Tim postupkom, ja sam te „usinio“.
- Sledstveno tome, ja sam „tvoj Otac“.

Nastavljajući metaforu otac-sin, Bog je kasnije kazao Davidu: „Ti si sin moj, Ja te *dan*as rodih“ (Psalam 2,7). A David kaže Bogu: „Ti si Otac moj, Bog moj i grad spasenja mojega“ (Psalam 89,26). A Bog govori o Davidu: „Ja ću ga učiniti prvencem“ (Psalam 89,27). Kad je baklja sinovskog nasleđa preneti Solomonu, Bog je o njemu rekao: „On će Mi biti sin, a ja njemu Otac“ (1. Dnevnika 22,10). U svakom primeru – sa Solomonom, Davidom i Izraelom – oni su učinjeni Božjim sinovima ne putem biološkog rođenja, već pozivanjem na zavetni odnos. U biblijskom izveštaju, Izrael je bio Božji jednorodni sin između svih naroda na zemlji, čiji je zadatak bio da tako snažno svedoči o Božjoj slavi da mnogi drugi narodi isto tako postanu sinovi Božji. Kad shvatimo narativnu dinamiku (dinamiku priče), razumećemo celokupnu poentu Biblije, razumećemo u kom smislu je Isus jednorodni Sin Božji. Ovo nas vraća na naš odlomak u prvom poglavlju Jovanovog jevanđelja.

Kad naziva Isusa „jedinorodnim od Oca“, Jovan Ga prepoznaje kao Onog u kome će se Izraelovo pozvanje konačno i u potpunosti ostvariti. Dok je Izrael propustio da svedoči drugim narodima i, dakle, nije uspeo da privuče narode u njihov sopstveni sinovski odnos sa Bogom, Isus će u tome uspeti. On je postao Sin Božji tako da i mi možemo postati isto – da bismo mogli dobiti „pravo da postanemo deca Božja“. Onaj koji je stvorio svet preuzeo je sinovsku ulogu kako bi i nama samima bila vraćena ta uloga.

To je glavna misao Jovanovog jevanđelja. On ne istražuje grčka pitanja o Božjem metafizičkom poreklu, već jevrejska pitanja povodom narativnog pozvanja Izraela, koje će se ispuniti u Mesiji. Ali ako gajimo bilo kakvu sumnju da Jovan, kao i drugi pisci Jevanđelja, ima u vidu starozavetni narativ dok predstavlja Isusa kao Božjeg „jedinorodnog Sina“, možemo tu sumnju odagnati kad stignemo do kraja Jovana 1:

„Odgovori Natanailo i reče Mu: Ravi! Ti si Sin Božij, ti si Car Izrailjev.“ (Jovan 1,49)

U Jovanovom kazivanju priče, Isus je „Sin Božji“ u smislu da je On „Car Izraela“. To su ekvivalentni identiteti. Sinovstvo Hristovo označava Njegov zavetni identitet u Davidovoj lozi, a ne Njegovo ontološko poreklo u nekoj drevnoj lozi nebeskih bića koja se uključuju u neki tajanstveni proces rođenja, pri čemu jedan bog rađa drugog, kao da se bavimo grčkom mitologijom.

Potom dolazimo do teksta Jovan 3,16, koji je najpoznatiji biblijski odlomak u pogledu Hristovog sinovstva, i glavni stih na kome počiva antitrinitarna doktrina:

„Jer Bogu tako omilje svijet da je i Sina svojega jednorodnoga dao, da nijedan koji Ga vjeruje na pogine, nego da ima život vječni.“

Taj stih ima određeni kontekst, i neposredni i širi narativni kontekst. U Jovanu 3, Isus razgovara sa jednim farisejom po imenu Nikodim. On smesta uranja u svoju misiju kao „Sin Božji“ i „Car Izraela“, ne ostavljajući mesta za bilo kakav nesporazum.

„Zaista, zaista ti kažem: ako se ko nanovo ne rodi, ne može vidjeti carstva Božijega.“ (Jovan 3,3)

Nikodim, ukoliko želi da „vidi carstvo Božje“, mora biti „nanovo rođen“.

Molim?

Zašto Isus govori o ponovnom rođenju?

I kakve veze s tim ima Božje carstvo?

Elem, ako pratimo priču koju Jovan iznosi, nešto sasvim blistavo, nešto što vam prosto oduzima dah javiće se u vašem umu. „Car Izraela“ je sada došao, objašnjava Jovan, da uspostavi svoje „carstvo“. Što će reći, „Sin Božji“ sada dolazi da obnovi sinovski status čovečanstva. Stoga, da bismo ušli u to novo carstvo, potrebno je da se „nanovo rodimo“.

Nanovo rodimo?

Šta to znači?

Zamisao o novom rođenju za Jovana je sasvim smisljena zato što se čitav Stari zavet gradi na rođenju – rođenju prvenca radi ispunjenja zavetnog obećanja. Isus je sada došao na naš svet do ispuni Izraelovo pozvanje kao Božjeg prvenca, i On poziva sva ostala ljudska bića da se isto tako ponovo rode kao sinovi Božji. Biti nanovo rođen, prema tome, znači ući u proces novog stvaranja koje Isus otpočinje kao novi Sin Božji koji dolazi da zameni Adama i da ponovo proživi izraelsku zavetnu istoriju, ali ispoljavajući vernost.

U kom cilju?

Da bi Božje carstvo bilo uspostavljeno i konačno ispunilo svu zemlju, kako je to Bog obećao Avramu: „U tebi će biti blagoslovena sva plemena na zemlji“ (1. Mojsijeva 12,3). Isus, pošto je stigao da kao „Sin Božji“ i „Car Izraela“ ustanovi carstvo Božje na Zemlji, poziva Nikodima i sve nas da se „nanovo rodimo“ za taj novi poredak u svetu. Drugačije kazano, On nas poziva da postanemo zavetni Božji sinovi preko kojih će Božje zavetne vrednosti prožeti ovaj svet.

Upravo u tom kontekstu Isus otkriva sebe kao Božjeg „jedinorodnog Sina“. Ovo sigurno znači da je Otac, u nekoj većnoj prošlosti, rodio Isusa, pre čega Isus nije postojao odvojeno od Boga?

U stvari, to uopšte ne znači tako nešto. Jovan uopšte nije razmišljao na taj način.

Mi možemo protumačiti da je Jovanov jezik sinovstva zaokupljen metafizičkim, jedino ako zanemarimo veliku priču Svetog pisma koju nam on kazuje. Međutim, od trenutka kad počnemo da razmišljamo unutar putanje „Adam, Avram, Isak, Jakov, Izrael i David“, u žiži se pojavljuje sasvim drugačija slika. Novi zavet oživljava zahvaljujući narativnom značenju, a Jovan 3,16 i sam se konačno kao cvet otvara našem razumevanju.

Kopajmo dublje, jednostavno postavljajući pitanje: Da li je Isus *jedini* „jedinorodni sin“ u Pismu. Već znamo odgovor, zar ne?

„Vjerom privede Avraam Isaka kad bi kušan, i jedinorodnoga prinošaše, pošto bješe primio obećanje.“ (Jevrejima 11,17)

Eto, dobili ste odgovor!

Isak nosi titulu „jedinorodni sin“, baš kao što Izrael u svojstvu naroda i David kao izraelski car nose istu titulu. „Jedinorodni sin“ je zavetna titula, a ne hronološka ili ontološka. Ako ne poznamo priču Svetog pisma, bićemo skloni zabuni zbog toga što se Isak naziva Avramovim „jedinorodnim sinom“. Najposle, Biblija nam jasno kaže da je Avram imao ne samo jednog već osmoricu sinova: Ismaila, Isaka, Joksana, Zomrana, Madijama, Jesvoka, Soijena i Madana (1. Mojsijeva 25,1-9). Dakle, kako se Isak može zvati Avramovim „jedinorodnim sinom“? Veoma jednostavno, kad to shvatite. Isak *nije* bio Avramov jedinorodni biološki sin, čak ni njegov prvenac u hronološkom smislu. Isak je

bio Avramov jednorodni *zavetni* sin. I Isus upravo to misli kad sebe naziva Božjim „jedinorodnim sinom“. Prisvajajući tu titulu, Isus objašnjava Nikodimu da je On mesijanski antitip Isaka, i Izraela, i Davida, i Solomona.

Iako, dakle, Jovan 3,16 nije izjava da je Isus doslovno bio „rođen“ od Boga pre nego što se pojavio u našem svetu, niti da je došao u odvojeno postojanje hronološki posle Boga. Umesto toga, Jovan 3,16 nam govori da je Isus ispunjenje obećanja simbolično prikazano Izraelovim zavetnim sinovstvom. Krajnji cilj biblijske priče jeste da će Bog imati jednog vernog sina, sina koji će održati zavet sa Bogom i čovečanstvom, sina koji će postati izvor mnogih drugih vernih sinova, odražavajući Božji lik unutar šireg ljudskog roda. Isus je Božji Sin u tom smislu. On je Adam kakav je Adam trebalo da bude po Božjoj želji, i Izrael, i David i ceo ljudski rod.

Sada možemo čitati Jovan 3,16 u njegovom pravom značenju, u okviru narativnog toka Svetog pisma.

Bog

Izraelski Bog koji drži zavet

je toliko voleo

nepogrešivom vernošću svoje zavetne zakletve

svet

celokupno jevrejsko i neznabožačko stanovništvo na zemlji, koje će, prema Božjim rečima upućenim Avramu, biti blagosloveno kroz njegovog potomka

da je dao svog jednorodnog Sina

baš kao što je obećao da će učiniti, preko svih proroka, simbolično predskazanom u Isaku, Avramovom „jedinorodnom sinu“ obećanja, i simbolizovanom u liku Davida, Božjeg mesijanskog Sina večnog zavetnog carstva

da nijedan

podjednako i Jevreji i neznabošci

koji Ga veruje

kao što je Avram verovao zavetnom Božjem obećanju

ne pogine

pod zavetnim kletvama (prokletstvima) koje navodi Mojsije

nego da ima život večni

kao što je obećano u zavetnim (saveznim) blagoslovima koje navodi Mojsije

Ili, sažetije rečeno:

Bog je, budući veran zavetu/savezu, toliko voleo celi svet, i Jevreje i neznabošce, da je dao celom svetu svog jednorodnog Sina obećanja da pokaže kako izgleda istinsko sinovstvo, tako da ko god veruje u Njega kao Božjeg vernog Sina, i biva nanovo rođen kroz Njega u istinsko sinovstvo, neće poginuti pod zavetnim kletvama (prokletstvima), nego će imati večni život u skladu sa blagoslovima sadržanim u zavetu (savezu).

Malo je verovatno da ste ikada na ovakav način čitali Jovan 3,16 zato što je taj najpoznatiji od svih biblijskih odlomaka tako izmešten iz svog narativnog konteksta da gotovo niko ne čuje šta on stvarno govori. Kao rezultat, izraz „jedinorodni sin“ otvoren je za gruba pogrešna tumačenja, kao da Isus pokušava da nam kaže kako je On došao u postojanje odvojen od Oca u nekoj drevnoj, eteričnoj prošlosti. Ali kad uzmemo u obzir svekoliki opseg priče, biva jasno da se Jovan 3,16 ne

odnosi na Isusovo ontološko poreklo, nego na Njegov zavetni identitet kao Sina Božjeg i Njegovu dobru vest o našem ponovnom uključivanju u sinovski savez kroz Njega.

U Prvoj od svojih poslanica, Jovan uranja u logiku biblijske priče povlačeći jasnu liniju povezanosti između Hristovog statusa kao Božjeg „jedinorodnog“ sina i poziva upućenog ljudskim bićima da se ponovo rode i steknu taj isti status:

„Ljubazni, da ljubimo jedan drugoga; jer je ljubav od Boga, i svaki koji ima ljubav od Boga je rođen, i poznaje Boga. A koji nema ljubavi ne (u)poznaje Boga; jer je Bog ljubav. Potom se pokazala ljubav Božija k nama što Bog Sina svojega jedinorodnoga posla na svijet da živimo kroza Njega. U ovom je ljubav, ne da mi pokazasmo ljubav k Bogu, nego da On pokaza ljubav k nama, i posla Sina svojega da očisti grijehe naše. Ljubazni! Kad je ovako Bog pokazao ljubav k nama, i mi smo dužni ljubiti jedan drugoga.“ (1. Jovanova 4,7-11)

Jovan insistira da je ljubav određujuće obeležje Hristovog sinovstva. On zna da je glavna poenta Mesijine misije da ljudska bića ponovo postavi unutar društveno usvojenih okvira zavetne vernosti. Isus je Božji „jedinorodni Sin“ upravo zato što je On Taj u kome se Božja ljubav konačno i u potpunosti ostvaruje, unutar ljudskog domena. Jasno je da Jovan smešta Hristov rad u okvir zavetnog narativa Starog zaveta. On, prema tome, koristi titulu „jedinorodni Sin“ na isti način kako su je koristili proroci pre njega – da najave dolazak Sina Božjeg koji je veran zavetu.

Jovan zna da je Bog sklopio zavet (savez) sa Avramom. On takođe zna da su proroci definisali taj zavet kao „neumornu ljubav“ i da su oni prorekli dolazak Sina kroz koga će zavet ljubavi biti ispunjen (Isaija 54,10; 42,6). I tako, kad Jovan posmatra Isusa, on Ga vidi kako pokreće novo čovečanstvo obeleženo tom istom ljubavlju koju su predskazivali svi proroci. Otuda, u tom kontekstu, Jovan može uverljivo isticati misao „svaki koji ima ljubav od Boga je rođen“. Hristov položaj „jedinorodnog Sina“ predstavlja polazište za rađanje nove vrste čovečanstva. U Hristu, Bog je sada uspeo da ispuni svoje obećanje kako će blagosloviti sva ljudska bića kroz *jednog* čoveka, i blagosloviti *sve* narode preko *jednog* naroda. Svrha za Izrael sada će se ostvariti u Isusu. Svet će biti otkupljen delima Božjeg jednog i jedino vernog Sina. I svako od nas je pozvan da bude „nanovo rođen“ zarad sinovskog identiteta koji nam On vraća.

Poenta je u tome da Jovan 3,16 znači ono što znači i ne znači ono što ne znači. I nije opravdano da namećemo tekstu značenje koje mi smatramo da ima. Da, Isus je Božji „jedinorodni Sin“, ali Jovanovo jevanđelje ne daje nikakvu naznaku da to znači da je on rođen *kao Bog od Boga* negde u drevnoj prošlosti. Prema Jovanovom neposrednom kontekstu kao celine, „Sin Božji“ je ljudski identitet, a ne božanski. Upravo onaj Bog koji je stvorio svet, po Jovanovom kazivanju, postao je telo i usavršio ulogu sinovstva kao naš novi poglavar koji drži zavet, kao Adamova zamena i izraelski Mesija. Svako ljudsko biće može sada naći pristup tom istom identitetu kroz jedinstvo sa Njim.

Jednostavna, ali duboka Isusova poruka glasi: *Ja sam Božji jedinorodni Sin, i pozivam vas da se nanovo rodite tako da biste sa mnom delili položaj vernog sinovstva.*

Kako je to čudesno!

I sada, ako mislite da vam Jovanova formulacija Hristovog sinovstva deluje iznenađujuće i da vam je otvorila oči, bićete uskoro bar jednako uzbuđeni onim što Pavle ima da kaže u svojoj Poslanici Rimljanima.

12. POSLANICA RIMLJANIMA – BOŽJI PRVOROĐENI SIN

„Istina biblije pripada samo onima koji čitaju knjigu u celini. Svi ostali izloženi su pometnji i teološkom zastranjivanju.“

Hristovo sinovstvo zauzima istaknuto mesto u Pavlovom razmišljanju u Poslanici Rimljanima. Pravac njegovog rezonovanja je jednostavan i moćan. Sam Bog postao je Sin Božji kako bi čovečanstvo vratio u njegov punopravni sinovski položaj.

Od samog početka, predstavljajući nam jevanđelje, Pavle piše sa punom svešću da je Isus Sin Božji u okviru loze Izraela i cara Davida.

„Od Pavla, sluge Isusa Hrista, prozvanoga apostola izabranoga za jevanđelje Božije, koje Bog unaprijed obeća preko proroka svojih u Svetim pismima. O Sinu svojemu, koji je po tijelu rođen od sjemena Davidova, posvjedočen silno za Sina Božijega Duhom Svetim po vaskrsenju iz mrtvih, Isusu Hristu Gospodu našem.“ (Rimljanima 1,1-4)

Ne propustite da uočite da je za Isusa „izjavljeno da će biti“, ili da Mu je „namenjeno da bude“ „Sin Božji“ na osnovu Njegovog „vaskrsenja iz mrtvih“. Sinovstvo nije njegov urođeni, večni identitet, već pre uloga koju je On preuzeo sa određenom namerom. Ovo je naglašeno time što Pavle kaže da je za Isusa „izjavljeno da je Sin Božji“ na osnovu dve stvarnosti: (1) zato što je rođen u Davidovoj lozi i (2) zato što je pobedio smrt zahvaljujući svom priklanjanju „Duhu svetosti“. Drugačije rečeno, Njegov karakter bio je u skladu sa Njegovim poreklom, što se ne bi moglo reći ni za Davida, ni za Izraela, ni za Adama.

To nedvosmisleno dokazuje da Novi zavet ne upućuje na drevnu Hristovu ontologiju kad Ga naziva Sinom Božjim, već pre na Njegov zavetni identitet u Davidovoj genealoškoj lozi.

Kako smo već videli, i Luka i Jovan shvatali su da je Isus Božji Sin u smislu u kome je i Adam bio Božji sin. Pavle to isto čini u Rimljanima 5, gde jasno kaže da je Adam bio „slika onoga koji će doći“ (SSP), govoreći o Isusu (stih 14). Pavle zatim dalje objašnjava:

„Jer kad kroz grijeh jednoga pomriješ mnogi, mnogo se veća blagodat Božija i dar izli izobilno na mnoge blagodaću jednoga Čovjeka Isusa Hrista. I dar nije kao grijeh jednoga: jer za grijeh jednoga bi osuđenje, a dar je od mnogih grijehova opravdanje. Jer kad za grijeh jednoga carova smrt kroz jednoga, koliko će većma oni koji primaju izobilje blagodati i dar pravde u životu carovati kroz Jednoga Isusa Hrista! Zato dakle kao što za grijeh jednoga dođe osuđenje na sve ljude, tako i pravdom Jednoga dođe na sve ljude opravdanje života. Jer kao što neposlušanjem jednoga čoveka postaje mnogi griješni, tako će i poslušanjem Jednoga biti mnogi pravedni.“ (Rimljanima 5,15-19)

Prema Pavlu, imamo pred svojim očima dva predstavnička poglavara, ili dva arhetipska ljudska bića: Adama i Hrista.

Adam je bio prvi čovek, stvoren po obličju Božjem, i obdaren sposobnošću da rađa potomke po sopstvenom liku. Ali je Adam pogrešio i time navukao kaznu smrti na ceo ljudski rod.

Hristos je sada došao kao novi čovek, drugi Adam, preko koga je prvi Adamov neuspeh ispravljen, tako da „pravdom Jednoga dođe na sve ljude opravdanje života“ i „tako će i poslušnošću jednoga mnogi postati pravedni“. Hristos je taj jedan Čovek koji sada predstavlja sve ljude u tom smislu da mi u Njemu imamo sada novi početak, odakle polazimo slobodni od greha i krivice.

Pošto nas je podsetio na starog čoveka, Adama, i predstavio nam novog čoveka, Isusa, Pavle nas potom poziva da se poistovetimo sa tim novim čovekom kroz simboliku krštenja:

„Ili ne znate da svi koji se krstismo u Isusa Hrista, u smrt Njegovu krstismo se? Tako se mi pogrebosmo krštenjem u smrt da kao što usta Hristos iz mrtvih slavom Očinom, tako i mi u novom životu da hodimo.“ (Rimljanima 6,3.4)

Sve u vezi sa Hristom – Njegov život, smrt, pogreb i vaskrsenje – događalo se za nas, umesto nas, da bismo mi ponovo bili postavljeni u položaj sinovstva, što je Isus ostvario za nas.

Prilikom svog krštenja, mi u suštini govorimo da se odričemo svog prvog rođenja u ulozi prvog Adama i da svoj identitet sada pronalazimo u drugom Adamu, Isusu Hristu. Setićete se da je to upravo ono što Isus uči u Jovan 3: „Valja vam se nanovo roditi.“ Drugim rečima, morate biti ponovo stavljeni u svoj položaj sinovstva, raskidajući sa Adamom i preuzimajući novi identitet u Hristu.

U Rimljanima 8 Pavle dalje razrađuje implikacije Hristovog sinovstva:

„Jer koji se vladaju po Duhu Božijemu oni su sinovi Božiji. Jer ne primiste duha ropstva, opet da se bojite, nego primiste duha posinačkoga, kojim vičemo ava, Oče! Ovaj duh svjedoči našem duhu da smo djeca Božija. A kad smo djeca i našljednici smo: našljednici dakle Božiji a sunašljednici Hristovi: jer s Njim stradamo da se s Njim i proslavimo.“ (Rimljanima 8,14-17)

Prema Pavlovom razumevanju, mi postajemo „sinovi Božji“ kroz Hristovo sinovstvo. Kroz Isusa, mi prolazimo kroz proces „usvajanja“ i, na taj način, bivamo učinjeni članovima Božje porodice. Mi vičemo „Ava, Oče“ sa potpuno novim poimanjem identiteta. Kad postanemo „deca Božja“, objašnjava Pavle, mi postajemo „sunaslednici sa Hristom“. Mi nasleđujemo sve što je On, zahvaljujući svom vernom sinovstvu, nasledio. A šta je to? Pa, u osnovi, čitav svet, baš kao što je Bog ceo svet obećao Avramu i njegovom potomstvu (1. Mojsijeva 12; Danilo 7,27; Jevrejima 1,2; Otkrivenje 21,7). Prikazujući jevanđelje tako moćno, Pavle nas u punom krugu vraća na 1. Mojsijevu, na pristavsku službu kao na čovekovo pozvanje. Veliki cilj procesa usvajanja jeste da se Zemlja vrati pod čovekovu vlast:

„Jer sva stvorenja sa žudnjom očekuju otkrivenje slave sinova Božijih. A tvorevina Božija potčinjena je ništavnosti ne svojevolejno, nego za volju onoga koji je potčinio, na nadu - da će i sama tvorevina biti oslobođena ropstva propadljivosti - za slobodu slave dece Božije.“ (Rimljanima 8,19-21 – Čarnič)

Zašto i sve stvoreno čezne da se ljudska bića ponovo vrate u položaj sinova Božjih? Zato što su, sasvim jednostavno, ljudska bića, inače stvorena prema Božjem obličju, postavljena nad svem stvorenom kako bi živeli u skladu sa zavetom ljubavi kao verni pristavi naše planete. Pavle

objašnjava da „da će i sama tvorevina biti oslobođena ropstva propadljivosti - za slobodu slave dece Božije“. Tako je, dakle, Isus Sin Božji, kao što je Adam bio, sa ciljem da dalje stvara mnoge sinove Božje po Njegovom obličju:

„Jer koje naprijed pozva one i odredi da budu jednaki obličju Sina Njegova, da bi bio prvorodeni među mnogom braćom.“ (Rimljanima 8,29)

Pavle ponovo pravi pun krug vraćajući se na izveštaj o stvaranju. Bog je stvorio Adama i Evu po Božjem „sopstvenom obličju“ (1. Mojsijeva 1,27). Tada Adam „rodi sina po obličju svojem, kao što je on“ (1. Mojsijeva 5,3). Prema Pavlu, Isus je Adamova zamena. On je, prema tome, novi začetnik ljudskog roda, čiji je zadatak bio da rađa mnoge druge sinove po Božjem liku. Isus je Božji „prvorodeni“ „među mnogom braćom“, objašnjava Pavle. To jest, On je svečano otpočeo novu sinovsku lozu, unutar koje će još mnogi biti rođeni kao njegovi potomci. Isus je „prvorodeni“ Sin Božji, ne u *hronološkom*, već u *zavetnom* smislu reči. Jasna je, onda, Pavlova rešenost da nam ne govori ništa o Isusovom poreklu pre utelovljenja. On se ne bavi time.

Više puta Novi zavet naziva Isusa Božjim „prvorodnim“ Sinom (Rimljanima 8,29; Kološanima 1,15.18; Jevrejima 1,6; Otkrivenje 1,5). Mnogi su bili potpuno zbunjeni takvim opisivanjem Isusa. Nasuprot tome, drugi novozavetni odlomci tvrde da je Isus Bog objavljen u telu. Zašto je, onda, On opisan kao Božji prvorodeni Sin?

Elem, naša zbunjenost je sasvim opravdana.

Naši evangelistički biblijski naučnici uglavnom se služe Biblijom kao udžbenikom za dokazivanje izdvojenim citatima od kojih grade propozicione argumente. Kao rezultat, često gubimo iz vida veliki narativni luk Svetog pisma. Otuda se i borimo da učinimo smislenim ovaj novozavetni opis Isusa, a uglavnom i Novi zavet. Propuštajući da shvatimo da sinovska terminologija Novog zaveta ima svoje planirano značenje u okviru razvojne priče Starog zaveta, mi ne znamo šta da činimo sa Isusom... hm... Bogom, kad je On opisan kao Božji „prvorodeni Sin“. Tako mi smišljamo razna nategnuta i zamršena metafizička objašnjenja kakva se ne nalaze nigde u Bibliji:

„Pa, vidite, da, naravno, On je Bog, ali pre mnogo, mnogo vremena On je bio, znate, rođen. Ali On je bio prvorodeni Božji Sin, tako da Ga to, znate, čini drugačijim. Pošto je On prvi koga je Bog ikada rodio, On je Bog, tako da taj proces rađanja mora da je bio, znate, jedinstven, čineći od Njega Boga, iako u stvari postoji samo jedan Bog. Da, znate, to je tajna, ali to se moralo dogoditi, zato što Biblija kaže da se dogodilo.

Zapravo, ne, Biblija ne govori ništa slično.

Naš problem je u tome što mi vidimo samo stihove i reči tamo gde treba da vidimo priču koja stihovima i rečima daje smisao.

Vidimo izolovane redove informacija tamo gde bi valjalo videti likove i teme koji se kreću ka jednom kohezivnom krajnjem cilju.

Mi vidimo odvojene delove podataka od kojih gradimo teološke argumente dok bi trebalo da vidimo veliku i divnu priču koja tumači sama sebe, bez potrebe da mi sami nešto smišljamo i to namećemo priči.

Istina Biblije pripada *samo* onima koji čitaju knjigu u celini. Svi ostali izloženi su pometnji i teološkom zastranjivanju. Oni koji samo analiziraju reči i prave kompilacije stihova neizbežno će

promašiti poentu Pisma i formulisati lažne doktrine koje su u raskoraku sa velikim tokom biblijske priče.

Ako uzmemo u obzir celu priču, lako otkrivamo zašto je i u kom smislu Isus nazvan Božjim „prvorođenim Sinom“. Ta titula ima posebnu namenu i jedino ima smisla unutar starozavetnog konteksta. Još na početku biblijskog narativa, kao što smo već zapazili, Bog se zavetovao da će spasti ljudski rod iznutra, posredstvom smelog i saosećajnog čina solidarnosti. Ljudskom rodu će se roditi jedno dete koje će poništiti posledice Pada (1. Mojsijeva 3,15). To obećanje se kao eho prenosi tokom uzastopnih naraštaja, i oko tog obećanja razvija se osećaj iščekivanja, pri čemu su sve oči uprte u utrobu žene pripadnice ljudskog roda.

U okviru tog narativa postoje tri ključna starozavetna odlomka koji upotrebljavaju reč „prvenac“, od kojih je svaki utemeljen u vremenu kada je napisan i svaki ukazuje na Hrista:

„Izrailj je sin Moj, prvenac Moj.“ (2. Mojsijeva 4,22)

„Jer sam Otac Izrailju, Jefrem je prvenac Moj.“ (Jeremija 31,9)

„On će Me zvati: Ti si Otac moj, Bog moj i Grad spasenja mogega. I Ja ću Ga učiniti prvincem, višim od careva zemaljskih. Dovijska ću mu hraniti milost svoju, i zavjet je Moj s njim vjeran.“ (Psalam 89,26-28)

Svaki od tih odlomaka koristi pojam „prvenac“ u zavetnom smislu, a ne u hronološkom. Prva dva opisuju Boga koji se odnosi prema Izraelu kao prema svom sinu. Treći se poziva na cara Davida kao na Božjeg prvence. Ni Izrael ni David nisu bili Božji prvenci u okviru hronološkog vremena. Poenta nije u hronologiji, nego u položaju i pozvanju. Sada tekst Rimljanima 8,29 deluje sasvim smisljeno:

„Jer koje naprijed pozva one i odredi da budu jednaki obličju Sina Njegova, da bi bio prvorođeni među mnogom braćom.“

Ako sledimo narativni luk Rimljanima poslanice, ustanovićemo da Pavle tu kombinuje priču o Adamu i priču o Izraelu, ukazujući da su i jedan i drugi Hristov prototip. Božji cilj, veli Pavle, jeste da ljudska bića budu, kao što je prvobitno nameravano, „saobrazni (nalik)“ Njegovom „obličju“. Adam nije uspeo da odražava Božji lik kao Božji „prvorođeni“ sin. Zatim je Izrael pozvan da nosi lik Božji kao Božji „prvenac“. Ali je Izrael takođe doživeo neuspeh. Isus je sada došao, kaže Pavle, da ispuní sinovski ideal. Stoga je On Božji novi i istiniti „prvenac“. Upravo su u Njemu i Adamov i Izraelov neuspeh preokrenuti. Isus je obnovio „obličje“ Boga u čovečanstvu. Kao rezultat Njegovog vernog sinovstva, On će biti „prvorođeni među mnogom braćom“. To će reći, mnogo više Božje dece poteći će od Njega otkad je On novi poglavar ljudskog roda. A ti „mnogi“ prema Jevrejima 12,23 sačinjavaju sabor i crkvu „prvorodnih koji su napisani na nebesima“. Adam je propustio da zadrži „lik“ Božji, tako da se sam Bog utelovio kako bi dokazao šta znači zaista biti čovek, kakvi smo po Božjoj nameri morali biti, noseći Božji lik, i budući puni ljubavi kao što Bog voli u svojoj zavetnoj vernosti. Tako je Isus „obličje Boga što se ne vidi, koji je rođen prije svake tvari“ (Kološanima 1,15). Stvaranje ima novo polazište u Hristu.

Isus je isto tako dvaput nazvan „prvorođeni (prvenac) iz mrtvih“ – jednom to kaže Pavle i jednom Jovan – pri čemu se taj izraz oba puta odnosi na Njegovo vaskrsenje (Kološanima 1,18; Otkrivenje 1,5). On je prvorođeni iz mrtvih u tom smislu što Njegovo vaskrsenje omogućava

vaskrsenje bezbroj drugih. Čak i ovde, „prvi“ ne sugerise prvi u vremenu. U pogledu hronologije, Isus nije bio prva osoba podignuta iz mrtvih. Znamo iz Svetog pisma da su najmanje dve osobe bile vakrsnute pre Isusa: Mojsije i Lazar (Matej 17,3; Juda 1,9; Jovan 11). *Isus nije prvorodni iz mrtvih u hronološkom smislu, već pre prema svom položaju.* Njegovo vaskrsenje je pobeda nad smrću koja omogućuje sva ostala vaskrsenja.

Tako, dakle, kad novozavetni pisci nazivaju Isusa Božjim „prvencem“, oni nisu zaokupljeni Njegovim metafizičkim poreklom ili hronologijom Njegovog postojanja u odnosu na Oca. On nije Božji „prvorodni“ zato što je doslovno bio prvo biće koje je Bog rodio u neko daleko vreme pre stvaranja našeg sveta. Umesto toga, On je označen kao prvorodni Sin Božji u neposrednom poređenju sa nacionalnim identitetom Izraela kao Božjeg prvorodenog sina. Došavši na naš svet putem utelovljenja, Isus je postao korporativno oličenje Izraela i sveg čovečanstva. Jedini put kada je Isus „rođen“ bio je u trenutku svog utelovljenja posredstvom Marijine utrobe. Pre toga, On je bio ništa manje do večni Bog, bez polazišta... Reći nešto drugo značilo bi odstupiti od biblijskog narativa i to učiniti bez ikakve biblijske podrške. Kao što smo to do sada sistematski uočavali u ovoj studiji, korak po korak, svaka novozavetna upotreba titule „Sin Božji“ sa pozivanjem na Isusa neposredno i namerno proističe iz spisa Starog zaveta.

Obuhvatili smo u ovom poglavlju mnogo toga, stoga izvucimo zaključak tako što ćemo pratiti Pavlovo rezonovanje u Rimljanima:

- Isus je sin Davidov. Kao Davidov sin, On je i Sin Božji. To je jedna te ista uloga (Rimljanima 1).
- Kao Sin Božji, Isus je, u širem narativu, naš novi Adam, koji poništava greh i smrt, tako da mi dobijamo potpuno novi ljudski potencijal (Rimljanima 5).
- Kao naš novi Adam, Isus je živio, umro i ustao iz mrtvih da bi za nas stvorio novi ljudski identitet, s kojim se poistovećujemo preko krštenja (Rimljanima 6).
- Kao Sin Božji u davidovskom i adamovskom smislu, Isus je sa nas uklonio osudu tako da možemo biti usvojeni kao sinovi Božji, ponovo dobiti Božje obličje i postati sunaslednici s Njim upravo onog sveta koji smo izgubili kroz Adama. Zauzevši položaj upražnjen zbog Adamovog a kasnije Izraelovog promašaja, Isus je Božji novi i istinski prvorodni ljudski Sin, od koga će poteći mnogo više sinova (Rimljanima 8).

Kako nam samo ponestaje dah od ovakve vizije o Hristu i Njegovim postignućima za nas!

Ali sva ta značajna i divna jevanđelska teologija se gubi ako Hristovo sinovstvo svedemo na neki jedinstveni identitet koji jedino On poseduje od večne prošlosti. Ništa od Pavlove narativne logike nema smisla ukoliko pođemo od premise da je Isus Božji Sin u drevnom, ontološkom smislu. Pavlova poenta u celini glasi da je Isus Sin Božji u onom smislu u kome je i Adam to bio, u okviru toka zavetnog narativa Starog zaveta, tako da je Njegovo sinovstvo naš novi početak. Mi, kroz Njegovo sinovstvo, ponovo dobijamo svoj položaj kao Božji sinovi.

13. JEVREJIMA POSLANICA – NAŠ VEČNI BRAT

„Izuzetno veličanstvenim i paradoksalnim činom saosećajne ljubavi kakva se teško može zamisliti, Bog je postao Sin Božji i sada je naš večni Brat.“

U Poslanici Jevrejima, Hristovo sinovstvo jasno je opisano kao zavetna uloga koja je počela da se ostvaruje od Njegovog rođenja. To nije samo teološka poenta koju valja dokazati, to je životno važna istina bremenita neprocenjivim iskustvenim blagom. Ako to izostavimo, izostavljamo duboko ličnu poentu celokupnog poduhvata spasenja.

Stoga razmislimo o tome veoma brižljivo.

„Bog, koji je od davnine mnogo puta i na mnogo načina govorio našim očevima preko proroka, u ove poslednje dane progovorio nam je preko Sina, koga je postavio za naslednika svega, čijim posredstvom je i svet stvorio; on je odsjaj njegove slave i odraz njegovoga bića, koji sve nosi svojom silnom rečju, koji je izvršio očišćenje od greha i seo s desne strane veličanstva na visinama i postao toliko silniji od anđela - koliko je nasledio ime uzvišenije od njihovoga“ (Jevrejima 1,1-4 – Čarnić)

To je značajna tema za duboko razmišljanje.

Prvo, autor Poslanice Jevrejima najavljuje da Isus, kao Božji „Sin... u ove poslednje dane“, „učinovši sobom očišćenje greha naših, sede s desne strane prestola Veličine na visini“. Kao rezultat, On „toliko bolji posta od anđela koliko preslavnije ime od njihova dobi“.

Da autor Poslanice Jevrejima želi da prihvatimo pretpostavku kako je Isus bio Božji večni, ontološki Sin pre svog utelovljenja, ne bi imalo smisla govoriti da je Isus *postao* bolji od anđela i *dobio* bolje ime od njih. Kad bi se Njegovo sinovstvo odnosilo na Njegovu večnu prirodu, o Njemu se ne bi moglo misliti kao o nekom ko je manji od anđela. Jasno je da se poenta ovde ogleda u tome što je Isus, kao ljudski Sin Božji u adamovskom smislu, *posredstvom utelovljenja*, postigao, kao ljudsko biće, nešto što Ga je uzdiglo, a i celo čovečanstvo s Njim, na položaj koji je uzvišeniji od položaja anđela. To čak biva jasnije kad se dalje sledi linija autorovog rezonovanja.

U Jevrejima 1,5 Otac se obraća Isusu: „Sin Moj Ti si na osnovu činjenice: „Ja Te *dan*as rodih.“

Ponovo se javlja ta reč „jedinorodni (prvorodni)“ koju susrećemo u Jovan 3,16. Zapazite da Jevrejima poslanica upravo hoće da nam kaže kad se to rođenje desilo. Bog kaže Isusu: „Sin Moj Ti si, Ja Te *dan*as rodih.“

Danas?

To jest, kada, tačno?

Odgovor u tekstu je sasvim jasan: „Uvodeći prvorodnoga u svijet.“ (stih 6)

Isus je postao Božji „rođeni“ i „prvorodni“ Sin u trenutku kad se rodio u našem svetu. Tako Otac kaže: „*Biću* Mu Otac, a On *će biti* Moj Sin“, a ne: „Ja *sam* Mu Otac, a On *je* Moj Sin“. Oni sada preuzimaju uloge u pogledu jedan drugog.

Oni, ko to?

Autor Poslanice Jevrejima nastavlja dalje i kaže nam ko su oni bili jedan drugom, pre nego što su postali Otac i Sin:

„Prijestol je Tvoj, Bože, vavijek vijeka; palica je pravde palica carstva Tvoga. Omiljela Ti je pravda, i omrzao si na bezakonje; toga radi pomaza Te, Bože, Bog tvoj uljem radosti većma od drugova Tvojih... Ti si, Gospode, u početku osnovao zemlju, i nebesa su djela ruku Tvojih.“ (Jevrejima 1,8-10)

Zapanjujuće!

Ne ostavljajući nikakvu zabunu što se tiče Hristovog urođenog identiteta, Otac se obraća Sinu kao „Bogu“ i naziva ga „Gospodom“. A onda Mu Otac kaže: Ja sam „Tvoj Bog“. Svaki od njih je Bog jedan drugom, zato što je, zapravo, svako od njih Bog.

I jedna od tih ličnosti koja je uvek bila samo Bog u večnoj prošlosti, postao je „Sin Božji“ kako bi dao primer sinovstva našem svetu sačinjenom od palih sinova.

Za autora Poslanice Jevrejima, Isus je novi korporativni predstavnik i poglavar ljudske porodice. I sa tog strateškog položaja – kao zreli član ljudskog roda – On će ukloniti posledice Pada i uzdignuti ljudski rod na položaj koji mu je prvobitno bio namenjen. Otuda, imajući u vidu taj cilj, autor Jevrejima poslanice nastavlja da bi nam rekao kako „budući svet“ neće biti „pokoren anđelima“ (Jevrejima 2,5 – engl. prev.), već pre Hristu i Njegovoj ljudskoj braći. Bog je postao čovek (utelovljenjem), i onda poveo čovečanstvo (svojim vaskrsenjem i vaznesenjem) ka prestolu univerzuma. Ljudska bića su bila stvorena, rečeno nam je zatim, „za izvesno vreme nižim od anđela“ (stih 7, ESV).

I sada imamo jednu teološku ideju ogromnih razmera!

„Za izvesno vreme niži od anđela“?

Taj jezik ukazuje na privremeni status koji valja prevazići. Pad Adama i Eve prekinuo je Božji prvobitni plan za ljudski razvoj. Da su naši prvi predstavnici-poglavari (1. Mojsijeva 1,28) ostali verni u svom odnosu prema Bogu i jedan drugome, ljudski rod, kao jedini nosilac Božjeg oblića, prirodno bi zamenio anđeoski red u izvesnom smislu, možda po bliskosti sa Bogom i u opštem pristavskom rukovođenju celim svemirom. I sve je to bilo izgubljeno usled Pada.

Ali čekajte, tu postoji i dobra vest!

Jevrejima poslanica nam kazuje da je Bog postigao nešto od kosmičkog značaja u Hristu. On je postao sredstvo kroz koje će se prvobitni plan nastaviti. Zahvaljujući Božjoj nepokolebljivoj ljubavi, plan nastavlja da se ostvaruje kroz Hrista.

„Sve si pokorio (Bog) pod noge njegove (ljudski rod). A kad mu pokori sve (Bog), ništa ne ostavi njemu (ljudski rod) nepokoreno; ali sada još ne vidimo da mu je sve pokoreno (ljudski rod). A privremeno manjim od anđela vidimo Isusa (Sinod SPC), (Njegovim utelovljenjem), koji je za smrt što podnese vjenčan slavom i časti da bi po blagodati Božijoj za sve okusio smrt. Jer prilikovaše Njemu za kojega je sve i kroz kojega je sve, koji dovede mnoge sinove u slavu, da Čelnika spasenja njihova učini savršenim kroz stradanje (Sinod SPC). Jer i Onaj koji posvećuje (Isus), i oni koji se posvećuju (ljudska bića), svi su od jednoga (čovečanstvo); zaradi toga uzroka ne stidi se nazvati ih braćom (Božji sinovi), govoreći: objaviću ime Tvoje braći svojoj, i posred crkve zapjevaću Te. I opet: Ja ću se u Njega uzdati. I opet: evo Ja i djeca Moja koju Mi je Bog dao.“ (Jevrejima 2,8-13)

Ovo je gust i bogat odlomak. Raščlanimo ga na sitnije delove:

- Vraćanjem na 7. stih, saznajemo da je Božja prvobitna namera bila da čovečanstvo zauzme najviši položaj u odnosu na sve stvoreno, čak da bude i iznad anđela.
- Taj plan je bio onemogućen padom ljudskog roda, tako da sada ljudska bića ne zauzimaju položaj koji im po pravu pripada.
- Ali vidimo Isusa kako, kao Sin Božji, zauzima punopravni položaj čovečanstva.
- Uzimajući na sebe ljudsku prirodu, Isus je iskusio smrt za svakoga, a onda bio uzdignut da sedne s desne strane Bogu, još uvek noseći ljudsku prirodu i na taj način zadržavajući sinovski status.
- On je to učinio da bi mogao dovesti „mnoge sinove u slavu – drugim rečima, da ljudska bića ponovo postavi na položaj koji je trebalo da drže sve vreme.
- Isus je postao istinski i pravi ljudski Sin Bogu, što je Adam trebalo da bude, i tako otkupio Adamov neuspeh i postao uzor sinovstva za ljudski rod, čime nas dovodi u obnovljeni položaj istinskog sinovstva. Sledstveno tome, „ne stidi se nazvati ih braćom“.
- Postavši jedan od nas, Hristos je izvršio zadatak objavljujući Božje ime čovečanstvu, i na taj način nas podstakao da hvalimo Boga u svetlosti Njegovog dobrog karaktera.
- Kao ljudsko biće, Isus se pouzdao u Boga kao što je Adam trebalo da učini, i tako otvorio put da se i mi pouzdamo u Boga.
- Pošto je sve to postigao, Isus dolazi pred Oca zajedno sa „decom“ koju je zadobio da ih vrati Bogu.

Poslanica Jevrejima, slično Poslanici Rimljanima i Jevanđeljima, jasno upućuje na Hristovo sinovstvo kao na vrhunac u odvijanju starozavetnog narativa. Celokupna Njegova aktivnost kao Božjeg Sina dešava se unutar ljudskog domena, počev od trenutka Njegovog utelovljenja. Adam je bio Božji sin po stvaranju. Hristos je postao Sin Božji po utelovljenju.

Upravo zato što je potomak žene, Isus je Božji Sin. Utelovljenje je bio čin kojim je On postao Sin Božji. Došao je na naš svet da u našem telu živi život zavetnog pouzdanja u Boga – da živi kao mi i da za nas pruži primer pravog sinovstva. Izuzetno veličanstvenim i paradoksalnim činom saosećajne ljubavi kakva se teško može zamisliti, Bog je postao Sin Božji i sada je naš večni Brat, odakle potiče i ova sjajna misao:

U potpunosti ostvaren, Sin Božji sedi na prestolu univerzuma čekajući naš dolazak, u silnoj želji da vladamo s Njim.

Pošto je sada zauvek jedno s nama, i mi smo zauvek jedno s Njim. Ljudska priroda bila je ugrađena u božansku. Ma koji položaj da trenutno zauzima, On ga zauzima u svojstvu člana ljudskog roda i kao naš novi predstavnik i poglavar. Prema tome, mi smo pozvani da na tom položaju budemo zajedno s Njim. On je tamo za nas, doslovno kao da smo mi tamo. Ono što On nasleđuje, i mi nasleđujemo s Njim (Jevrejima 1,2; Otkrivenje 21,7; Rimljanima 8,16.17). Ono nad čime On vlada, vladamo i mi s Njim (Danilo 7,27; Otkrivenje 3,21).

Sve je to, razume se, krajnje iznenađujuće. Nikad nije bila ispričana neka snažnije lična i dublje istinita priča o Bogu za naše potpuno poimanje identiteta.

Celokupni misaoni proces Jevrejima 1 i 2 počiva na premisi da je Hristovo sinovstvo položaj solidarnosti koji je On prihvatio zajedno sa čovečanstvom. U trenutku kada redefinišemo Hristovo sinovstvo kao Njegov jedinstveni, božanski, ontološki identitet, ništa od onoga što smo upravo otkrili o ljudskoj sudbini u Hristu ne može se logički dedukovati (zaključiti dedukcijom). On je postao ono što, po prirodi, nije bio – naime, Sin Božji – tako da bismo mi mogli postati ono što je,

po narodi, trebalo oduvek da budemo – naime, sinovi i kćeri Božje. I to nas dovodi do savršene prilike da istražimo titulu koju je Isus najviše voleo kad je govorio o sebi:

Sin čovečiji.

14. SIN ČOVEČIJI

„Svojom smrću na krstu kojom je potvrdio Zavet, Isus je pobedio uzurpatora – vladara ovog sveta i vratio zemlju pod vlast ljudskog roda.“

Proročka Danilova knjiga predstavlja životno važan deo biblijskog narativa o sinovstvu. U stvari, Novi zavet umnogome ne bi imao smisla kad se ne bi uzele u obzir Danilove vizije.

Ključna figura u Danilovoj knjizi nosi titulu „Sin čovečiji“, ona koju je Isus koristio za sebe više od bilo koje druge – preko 90 puta u četiri Jevanđelja. Uzastopno nazivajući sebe „Sinom čovečijim“ – i istovremeno živeći po načelima novog carstva koje je došao da osnuje – Isus je posebno identifikovao sebe kao tajanstvenu ličnost koja, u Danilovim vizijama, ruši sve strukture moći našeg sveta i uspostavlja potpuno novi poredak u svetu.

Ako propustimo da Novi zavet čitamo imajući u vidu pozadinu koju nam daje Danilo, neizbežno ćemo svesti jevanđelje na sebičnu brigu za sopstveno spasenje i nebeski dom *post mortem*. Danilo, nasuprot tome, zadire više u način na koji sve funkcioniše u sadašnjem svetu. On se udubljuje u to kako je danas i kako bi stvari trebalo konačno da budu. Usred sveg egocentričnog otimanja za vlast koje obeležava carstva našeg palog sveta, Danilo predskazuje dolazak carstva koje će vladati na osnovu suprotnih osećanja, to jest, osećanja poniznosti i samožrtvovanja. U skladu sa celokupnim biblijskim narativom, Danilo nas izveštava da će Bog uspostaviti radikalno drugačije carstvo kao nešto unutrašnje, držeći se genetske sfere samog ljudskog roda. Alternativni red stvari, drugim rečima, biće uspostavljen od strane „Sina čovečijeg“.

Pre nego što neposredno pređemo na Danilovo otkrivenje „Sina čovečijeg“, razmotrimo pozadinu priče koja vodi do Danilove knjige, zato što, kako smo to u više navrata shvatili tokom našeg putovanja, najistinskija istina Svetog pisma pripada isključivo onima koji uspevaju da dokuče njen veličanstveni narativ.

Bog je stvorio Adama i Evu i dao im „vlast nad Zemljom“ (1. Mojsijeva 1,26 – engl. prev.). Ovo je jezik delegiranja. Prvim ljudima je bila data sposobnost samostalnog upravljanja.

„Nebo je nebo Gospodnje, a Zemlju je dao sinovima čovječijim“ (Psalam 115,16). Trebalo je da vladaju svetom u skladu sa sopstvenim Bogom danim identitetom kao nosioci božanske slike, „Bog je ljubav“ (1. Jovanova 4,16). Adam i Eva trebalo je da žive u slobodno izabranoj saglasnosti sa Bogom, jedan sa drugim i sa Zemljom. To upravljanje našim svetom trebalo je da ima poseban kvalitet. Trebalo je da vladaju oslanjajući se na relaciju premisu usredsređenosti na druge, proizvodeći Božji lik od naraštaja do naraštaja, i na taj način ovekovečiti dobronamernu vladavinu nad svetom.

Pad ljudskog roda bio je, dakle, više od moralnog pada. Bio je to takođe i pad u pogledu vladanja. Držite se čvrsto ove ideje, zato što ona postaje životno važna kako sve više poniremo u Danilovu knjigu. Kršenjem relacionog integriteta ljubavi između sebe i Boga, i među sobom, Adam i Eva su u suštini pokrenuli jedan sasvim različit princip vladanja, drugačiji način uspostavljanja odnosa, i tim postupkom odrekli se svog položaja vladara nad svetom. Sada je Zemlja, zajedno sa ljudskim stanovnicima pod vlašću stranog gospodara, samog sotone. Upravo zato Biblija pripisuje palom anđelu titule vladara nad svetom. On se naziva,

„... vladar ovog sveta.“ (Jovan 12,31; 14,30; 16,11)

„... *bog ovog veka*. (2. Korinćanima 4,4)
 „... *knez „koji vlada u vjetru, po duhu koji sada radi u sinovima protivljenja“*. (Efescima 2,2)

Govoreći da je sotona „knez koji vlada u vjetru“, Pavle ne smatra da je sotona doslovno zadužen za obezbeđivanje kiseonika. Umesto toga, sotona je nevidljiva sila koja pothranjuje sebične impulse ljudi u obrazovanju kulturalnih, društvenih, ekonomskih, političkih i ideoloških sistema. Kao vladar ovog sveta, sotona je podstrekački um koji stoji iza principa upravljanja na osnovu kojih funkcionišu carstva ovog sveta. „Znamo“..., Jovan sasvim normalno tvrdi „da smo od Boga i sav svijet leži u zlu“ (1. Jovanova 5,19). Svet je pod uticajem jednog mračnog vladara koji podstiče ljude da stvaraju sisteme vlasti po njegovom obličju. Čim se princip sebičnosti uvukao u ljudski karakter, svi odnosi počeli su da se raspadaju.

Adam je ustao protiv Eve u nastojanju da očuva sebe (1. Mojsijeva 3).

Kain je ubio svog brata Avelja u prvom zabeleženom aktu ljudskog nasilja (1. Mojsijeva 4).

Nasilje je postalo norma, ljudi su težili da vladaju jedan nad drugim do te mere da je ljudski rod doveden do ivice istrebljenja, pa je postalo neophodno da Bog interveniše potopom i da ponovo počne s Nojem i njegovom porodicom (1. Mojsijeva 6-9).

Posle Potopa, ljudska bića počela su da učvršćuju svoju vlast i da neguju sklonost ka samouzvišenju i sili, što je dovelo do pojave Nevroda (Nimroda), moćnog čoveka, od koga je nastalo prvo svetsko carstvo. Vavilon je postao čuveni sistem vladavine u biblijskoj priči, postavljajući pozornicu za monarhiju (kad jedan čovek vlada nad mnogim) kao prirodni sistem vladavine među palim ljudima (1. Mojsijeva 10-11).

Bog je pozvao Avrama i Saru iz Vavilona da otpočnu drugačiju vrstu društvene strukture zasnovane na relacionoj dinamici zaveta, ili ljubavi koja se daje, obećavajući da će im dati sina, koji će takođe imati sina, a ovaj će imati svog sina, i tako dalje sve dok se najzad ne bude rodio sin u kome će biti blagoslovitene sve porodice na zemlji (1. Mojsijeva 12-38).

Kako priča odmiče, uspostavlja se zavetna loza sa Avramom, Isakom, Jakovom i Jakovljevih dvanaest sinova, ali uz neophodnost da Bog interveniše u njihovim disfunkcionalnim odnosima (1. Mojsijeva 39-50).

Kako se priča odvija, Izrael biva odveden u ropstvo pod despotsku vlast Egipta, carstva definisanog kao monarhija (jedan čovek vlada nad mnogima) i obeleženog materijalističkom eksploatacijom ljudskih bića (2. Mojsijeva 1-2).

Izrael je konačno oslobođen iz egipatskog ropstva, ne delovanjem cara i vojne sile, nego proroka koji je imao vest (2. Mojsijeva 3).

Pošto su oslobođeni, Mojsije govori izraelskom narodu da će ih Bog učiniti zavetnim narodom i voditi ih pomoću zakonskog sistema (2. Mojsijeva 2,24; 6,4.5; 19,5), sistema zakona koji će biti utemeljeni na jedinoj relacionoj dinamici ljubavi (3. Mojsijeva 19,18; 5. Mojsijeva 6,5).

Kao prorok, a ne car, Mojsije organizuje Izrael prema svetskom prvom ustavnom sistemu, krećući se prema jednakosti svih ljudi pred zakonom, bez „pristrasnosti“, što je bio nečuveni sistem u jednom svetu koji je jedino znao za despotsko vladanje careva. „Učiniću čudesa, koja nijesu učinjena nigde na Zemlji ni u kom narodu“, objašnjava Bog zavetni sistem, „i vidjeće djelo Gospodnje sav narod, među kojim si, jer će biti strašno što ću Ja učiniti s tobom“ (2. Mojsijeva 34,10; 5. Mojsijeva 1,4.5.16.17).

Čudesan i izaziva strahopoštovanje, zaista!

Kad je u pitanju Izrael, Bog je u suštini nastojao da osnuje ne monarhiju, nego zajednicu zavetne ljubavi, u kojoj bi ljudska bića mogla da razvijaju sposobnost samostalnog upravljanja. U jednom svetu određenom intelektualnim neznanjem, moralnom degradacijom, generacijskim zloupotrebama, hijerarhijskom diktaturom, haosom u društvu koje služi sebi, i teološkim mrakom, Bog je odabrao grupu ljudi, odvojenu od svetskih urušavajućih sistema, i uspostavio društvenu strukturu zasnovanu na nepristrasnoj vladavini zakona, utemeljenoj na načelu ljubavi. Cilj je bio da Izrael funkcioniše kao „carstvo sveštenika“ kako bi poznanje Božjih puteva prenosio na okolne narode i privukao ih zavetnom sistemu življenja (2. Mojsijeva 19,5).

Svedočanstvo je trebalo da bude moćno. Da je ostao poslušan, zavet ljubavi uzdigao bi Izraela u svakom pogledu i na svim nivoima – fizički, duhovno, moralno, u obradi zemlje, ekonomiji, politici i odnosima. Mojsije je ovako objasnio taj zadivljujuće dobar plan:

„Gle, učio sam vas uredbama i zakonima, kao što mi zapovjedi Gospod Bog moj, da biste tako tvorili u zemlji u koju idete da je naslijedite. Držite dakle i izvršujše ih, jer je to mudrost vaša i razum vaš pred narodima, koji će kad čuju sve ove uredbе reći: samo je ovaj veliki narod narod mudar i razuman. Jer koji je veliki narod kojemu je Bog blizu kao što je Gospod Bog naš kada Ga God zazovemo. I koji je narod veliki koji ima uredbе i zakone pravedne kao što je sav ovaj zakon koji iznosim danas pred vas? ... I drži uredbе Njegove i zapovijesti Njegove, koje ti ja danas zapovijedam, da bi dobro bilo tebi i sinovima tvojim nakon tebe, da bi ti se produljili dani na zemlji koju ti Gospod Bog tvoj daje za svagda.“ (5. Mojsijeva 4,5-8.40)

„O, kad bi im bilo srce svagda tako da Me se boje i drže sve zapovijesti Moje svagda, da bi dobro bilo njima i sinovima njihovim do vijeka.“ (5. Mojsijeva 5,29)

„Ako dobro uzaslušaš glas Gospoda Boga svojega držeći i tvoreći sve zapovijesti Njegove, koje ti ja danas zapovijedam, uzvisiće te Gospod Bog tvoj više svih naroda na Zemlji. I doći će na te svi ovi blagoslovi, i steći će ti se, ako uzaslušaš glas Gospoda Boga svojega.“ (5. Mojsijeva 28,1.2)

Bog je onda dao jasnu i upečatljivu listu blagoslova kojima će obasuti Izrael, ukoliko budu živeli u vernosti zavetu. Čitav ustavni sistem bio je sračunat da iznedri uspešnost. Ako Izrael bude postupao u skladu sa zavetom/savezom, Bog je obećao da će oni biti „glava a ne rep“ u svim ekonomskim i političkim zbivanjima. Kao rezultat, neznabožački narodi će pohrliti Izraelu kako bi pronašli tajnu njihovog napretka. Ceo svet bi došao do poznanja o Bogu kroz Izraelovo zavetno svedočenje (5. Mojsijeva 28,13; Isaija 60,3; 66,12).

Ali, avaj, to se nije dogodilo.

Izrael se odlučio za monarhiju umesto za zavet, budući da su više voleli upravljački sistem, uporno tražeći da im Bog da cara kako bi mogli ratovati kao ostali narodi (1. Samuilova 8). Prema tome, umesto da privuku narode, Izrael je navukao na sebe njihovo neprijateljstvo. U izvesnom trenutku, oni će ponovo postati narod robova, ali ovaj put pod vlašću Vavilona.

Upravo tu, uz takvu istorijsku pozadinu, nailazimo na Danila kao roba u Vavilonu i susrećemo se sa čuvenim proročanstvima o dolasku „Sina čovečijeg“ koji će postati dugo očekivani „Knez zaveta“.

U Danilovim proročkim vizijama jasno se ocrtava sled četiri svetska carstva:
Vavilon

Medo-Persija

Grčka

Rim

Prikazujući istorijske prelaze iz jednog carstva u sledeće, Danilo primećuje da svaka imperija osvaja drugu posredstvom sve veće sile i sve većeg samouzdizanja:

Trijumfujući nad Vavilonom, Medo-Persija „osili“ (Danilo 8,4).

Trijumfujući nad Medo-Persijom, Grčka „posta vrlo velika“ (Danilo 8,8).

Trijumfujući nad Grčkom, Rim „posta krajnje veliki“ (Danilo 8,9).

Ljudska vladavina je neprestani ciklus sile i sve veće sile, pri čemu svaka imperija funkcioniše na istom osnovnom principu – na htenju da vlada pomoću nasilja.

Ali jevanđelje (ili radosna vest), prema Danilu, glasi da će antizavetni ciklus biti slomljen. Na pozornici ljudske istorije pojaviće se različita vrsta cara koji će uspostaviti drugačiju vrstu carstva:

„Vidjeh u utvarama noćnijem, i gle, kao Sin čovječiji iđaše s oblacima nebeskim, i dođe do Starca i stade pred Njim.

I dade Mu se vlast i slava i carstvo da Mu služe svi narodi i plemena i jezici; vlast je Njegova vlast vječna, koja neće proći, i carstvo se Njegovo neće rasuti...

Ali će sveci Višnjega preuzeti carstvo, i držaće carstvo navijek i do vijeka...

Gledah, i taj rog vojevaše sa svecima i nadvlađivaše ih, dokle dođe Starac, i dade se sud svecima Višnjega, i prispje vrijeme da sveti preuzmu carstvo...

A carstvo i vlast i veličanstvo carsko pod svim nebom daće se narodu svetaca Višnjega; Njegovo će carstvo biti vječno carstvo, i sve će vlasti Njemu služiti i slušati Ga.“ (Danilo 7,13-27)

Danilova proročanstva predstavljaju studiju punu kontrasta. Pozvani smo da ispitamo dva dijametralno suprotna sistema vlasti – onaj koji se vidi u Vavilonu, Medo-Persiji, Grčkoj i Rimu s jedne strane, i carstvo Sina čovečijeg, s druge strane. Knjiga proroka Danila je, prema tome, knjiga o sudu – sudu *protiv* carstava ovoga sveta žudnih moći i sudu *u korist* carstva Sina čovečijeg. Preciznije, Knjiga proroka Danila je knjiga o sudu *protiv* principa samouzdizanja i sile na kojima počiva vlast ovoga sveta, s jedne strane, i suda *u korist* principa poniznosti i ljubavi pomoću kojih vlada Mesija, s druge strane.

Prema Danilovoj vremenskoj osi, Sin čovečiji se pojavljuje za vlade četvrtog carstva, ili Rimske imperije. Mračni duh sile dosegao je vrhunac sa gvozdenom rimskom monarhijom. Od Britanije do Afrike ljudske usne prisilno su i neprestano izgovarale reči „Cezar je Gospod“. Upravo je u tom svetu, u čeljusti krajnje zastrašujuće vojne supersile, Danilo objavljivao: „Gle, ... Sin čovječiji“ i „dade Mu se vlast i slava i carstvo“. Još jedno carstvo?

Da, da, da, znamo za ta carstva. Nalazila su se tamo i tamo, činila to i to.

Ali ne, ovo carstvo je drugačije. Umesto da odmerava silu i nasilje, Danilo, na naše krajnje iznenađenje, izveštava da „pogubljen će biti Pomazanik i ništa Mu neće ostati“ i tako „utvrdiće zavet“ (Danilo 9,26.27). Samopožrtvovana ljubav određuje tog neočekivanog „Cara Jevreja“. Stojeći pred hramom, tim kolosalnim paragonom ljudske moći, On govori sa još većom silom: „Oče! Oprosti im; jer ne znaju šta čine“ (Luka 23,34). On nije bio uhvaćen u zamku. „Niko je /dušu, život, u drugim prevodima/ ne otima od Mene“, govori On, „nego je Ja sam od sebe polažem. Vlast imam položiti je i vlast imam uzeti je“ (Jovan 10,18). Nije bilo duboko ukorenjenog nasilja u Njegovom

karakteru koji u slučaju pritiska samo što ne prsne. „Koji ne psuva kad Ga psuvas; ne prijeti kad strada; nego se oslanjaše na Onoga koji pravo sudi“ (1. Petrova 2,23).

Identifikujući se kao „Sin čovečiji“ predskazan u Danilovom proročanstvu, Isus, pre svog raspeća, brižljivo i jasno iznosi prirodu svog carstva:

„Znate da knezovi narodni zapovijedaju narodu, i poglavari upravljaju njim. Ali među vama da ne bude tako; nego koji hoće da bude veći među vama, da vam služi. I koji hoće među vama da bude prvi, da vam bude sluga. Kao što ni Sin čovječij nije došao da Mu služe, nego da služi i da dušu (život – drugi prevodi) svoju da u otkup za mnoge.“ (Matej 20,25-28)

Svaka svetska imperija upravlja pomoću istog principa: „vladanje nad“ drugima. Beskrajno suprotno, Sin čovečiji stupa na scenu ljudske istorije, ne da Mu služe, nego da služi, i da da život onima koji će Njemu samom oduzeti život. Sin čovečiji nije samo moćniji od ostalih careva, nego je ta Njegova moć sasvim drugačije vrste. On nije samo jači na skali veličina, već se Njegova moć meri na potpuno različitoj skali. Carevi koji vladaju na ljudskom planu, čine to posredstvom sile moći. Isus vlada jednostavno pomoću sile ljubavi. Oni zauzimaju mesta na prestolima. On zauzima svoje mesto prikovan na krstu.

„Sin čovečiji“ u Danilovim vizijama takođe je poznat kao „Knez zaveta (saveza)“ (Danilo 11,22). On vlada posredstvom zaveta, a zavet diktira sasvim drugačiju dinamiku odnosa od one koju primenjuju strukture moći ovoga sveta. Savez, kao što smo prethodno već napomenuli, biblijska je reč koja opisuje kako odnosi izgledaju kad njima upravlja verna ljubav. Isus uspostavlja svoje carstvo ne silom, već ljubavlju koja sebe žrtvuje. Njegova dobrovoljna smrt na krstu predstavlja nepobitan dokaz da je jedino On dostojan da vlada svetom.

Glavni cilj Danilove proročke knjige jeste da oslika kontrast između principa na osnovu kojih funkcionišu carstva ovoga sveta, s jedne strane, i principa pomoću kojih deluje Hristovo carstvo, s druge strane. Danilova ogromna genijalnost ogleda se u tome što on prikazuje oštru suprotnost između *ljubavi prema moći i moći ljubavi*, dva dijametralno suprotna principa vladanja.

Mi jednostavno nećemo dobiti od Biblije ono što ona nudi, sem ukoliko ne počnemo da je čitamo kao celinu i ne pratimo njen narativni tok. Kad tako postupimo, onda ćemo početi da na svakoj stranici zapažamo dva principa koji se bore za prevlast. Samo dva. Sve se svodi zapravo na dva antagonistička motiva. Velika borba između dobra i zla je rat između dva dijametralno suprotna načina življenja i vladanja svetom: ljubav prema moći nasuprot moći ljubavi.

U Danilovom prikazivanju istorije, princip sebičnosti otelotvoren je u ponosu i nasilju kojima su pokretana carstva našeg sveta. Nasuprot tome, princip ljubavi koja daje sebe oličen je u Božjem Mesiji, Knezu zaveta, koji je sebe izložio našem nasilju ali bez odmazde. Tim epskim činom ljubavi, Isus je pokrenuo jedan i jedini suprotni narativ znan čovečanstvu. Na krstu vidimo majstorski potez u istoriji, genijalni manevar vekova. Isus je „prevario“ sile tame odbijajući da uzvрати udarac dok su mu oduzimali život, i tako u sebi sačuvao netaknutu ljubav do same smrti. Njegovo vaskrsenje predstavlja trijumf ljubavi nad zlom. Hristovo carstvo je večno održivo, ne zato što On koristi veću silu od bilo kog drugog carstva, već zato što On vlada bez sile i time privlači svoje podanike sebi ne pribegavajući nikakvoj prinudi. Isus nije došao samo da dobije *igru*, nego i da *promeni* način igre. On nije došao samo da vrši *veću* vlast od ostalih vladara, nego da vrši *drugačiju* vlast. On je došao da dobije igru posredstvom drugačijih principa i na drugačijem nivou. On je došao da pobedi zlo ili samo ljubavlju, ili nikako.

Kad nam Novi zavet kaže da je Isus „Sin Božji“, on zapravo govori da je Isus novi poglavar Adamovog roda. Kad nam Novi zavet kaže da je Isus „Sin čovečiji“, on u stvari govori da Isus sada zauzima mesto na prestolu večnog carstva kao zreli član ljudske porodice u okviru Adamove loze. Zahvaljujući radu Sina Božjeg na izgradnji carstva, čovečanstvo je ponovo postavljeno za dobronamernog vladara sveta. Svojom smrću na krstu kojom je potvrdio zavet, Isus je pobedio uzurpatora-vladara ovog sveta i vratio Zemlju pod vlast ljudskog roda. Ponovo, dakle, vidimo da poenta biblijskog narativa nije da Bog vlada svetom, već da će Bog kao čovek vladati svetom. A da bi to učinio, Bog univerzuma spustio se dotle da postane jedan od nas, kao što je Isaija prorokovao:

„Jer nam se rodi Dijete, Sin nam se daje, kojemu je vlast na ramenu, i ime će Mu biti: Divni, Savjetnik, Bog silni, Otac vječni, Knez mirni.

Bez kraja će rasti vlast i mir na prijestolu Davidovu i u carstvu njegovu da se uredi i utvrdi sudom i pravdom od sada do vijeka.“ (Isaija 9,6.7)

Isaija nam daje celu priču u jednom poetskom mikrokosmosu:

Ljudskom rodu rodiće se jedno Dete.

Svetu će biti dat Sin.

On će uspostaviti vladavinu različitu od ostalih sistema vlasti u ovom svetu, jer taj Knez biće Knez ne rata, nego mira.

On će na svojim plećima poneti potpunu odgovornost uspostavljanja nove vladavine, koja će trajati večno zato što je uspostavljena „sdom i pravdom“.

Ko je taj Sin dat ljudskom rodu?

Ko je taj revolucionarni Knez mira?

Ko je Car koji će srušiti sve nasilne režime ovog sveta, a da sam ne pribegne nasilju, i tako se zauvek utvrditi na Davidovom prestolu?

Niko drugi do „Svemoćni Bog“!

„Sin čovečiji“ u Danilovoj proročkoj viziji je car koji predstavlja carstvo što stoji nasuprot imperijama ovog sveta.

On je taj čijim će posredovanjem svet biti reorganizovan u okviru zavetnih odnosa. Dok Vavilon, Medo-Persija, Grčka i Rim – kao i svako drugo carstvo na svetu – funkcionišu na premisi sile, koristeći nasilje za širenje svoje vladavine, Sin čovečiji ostvaruje svoju vladavinu posredstvom ljubavi koja žrtvuje sebe.

Danilove vizije otkrivaju da Bog ispituje carstva ovoga sveta i pronalazi ih lakim. Sin čovečiji iskoračuje napred i obećava drugačiju vrstu carstva. Zemaljske imperije koje vladaju putem nasilja bivaju osuđene suprotnim, Hristovim principom. Njegova dobronamerna vladavina osuđuje okrutan način na koji one vladaju. Postoji određena logika ugrađena u Danilovim proročanstvima. Poenta nije u tome da će Sin čovečiji jednostavno pobediti ostala carstva, nego da će On biti drugačija vrsta cara koji će započeti različitu vrstu carstva. Da, On će nadvladati sve imperije na svetu, ali će to učiniti silom koja je strana njihovim koncepcijama vlasti.

Oni vladaju tako što ratuju, a On ljubavlju.

Oni vladaju tako što uzimaju, a On dajući.

Oni vladaju koristeći prisilu, a On poštujući zavet/savez.

15. POSLEDNJI ADAM

„Isus se pojavio u biblijskom narativu kao čovek koji je veran ljudskom potencijalu, veran prvobitnom idealu za koji je čovečanstvo stvoreno, veran Božjem obličju. Kao takav, On je Sin Božji kakav je Adam trebalo da bude.“

Pa, Danilova knjiga nas je silno uzбудila i iznenadila, zar ne? Oh, kakve li vizije o Mesijinoj misiji, da vam prosto zastane dah! Sada čujmo nešto od apostola Pavla o istoj temi, tako što ćemo istražiti njegove moćne uvide u 1. Korinćanima 15.

Dok Danilo prikazuje „Sina čovečijeg“ koji će uspostaviti večno carstvo, različito od bilo čega znanog ovom svetu, Pavle predstavlja Isusa kao „poslednjeg Adama“, konačnu verziju Čoveka, preko koga će svi sistemi našeg sveta, od vrha do dna, biti oboreni.

I sada, ako to nije jedan zaista provokativan i primamljujući plan, onda ništa nije.

Pre svega, Pavle želi da razumemo da je jevanđelje jedno jedino istorijsko događanje koje deluje kao mikrokosmos novog čovečanstva – život, smrt i vaskrsenje Isusa Hrista. To je, veli Pavle, „jevanđelje... kojim se i spasavate“ (1. Korinćanima 15,1-4). Taj deo istorije zvaćemo *Događanje Hrista*.

To što Isus, kao jedino, u sebi sadržano istorijsko zbivanje, sačinjava jevanđelje, dolazi otuda što je On svojim životom, smrću i vaskrsenjem ne samo *ponudio* čovečanstvu iskupljenje, nego je u potpunosti *ostvario* to iskupljenje čovečanstva u sebi (Rimljanima 3,24). On je živio savršeni život ljubavi, umro zbog naših greha, ustao iz mrtvih i vazneo se do Božjeg prestola sve to kao ljudsko biće. I, prema Pavlu, Isus nije – sve to postigao samo kao ljudsko biće, već pre kao „poslednji Adam“ koji, zacemento, zamenjuje „prvog čoveka Adama“ (stih 45).

Isus je prototip novog ljudskog roda.

Isus je „program Čovečanstvo 2.0“, zvanično lansiran i raspoloživ za preuzimanje.

Isus je jedino ljudsko biće u kome su sada *predstavljani* svi ljudi, i u kome su sva ljudska bića *pozvana* za sticanje jednog novog identiteta.

Hipotetički, radi isticanja glavne misli, razmotrite sledeće: čak i kad bi svako ljudsko biće odbilo spasenje postignuto u Hristu, čovečanstvo, upravo sada i zauvek, zauzima mesto na prestolu univerzuma. Jedan uzorak ljudskog roda je već tamo, na pobedničkom položaju, s desne strane Oca. Stoga je jevanđelje dobra *vest*, a ne dobar *savet*. Ono proglašava spasenje kao već dostignutu stvarnost u Hristu, radije nego nešto što mi moramo učiniti da bismo proizveli dodatne aspekte te realnosti.

To je već tako čudesno, zar ne? A Pavle tek počinje!

Dalje, Pavle ponire dublje u implikacije vaskrsenja kao sastavnog dela *Događanja Hrista*. On želi da razumemo šta Isusovo vaskrsenje znači za svakoga od nas kao pojedinca i, ako se više držimo Pavlove ključne misli, šta to znači za sve nas kolektivno, kao svetski sistem.

Očigledno, neki pojedinci u Korintu smatrali su „da nema vaskrsenja mrtvih“ (stih 12). Stoga Pavle govori o tom poricanju vaskrsenja i, tokom izlaganja, iznosi neke iznenađujuće uvide. On počinje tako što insistira da je Hristovo vaskrsenje istorijska činjenica, zasnovana na čvrstim dokazima izveštaja očevidaca. Vaskrslog Hrista „vidješe jednom više od pet stotina braće“, On se javio „svima apostolima“ i „poslije svijui javi se i meni“ (stihovi 5-8). Zatim Pavle objašnjava implikacije koje bi prirodno proistekle da Hristos nije ustao iz mrtvih:

„Ako nema vaskrsenija mrtvih, to ni Hristos ne usta. I ako Hristos ne usta, uzalud dakle propovijedanje naše, a uzalud i vjera vaša... Ako Hristos ne usta, uzalud vjera vaša: još ste u grijesima svojim.“ (1. Korinćanima 15,13.14.17)

„Vera“ je ovde posebno usredsređena na „jevanđelje“ – *događanje Hrista* – i iz toga proizašao „rimejk“ čovečanstva. Da je Hristos umro, a da nije ustao iz mrtvih, rezonuje Pavle, onda smo mi „još... u grijesima svojim“. Drugačije kazano, da Hristos nije uspeo da u potpunosti ponovo ispiše Adamovu istoriju i njegov promašaj, onda bi greh bio naša konačna, neopoziva priča. Biti još „u grijesima svojim“ u ovom kontekstu znači ostati u identitetu palog prvog čoveka, bez novog Adama zahvaljujući kome bismo mogli da doživimo ponovno rođenje i krenemo ka novom identitetu. Međutim, Pavle insistira da je Hristos ustao iz mrtvih, što znači da mi ne moramo da ostanemo u svojim gresima. Jevanđelje, dakle, iako istorijski događaj davne prošlosti, isto tako ima implikacije sadašnjeg vremena. Hristovo vaskrsenje upućuje na novu stvarnost koju možemo razumeti i prihvatiti, tako da ne moramo ostati u svojim gresima.

Kad se udaljimo od velike priče Svetog pisma, ne vidimo ništa od toga. Nailazimo na reči kao što su *spasenje, vera i gresi*, i mislimo da Pavle govori nešto poput ovoga: *Izgovorite grešničku molitvu kako biste bili spaseni, i otišli na nebo kad se ovaj život završi*. Možda je to u pozadini Pavlovog razmišljanja, ali čak i da je tako, on nam to ne kaže. Ono što nam on govori jeste da su život, smrt i vaskrsenje Isusa Hrista jednaki pobedi čiji je opseg tako ogromnih razmera da je pokrenut nastanak novog čovečanstva. „Spasenje“ od naših „greha“ „verom“, u okviru parametara ove priče, znači poistovetiti se s Hristom kao s našim poslednjim Adamom tako da naše priče postanu izraz priče Njegove smrti i vaskrsenja.

Da, postoji život na nebu posle ovog zemaljskog, prema apostolu Pavlu. „Jer će zatrubiti i mrtvi će ustati neraspadljivi, i mi ćemo se pretvoriti. Jer ovo raspadljivo treba da se obuče u neraspadljivost, i ovo se smrtno obuče u besmrtnost“ (stihovi 52.53). Da, kad se Isus bude vratio, umrli u Hristu ušće u besmrtnost. Ali to buduće vaskrsenje, insistira Pavle, počiva na premisi da je Hristos ustao iz mrtvih i stoga postigao pobeđu koja stvara novi adamovski identitet na osnovu kojeg živimo svoj život u sadašnjem svetu. Ako On nije vaskrsao, onda je naša „vera prazna“ i „ništavna“, veli Pavle. Ona nema nikakav istorijski sadržaj u svojoj osnovi te, prema tome, nikakve praktične implikacije (primene) u pogledu toga kako živimo. Mi pak znamo da je Hristos ustao, zato što doživljavamo pozitivan ishod Njegovog vaskrsenja napuštanjem svojih greha u ovom životu.

Ako Hristos nije ustao, Pavle nastavlja svoje razmišljanje, „dakle i oni koji pomriješ u Hristu, izgiboše. I ako se samo u ovom životu uzdamo u Hrista, najnesrećniji smo od sviju ljudi“ (stihovi 18.19). Hristovo vaskrsenje je seizmički događaj u istoriji, koji obećava vaskrsenje svih onih koji su umrli. Dakle, ako se vaskrsenje nije desilo, ta onda je smrt naše konačno stanje, i čitava ideja o tome da Hristos ponovo ispisuje ljudsku istoriju je lažna. Međutim, Pavle je siguran da je priča o Hristu istinita i da sadrži ogromne implikacije:

„Ali Hristos usta iz mrtvih, i bi novina onima koji umriješ. Jer budući da kroz čovjeka bi smrt, kroz Čovjeka i vaskrsenije mrtvih. Jer kako po Adamu svi umiru, tako će i po Hristu svi oživjeti. Ali svaki u svom redu: novina Hristos; a potom oni koji vjerovaše Hristu o Njegovu dolasku.“ (1. Korinćanima 15,20-23)

Hristos je ustao iz mrtvih, uporno ističe Pavle, i to Ga čini „novinom /engl. prev. prvinom/“ svih onih koji će „oživeti“. Smrt je došla na svet kroz jednog čoveka (prvog Adama), pa tako smrt mora i da bude poništena kroz jednog čoveka (poslednjeg Adama). I opet vidimo kako se biblijski narativ okreće oko ideje da će Bog obnoviti čovečanstvo iznutra, preko ljudskog bića iz adamovske loze. Ono što vidimo da se događa u Hristu nije Bog kao Bog koji poništava posledice Adamovog pada, nego Bog kao čovek koji ponovo ispisuje ljudsku istoriju. To je logika koja prožima biblijski narativ. Nametanje priči onoga što izaziva radoznalost i zanimanje za drevno ontološko Hristovo poreklo jedino služi da našu pažnju skrene sa stvarnog gorućeg pitanja – naime, da ta osoba koju zovemo Hristos nije niko drugi do Bog iz Starog zaveta koji se drži zadate reči, i koji je sada ušao u ljudsku priču postavši verni Sin Božji kakav je Adam trebalo da bude.

Upravo je u tom narativnom kontekstu Isus nazvan „Početak, Prvorodeni (Prvenac) iz mrtvih“, „Začetnik tvorevine Božije (Sinod SPC)“ (Kološanima 1,18; Otkrivenje 1,5; Otkrivenje 3,14). Ove titule nemaju nikakve veze sa Isusovim dolaskom u postojanje kao prvog bića stvorenog od Boga. Isus je poslednji Adam te stoga i novo polazište za stvaranje. Njegovo vaskrsenje kao adamovskog Sina Božjeg ukazuje na ponovno rođenje svega stvorenog. Pošto uzmemo u obzir starozavetni narativ, postaje tako očigledno i jasno da je upravo ovo, tačno ovo, značenje titula upotrebljenih za Hrista. Sa pričom Pisma pred našim očima, jednostavno nema opravdanja za uporno isticanje da ti odlomci govore o drevnim metafizičkim Hristovim počecima. I što je još tragičnije, kad propustimo da sledimo priču tamo kuda ona vodi, neizbežno propuštamo ogromno važnu poentu u vezi sa *događanjem Hrista*, na koje sada usmeravamo svoju pomnu pažnju.

S obzirom da Pavle nastupa u okviru starozavetnog narativa, sa jasnom vizijom o Mesiji, koji kreće u misiju obnove čovečanstva, apostol dalje najavljuje zapanjujući i neizbežni uticaj koji će *događanje Hrista* imati na naš svet kao celinu:

„Onda kraj, kad preda carstvo Bogu i Ocu, i kad ukine svako poglavarstvo i svaku vlast i silu.“ (1. Korinćanima 15,24)

Ovo je jedna od najrevolucionarnijih izjava ikada zapisanih. Ovde nam se kaže da će celokupni nama znani sistem ovog sveta – sveukupna psihostruktura ljudske vlasti – doći svome kraju kao konačni ishod *događanja Hrista*. Život, smrt i vaskrsenje Isusa Hrista uveli su radikalno drugačije uređenje sveta. Ako ovo što Pavle piše nije tačno, budućnost čovečanstva je krajnje sumorna. Ali ako je tačno, mi se krećemo ka najslavnijem vidu postojanja kakav se može zamisliti. Prvi Adam i poslednji Adam iznose nam dve dijametralno suprotne dinamike odnosa. Pad prvog Adama nije se ticao samo morala nego i vladavine. „Bog je ljubav“ i „Bog je stvorio ljudski rod po sopstvenom obličju“. Stvorivši ljudska bića prema liku svoje ljubavi, Bog im je dao „vlast nad zemljom“. Razmotrite tri posve očigledne istine koje prirodno proističu iz takvog narativnog početka:

1. Individualno ljudsko „ja“ može se definisati kao slobodan činilac koji poseduje moć da deluje u pravcu drugih i time rađa beskrajn ciklus novih relacionih ishoda.
2. Ljubav se može odrediti kao relacioni integritet u kome individualno „ja“ deluje pre za dobrobit drugih nego u sopstvenu korist, a greh se može definisati kao zloupotreba vlasti koja vodi povređivanju drugih.
3. Sledstveno tome, svi ljudski odnosi su oblici dinamike moći, a svi oblici dinamike moći nose potencijal ili za zloupotrebu sile ili za njeno odgovorno korišćenje.

U srži Adamovog greha nalazi se osnovna pogrešna postavka u pogledu moći koja je dovela do temeljne promene u dinamici ljudske vlasti. Ljudska bića stvorena su da budu pod Božjom vlašću, a njima je data vlast nad ovim svetom. Oni su stvoreni pod nečijom vlašću, a data im je vlast nad nečim – no, vlast posebne vrste. Lepota takvog uređenja leži u imperativu ljubavi. Ljubav je usredsređena na druge. Stoga se ona može definisati kao vlast koja se vrši radi slobode i dobrobiti drugih. To je suštinska stvarnost Božjeg karaktera i premisa po kojoj Bog funkcioniše u svim odnosima. Pad ljudskog roda izazvao je prekršaj zakona ljubavi kao jedinog uspešnog i održivog ispoljavanja slobodnog moralnog oruđa. Unošenjem principa greha u ovaj svet, prvi Adam je pokrenuo dugu, zastrašujuću istoriju ljudskih bića koja su primenjivala vlast da bi se uzajamno povređivala.

Dinamika vlasti muškarac-žena, dinamika vlasti roditelj-dete, međurasna dinamika vlasti, korporativna dinamika vlasti, politička dinamika vlasti, ekonomska dinamika vlasti – u svim tim relacionim sistemima vidimo reprodukovanje slike pada prvog Adama. Poslednji Adam latio se misije da uništi sve zlostavljачke dinamike vlasti i obnovi čovečanstvo kako bi dinamika vlasti bila zasnovana na ljubavi.

„Onda kraj, kad preda carstvo Bogu i Ocu, i kad ukine svako poglavarstvo i svaku vlast i silu.“ (1. Korinćanima 15,24)

Kad čitamo te reči, ukoliko smo usklađeni sa biblijskim narativom, naše misli se vraćaju na Danilovo viđenje, a još ranije Mojsijevo, o jednom svetu kojim upravlja Božja zavetna ljubav i koji je potpuno slobodan od svih sistema zlostavljачke dominacije. Hristos je *Poslednji Adam, Čovek zaveta, Najbolje ljudsko biće, Konačni Čovek*. On je čovek kakav je čovek trebalo da bude. Budući takav, On ima dvostruki zadatak:

- Da spase pojedinačna ljudska bića od iskrivljenih verzija sebe samih, koje su dobili u nasleđe od prvog Adama,
- Da „ukine svako poglavarstvo i svaku vlast i silu“ koji određuju sve sisteme upravljanja palih ljudi.

Prema biblijskom narativu, Bog je zacemento protiv monarhije kao sistema vladanja. On je to izričito rekao Izraelu. On je hteo da svojim narodom vlada preko proroka. Proroci su vaspitači, a ne vladari. Svrha monarhije je vršenje vlasti nad narodom. Narod je uporno zahtevao monarhiju kao svoj izabrani sistem, te je Bog udovoljio njihovom upornom traženju, istovremeno ih upozoravajući na krajnje ozbiljan ishod (1. Samuilova 8).

U okviru biblijske priče, pošto je Izrael ustanovio monarhiju, tek tada su mesijanska proročanstva počela da opisuju dolazećeg Spasitelja sveta kao Cara koji će sedeti na Davidovom prestolu (2. Samuilova 7,12-16; Psalam 2; Psalam 132,11; Luka 1,32). Zatim, kad je Isus konačno došao na naš svet da ispuni ta proročanstva, On je potpuno preoblikovao monarhiju. Carska uloga je radikalno izmenjena u Njegovim rukama. Isus je neka vrsta anticara u carstvu okrenutom naglavačke. Kad ljudi glasno traže cara kako bi mogli voditi ratove kao svi ostali narodi, Isus u suštini govori:

Želite cara? U redu, dodajte Mi tu kecelju i dopustite da vam služim, zato što će Onaj koji je najveći među vama biti vaš sluga (Jovan 13).

Hoćete cara da pobeđuje vaše neprijatelje? U redu, Moje carstvo će biti naseljeno neprijateljima koji su učinjeni prijateljima zahvaljujući praštanju (Matej 5; Luka 23,34).

Želite cara da vlada nad vama? U redu, postavite Me za cara na krstu i Ja ću vas privući sebi ljubavlju umesto silom (Matej 27,37; Jovan 12,32; Jovan 18,36.37).

Hristovo vaskrsenje, objašnjava Pavle, predstavlja trijumf kojim će se konačno ostvariti obnovenje ovog sveta na premisi ljubavi kao jedine stvarne sile. Ali mi smo uveliko prenebregli tu duboku istinu ugrađenu u vaskrsenje Isusa Hrista kao poslednjeg Adama. S obzirom da hrišćanski evangelizam nastoji da Bibliju svede na enciklopedijsku alatku za gradnju doktrinarnih argumenata, skloni smo da previdimo šira kontekstualna pitanja kojima se bave sami biblijski pisci. Kao rezultat, mi smo Hristovo vaskrsenje sveli na dokaz o Njegovom božanstvu.

Dosta čudno zvuči, a možda i ne tako čudno, ali Novi zavet nikada ne iznosi Hristovo vaskrsenje kao dokaz o Njegovom božanstvu. Da, On je Bog. I da, Njegovo vaskrsenje može služiti kao dokaz u prilog toj činjenici. Ali to nije glavna misao koju Pavle iznosi u pogledu Njegovog vaskrsenja. Hristovo vaskrsenje, po Pavlovom shvatanju, najbolji je dokaz da je poslednji Adam najzad došao, baš kao što je obećano, trijumfovao nad zlostavljачkim sistemima vlasti u našem svetu, i uspostavio novo carstvo koje će neizbežno „svako poglavarstvo i svaku vlast i silu“ učiniti zastarelim. Zašto? Pa, zato što svi takvi sistemi narušavaju integritet zavetnog identiteta i Boga i ljudskog roda. Tako je, dakle, poslednji Adam u procesu izvršenja delikatne misije negiranja svih zemaljskih struktura vlasti i vraćanja ovog sveta „pod vlast Boga“, gde inače i pripada:

„Jer on treba da vlada (caruje – Karadžić) ‘dok ne položi sve neprijatelje pod noge svoje’. Smrt će biti uništena kao poslednji neprijatelj. Jer ‘sve je pokorio pod noge njegove’. A kad kaže da je sve pokoreno, jasno je da je pokoreno sve sem onoga koji mu je sve pokorio.

A kad mu sve bude pokoreno, tada će se i sam Sin pokoriti onome koji mu je sve pokorio, da Bog bude sve u svemu.“ (1. Korinćanima 15,25-28 – Čarnić)

Neki koriste taj odlomak kao dokazni tekst, potpuno odvojen od priče Pisma, tumačeći ga tako da dobija značenje kako je Hristos uvek bio potčinjen Bogu Ocu. Polazeći od takve premise, oni dedukcijom izvide zaključak da Hristos, prema tome, mora da zauzima večni položaj podređenosti Ocu u pogledu i hronološkog postojanja i ontološkog identiteta. Ali sada, s obzirom da dopuštamo priči Pisma da tumači sve novozavetne opisa Hrista, biva očigledno da Pavle ovde opisuje dela Isusa Hrista kao poslednjeg Adama. On se uopšte ne bavi starom hijerarhijskom strukturom unutar Božanstva koja prethodi Stvaranju. On nam umesto toga kaže da se Hristos, kao novi glavni predstavnik ljudskog roda, nalazi u procesu vraćanja sveta „pod Božju vlast“ uključujući „samog Sina“, kao novog Adama. Isus, poslednji Adam, vraćen je „pod Božju vlast“ gde i pripada, tamo gde je prvi Adam po stvaranju trebalo da bude. Prema izveštaju na koji se Pavle oslanja, Adam je stvoren da bude pod Bogom i postavljen nad Zemljom, ali je izgubio taj položaj pokušavajući da se uzdigne do jednakosti sa Bogom, stavljajući sebe pod vlast novog gospodara, naime sotone. Isus, kao poslednji Adam, došao je da ispravi tu situaciju.

Međutim, iako ništa u ovom odlomku ne ukazuje na ontološku hijerarhiju unutar Božanstva u večnoj prošlosti, tu nam se zapravo govori, što je zbilja zapanjujuće, da će Hristos zauvek ostati na sinovskoj poziciji kao naš novi Adam. To je otkrivenje o Božjoj nepojmljivoj ljubavi koja se nesebično daje. Pomisao da je to Onaj koji je, u svim večnim vremenima prošlosti, bio ništa manje do čisti, transcendentni Bog, koji poseduje sve prerogative božanstva – svemoć, sveznanje, sveprisutnost, i Bog jedini zna šta još – i koji je sve to odložio da bi postao večno solidaran s nama, predstavlja čudo van naše moći poimanja.

Božja namera za čovečanstvo jeste da ljudi vladaju nad svim, ali pod Bogom. Pavlov ozbiljan govor u 1. Korinaćanima 15 upravo je o tome kako je čovečanstvo, u Hristu i kroz Hrista, sada vraćeno na svoj punopravni položaj vladanja nad svetom, ali pod Bogom.

Biblijski narativ nas uči da postoje samo dva načina da se ponašamo kao slobodna moralna bića:

- vladati *nad* nekim/nečim ili živeti *pod* nečijom vlašću
- put *dominacije* ili put *mira*
- put *autoriteta* ili put *ljubavi*

I prema Pavlovom konačnom prikazu sveta, sve što funkcioniše posredstvom ugnjetačkog vršenja vlasti nad drugima doći će svome kraju.

Sloboda je neophodna radi postojanja ljubavi, a ljubav je neophodna za dalje postojanje slobode. Kad svoju slobodu koristimo u svrhe antiljubavi, ona iščezava i mi postajemo robovi nagona da služimo sami sebi. Eto to nam je ostavio prvi Adam. Kao poslednji Adam, Isus nas obnavlja kako bismo odgovorno primenjivali svoju slobodu, izbavljajući nas od žudnje za kontrolom, spasavajući nas od želje da pred drugima ističemo svoje „ja“, i ponovo uvodeći Božju ljubav u celokupnu našu dinamiku odnosa. On nas preobražava u bića koja mogu da obuzdaju vršenje sopstvene vlasti u korist autonomije (nezavisnosti) drugih.

Uvodeći u svet princip usredsređenosti na sebe, prvi Adam je izgubio svoj položaj u okviru dobronamerne vladavine nad ovim svetom. Prekršen je zavet ljubavi (Osija 6,6.7; Isaija 24,4-6), sotona je postao „knez ovoga sveta“ i stavio svet pod svoju vlast (Jovan 12,31; 1. Jovanova 5,19). U svetlosti ovog narativa, Pavle nastavlja i propoveda jevanđelje, govoreći nam da je Hristos svečano otpočeo proces kojim će sve u svetu doći „pod noge Njegove“. Ali ovde se krije duboka i izvanredna ironija: „pod Njegovim nogama“ upravljanje se vrši služenjem, a ne dominiranjem. Misija poslednjeg Adama, prema Pavlu, ogleda se u ponovnom dobijanju vlasti nad svetom, ali ne da bi se svetom vladalo kako to čine ostali vladari, već pre radi uspostavljanja potpuno različite vrste vladavine. On će učiniti kraj svim despotским, prinudnim, nasilnim sistemima upravljanja, i vaspostaviti princip ljubavi koja sebe daje kao jedini legitimni princip upravljanja. Pavle ne slika Isusa *kao Boga* koji oduzima sotoni nezakonitu vlast nad svetom, već pre *kao čoveka* koji ponovo zadobija tu vlast kako bi se svetom upravljalo onako kako je i bilo predviđeno – to jest, zavetnom ljubavlju. Ono što čini Isus čini kao „poslednji Adam“, što će reći, kao „Sin Božji“. Tako kad Pavle kaže da je Bog sve stavio „pod noge Njegove“, to su ljudske „noge“.

Niko drugi do Sin Božji, ali iz Adamove loze, jeste taj koji aktivno deluje u ovom svetu.

Upravo Sin čovečiji, predskazan u Danilovom proročanstvu, i koji hoda među sinovima čovečijim, okreće naglavačke sve strukture vlasti na ovoj zemlji.

Upravo Knez zaveta ostvaruje dobronamerno preuzimanje ovog sveta, a Njegova zavetna smrt je najbolje otkrivenje Njegovog karaktera.

U Hristu vidimo mikrerekapitulaciju istorije; neuspeh prvog čoveka poslednji čovek pretvara u uspeh.

U Hristu smo svedoci ogromnog preokreta u ulogama; moćni bivaju poniženi, a ponizni uzdignuti.

U Hristu se susrećemo sa potpunim preoblikovanjem stvarnosti: jedino ljubav postaje mera veličine.

Isus se pojavljuje u biblijskom narativu kao Čovek veran ljudskom potencijalu, veran prvobitnom idealu za koji je čovečanstvo stvoreno, veran Božjem liku. Kao takav, On je Sin Božji

kakav je Adam trebalo da bude. Hristos je naše novo Postanje/Stvaranje. U Njemu je ponovo pokrenuto Stvaranje. U naćelu, ponovni stvaralaćki akt ućinjen je u Hristu. A sada taj novi ljudski identitet koji je On postigao treba da se umnoži:

„Prvi je ćovjek od zemlje, zemljan; drugi je Ćovjek Gospod s neba. Kakav je zemljani taki su i zemljani; i kakav je nebeski taki su i nebeski. I kako nosimo oblićje zemljanoga tako ćemo nositi i oblićje nebeskoga.“ (1. Korinćanima 15,47-49)

Otvorena narativna logika Novog zaveta dostiće ovde svoj vrhunac. „Drugi je Ćovjek Gospod s neba“ (stih 47). Bog je postao ljudsko biće kako bi ćovećanstvo ponovo ugradio u sinovsku ulogu koja nam je bila namenjena. „Gospod s neba“ ostvario je to tako što je postao nać novii glavni predstavnik, nać poslednji Adam. Boćji pravi Sin, koji je najpre nosio a potom reprodukovao Boćje oblićje, kako je bilo planirano od samog poćetka. Dakle, bać kao što „nosimo oblićje zemljanoga“, ukoliko izaberemo Hrista kao svoj novi poćetak, „tako ćemo nositi i oblićje nebeskoga“ (stih 49). Pre svoga pada, Adam je nosio „oblićje Boćje“ (1. Mojsijeva 1,27). Kao poslednji Adam, Isus je nosio „oblićje Boga što se ne vidi“ (Koloćanima 1,15). To je velika poenta kad je reć o Njegovoj sinovskoj ulozi. Pavle ne govori da je Isus uvek bio Sin Boćji, već pre da je „Gospod s neba“ *postao* Sin Boćji kako bi obnovio „lik“ Boćji u ćovećanstvu. A obnavljanje tog lika, prema Pavlu, konaćno podrazumeva ukidanje celokupne zlostavljaaćke dinamike vlasti i autoritarnih struktura.

Stoga dopustimo svojoj maćti da krene ka najlepćem i najprivlaćnijem svetu koji se da zamisliti. Moćžete li ga videti?

Zamislite svet u kome nema sebićne hijerarhije.

Svet u kome nema dominacije, već jedino podeljena vladavina kroz uzajamno slućenje.

Svet u kome odnosi nisu organizovani odozgo nadole, već radije od dole naviće.

Zamislite svet u kome je vrh dno a dno vrh, i nikome nije stalo da o tome uopće razmićlja.

Svet u kome svi zaboravljaju na sebe da bi mislili na druge.

Svet u kome Car opasan kećeljom pere drugima noge i poslućjuje ih hranom.

Zamislite svet u kome Onaj koji zauzima najviće mesto zapravo viće voli ono najniće.

Svet u kome su, u stvari, sve te jezićke jedinice poput visok i nizak, gore i dole, vrh i dno, potpuno iććezle iz svesti i rećnika... osim beskrajnog velićanja Boga koje se u pesmi hvale uzdiće ka Onome koji je jedini istinski Bog, ka većnom Trojstvu koje je Jedno u ljubavi.

Gotovo je nemoguće zamisliti takav svet zato što smo mi pala ljudska bića zavisni od ideje da je vlast ekvivalent vrćenja kontrole nad drugima. U skladu s tim, mi smo ceo svet svrstali u kategorije visok i nizak, moćan i slab, bogat i siromaćan, slobodan i rob, mi i oni. Naći politićki sistemi, naći ekonomski sistemi, ćak i naći crkveni sistemi, svi su organizovani u hijerarhićskom obliku. Ali zar ne bi bilo zadivljujuće živeti u jednom svetu u kome su svi postupci istovremeno dobronamerni i slobodni, i gde je odsutan svaki osećaj kontrole?

Elem, upravo takav svet dolazi, i samo će oni koji sluće Sinu, koji slući Bogu što slući onima koji sluće Sinu, postati njegov deo.

16. VEČNO ZAVETNO OBEĆANJE

„Isus je Božji večni sin u tom smislu što je On od večnosti bio zavetovan da postane jedno sa ljudskim rodom i ispuni zavetne uslove našeg sinovstva.“

Do sada, u našem pregledu Pisma, shvatili smo da novozavetni pisci gledaju na Hristovo sinovstvo kao na produžetak starozavetne priče o Adamu i Izraelu. Prema njihovom gledištu, Isus je dobio sinovski identitet u trenutku svog utelovljenja. On je Sin Božji u narativnom smislu, u zavetnom smislu, u solidarnosti sa ljudskim rodom. Kad se ta šira biblijska slika sagleda, postiže se izuzetna jasnost što se tiče sveukupne poruke Biblije.

A ipak, u tom trenutku iskrsava sasvim prirodno pitanje:

Ima li ikakvog smisla u tome da je Hristos bio Sin Božji *pre* svog utelovljenja?

I da i ne.

Da, u smislu večnog zavetnog obećanja koje je Bog dao u trenutku kad je čovečanstvo stvoreno.

Ne, s obzirom na Njegov večni ontološki identitet pre i odvojeno od našeg stvaranja.

Iznad i s druge strane svega stvorenog, i pre no što je usled pada ljudskih bića i anđela spasenje kao poduhvat postalo neophodno, Onaj koga znamo kao Isusa Hrista bio je niko drugi do Bog, zaista Bog, u svojoj unutrašnjoj večnoj prirodi. Ipak, Pismo ponekad govori o Njemu kao da je zauzimao sinovski položaj još pre utelovljenja. Nameće se pitanje: Zašto? Ako je Isus bio i dalje jeste niko drugi do večni, neproizašli, nerođeni, nestvoreni, beskrajni Bog, kako se o Njemu može govoriti kao o Sinu Božjem pre nego što je stvarno bio rođen i preko Marije dobio ljudsku prirodu? U ovom poglavlju, pokušaćemo da odgovorimo na to značajno i krajnje interesantno pitanje. Otkrićemo da Božji zavetni karakter prirodno nosi sa sobom implikacije u vezi sa načinom na koji Bog deluje kad je reč o svim stvorenim bićima. Veličanstvena istina u pogledu Hristovog sinovstva pre utelovljenja postaće nam mnogo jasnija.

Budući da je Bog ljubav, On je večno i od sveg srca nastojao da postane jedno sa čovečanstvom kako bi iskupio Adamov pad i ispravio Izraelov neuspeh da održi zavet (savez). Naše spasenje uvek je bilo Bogu na srcu kao „večna namera“ (Efescima 3,11 – engl. prev.). Prema tome, proroci govore o Hristovom sinovstvu i našem iskupljenju u Njemu kao da je to bila ostvarena stvarnost još pre potpunog ispunjenja plana spasenja.

Imajući pred sobom taj kratak ali koristan pregled, kopajmo sada malo dublje, počevši od ovog ključnog biblijskog otkrivenja:

Naše iskupljenje nije bilo neka Božja naknadna zamisao. Apostol Pavle opisuje spasenje ljudskog roda kao plan kome se Bog posvetio još pre stvaranja sveta.

„Jer nijesam mislio da znam što među vama osim Isusa Hrista, i toga raspeta...

Nego govorimo premudrost Božiju u tajnosti sakrivenu, koju odredi Bog prije svijeta za slavu našu: koje nijedan od knezova svijeta ovoga ne pozna; jer da su je poznali, ne bi Gospoda slave razapeli.“ (1. Korinćanima 2,2.7.8)

„Blagosloven Bog i otac Gospoda našega Isusa Hrista, koji nas je blagoslovio svakim blagoslovom duhovnim na nebesima kroz Hrista. Kao što nas izabra kroz Njega prije postanja svijeta, da budemo sveti i pravedni pred Njim u ljubavi. Odredivši nas najprije kroz Isusa Hrista sebi na posinaštvo, po ugodnosti volje svoje.

Na pohvalu slavne blagodati svoje, kojom nas oblagodati u Ljubaznome.“ (Efescima 1,3-6)

„Po naredbi vijekova, koju učini u Hristu Isusu Gospodu našem, u kome imamo slobodu i pristup u nadu vjerom (vernošću – grčki orig.) Njegovom.“ (Efescima 3,11.12)

Hristovo raspeće bilo je određeno „pre vekova“ kao „večna namera“ koja se nalazila u Božjem sveznajućem umu. Postoji određeni smisao u tome što su ljudi izabrani „u Njemu pre postanja sveta“. Zatim, u trenutku utelovljenja, Isus je došao i „ostvario“ naš izabrani status postavši jedan od nas, stapajući ljudsku prirodu sa božanskom. Pavle piše Titu da mi živimo „za nadu večnoga života, koju obeća nelažni Bog pre vremena večnih“ (Titu 1,2).

„On je obećao.“

Ovde Pavle funkcionira unutar matrice Božjeg zavetnog identiteta. Obećanje – potpuna predanost, zavet, zakletva koju Bog daje o večnoj nameri da spase čovečanstvo – bilo je ugrađeno unutar Božje stvarnosti „pre vremena večnih“. To je zapanjujuća tvrdnja s Pavlove strane, puna nepojmljivog prosvetljenja. Pre večnih vremena – ma šta to značilo – Božje obećanje bilo je u Njemu netaknuto. Božji zavet je večan po prirodi zato što je utemeljen u samom karakteru Boga kao Boga. Ljubav je sadržana u Božjem suštinskom karakteru, a posvećenost zavetu je slika ljubavi na delu.

„Ako će se i gore pomaknuti i humovi se pokolebati, opet milost Moja neće se odmaknuti od tebe, i zavjet mira Mojega neće se pokolebati, veli Gospod, koji ti je milostiv.“ (Isaija 54,10)

„Zavet mira“ je Božji večni zavet (savez) da spase čovečanstvo ma koliko Ga to koštalo. Daleko je verovatnije da se sve stvoreno raspadne i prestane da postoji nego da Bog prestane da nas voli. Uzimajući u obzir i Pavlove i Isaijine reči, dobijamo jasnu sliku Boga koji obećava, pre Stvaranja, da će pratiti palo čovečanstvo i izbaviti ga posredstvom svoje neprekidne ljubavi.

Takođe, baveći se istorijom u okviru zaveta, apostol Jovan piše da je Isus „Jagnje Božije zaklano od postanja sveta“ (Otkrivenje 13,8). Naravno, Isus nije stvarno bio zaklan od stvaranja sveta. Ali On je unapred bio određen za izvršenje tog zadatka mnogo pre no što ga je ispunio na krstu. Onaj koga sada znamo po Njegovom ljudskom imenu, Isus Hristos, bio je na osnovu zaveta obećan ljudskom rodu pre stvaranja.

Na isti način, prorok Isaija predskazuje Hristovo stradanje i smrt kao da se krst dogodio ranije nego što jeste. Umesto da kaže: „On će biti prezren i odbačen od ljudi“, prorok veli: „Prezren beše i odbačen od ljudi.“ Umesto da kaže: „On će nositi naše bolesti i naše nemoći uzeti na sebe“, Isaija govori: „On bolesti naše *nosi* i nemoći naše *uze* na se.“

U Isaijinom kazivanju, događaji krsta kao da su se već zbili, a ipak, u realnom vremenu, oni se još nisu desili. Čitalac koji se na to navikao zapaziće da se u celom Starom zavetu Mesijina misija opisuje *proleptički*, kao da je reč o sadašnjoj ili prošloj stvarnosti. *Prolepsa* je uobičajeni drevni i moderni mehanizam koji se koristi da se čitalac sa više živosti uvede u opisivane događaje. Govoriti *proleptički* znači govoriti o nečemu što je stvar budućnosti kao da je već postojalo ili se desilo.

Kod Boga, ljubav diktira celokupno planiranje i sve ishode. Stoga u trenutku kada Bog kaže: „Da načinimo čoveka po našem obličju“, Bog je bio spreman da neprekidno voli ljude, bez obzira kuda bi Ga ta ljubav mogla odvesti. A kuda bi Ga mogla odvesti?

Pa, do utelovljenja i krsta!

Do potpune solidarnosti *sa* palim ljudima i do potpunog žrtvovanja sebe *za* njih.

Sledstveno tome, ako pratimo Pavla, možemo reći da su utelovljenje i krst postali mogući u Božjoj budućnosti od trenutka kad je On stvorio druge da sa njima deli svoje postojanje. Zavet mira, ili obećanje koje je Bog dao sebi pre večnih vremena, uključivao je božansku odluku da obrazuje blisku povezanost između sebe i čovečanstva. Ta povezanost postaće stvarnost kada Bog, u ličnosti Isusa Hrista, bude postao Sin Božji, ili pravi član ljudskog roda.

Petar to ovako kaže:

„Koji je određen još prije postanja svijeta, a javio se u posljednja vremena vas radi.“ (1. Petrova 1,20)

Ovde postoji jasna hronološka progresija:

... /unapred/ određen još prije postanja svijeta...

... a javio se u posljednja vremena...

... vas radi.

Stvaranje slobodnih moralnih bića – bića sa sposobnošću da vole – bio je rizičan poduhvat. Sa slobodom da volimo, dolazi sloboda da ne volimo, zajedno sa svim užasnim posledicama koje iz toga proističu. Bog je unapred znao da će se faktor rizika, neodvojiv od stvaranja, ispoljiti u čovekovom Padu, te se postarao u tom pogledu. Članovi Božanstva sklopili su ugovor – ono što Biblija naziva „zavetom mira“, čak „pre večnih vremena“ – da će jedan od njih postati posrednik u komunikaciji između Boga i čoveka. Prema tome, u jednom „napred određenom“ smislu, može se reći sa savršenom teološkom tačnošću da je Hristos Božji *večni* Sin. Večno sinovstvo bilo je ugrađeno unutar Božje večne namere da nas spase. Jednom članu Trojstva bilo je namenjeno, On je bio odvojen za to i tesno povezan sa idejom o iskupljenju ljudskog roda, čak pre no što je svet bio stvoren. Mi dakle možemo zamišljati da je zavet mira bio i jeste razvojni narativ u čijem je okviru Bog delovao od trenutka stvaranja pa nadalje. Čim se Božja ljubav ostvarila u vidu materijalnog stvaranja, to stvaranje postalo je centar Božjeg fokusa, silnog žara i organizacionog uređenja.

Kad dokučimo Božju suštinsku zavetnu orijentaciju, lako možemo razumeti zašto su proroci u svojim vizijama slikali dinamiku odnosa neba kako funkcioniše unutar ljudske priče, sa odnosom Otac-Sin već prikazanim pre nego što je Obećani rođen u ovom svetu.

Poenta je vrlo jednostavna: čim je Bog krenuo da stvara, celokupna Božja vladavina, sistemi, stavovi i planovi stavljeni su u pokret radi komuniciranja sa Njegovim stvorenim bićima i radi njihovog spasavanja. Još od večnosti u prošlosti, Hristos je postavljen kao Sin Božji, kao Onaj koji će posredovati u svojim komunikacijama i raditi na iskupljenju ljudskog roda. Njemu je na osnovu zaveta bio obećan sinovski identitet i misija. A ipak, On nije stvarno postao ljudsko biće, pa time i Božji Sin, sve do trenutka svog utelovljenja. Pre svog rođenja, u toku čitave večnosti u prošlosti, On je bio *već-ali-ne-još* „Sin Božji“.

Ako sam u vojsci, na primer, ja *sam* vojnik u tom smislu što sam spreman da se posvetim vojnim aktivnostima ako i kad dođe vreme da moram da vršim tu ulogu. Iako sam već regrutovan, možda još ne učestvujem u aktivnostima koje ta uloga povlači za sobom. Međutim, na osnovu moje posvećenosti tom položaju, daje mi se titula koju takva uloga podrazumeva, čak i ako još ne obavljam tu dužnost. Isto tako, ako sam naimenovan za ambasadora Sjedinjenih Američkih Država

za Kinu, ja *sam već* ambasador mada još čekam da budem angažovan u ambasadorskoj službi. Ja nosim titulu zahvaljujući toj ulozi čak i pre nego što počnem da obavljam dužnosti ambasadora.

Slično tome, ali na jednom višem nivou, Pismo jasno kaže da se Bog posvetio spasavanju čovečanstva pre nego što se dogodio Pad, zapravo čak i pre Stvaranja. U tom smislu, jedno od lica Božanstva, koga znamo kao „Isus“ (Njegovo ljudsko ime posle utelovljenja) obećan je kao neko ko će uzeti ulogu Božjeg Sina unutar ljudske sfere. Ali – i to je ujedno i osnovno i ključno – Njegovu spremnost da postane ljudsko biće i vrši sinovsku ulogu ne treba mešati sa Njegovim suštinskim večnim identitetom kakav ima jedino Bog i niko drugi. Bog, ni manje ni više nego Bog, pristao je da postane verni Sin Božji što je bilo namenjeno i nama. On je od večnosti obećan nama kao Onaj koji će preuzeti sinovski položaj. On je bio „unapred određen“ za sinovstvo „pre postanja sveta“, a onda se „javio“ kao Božji Sin „u ovim poslednjim vremenima“.

Ako se Biblija uzme kao izvor informacija, može se sa tačnošću tvrditi da je Isus Božji večni Sin u smislu da će On, u skladu sa večnim obećanjem, postati jedno sa ljudskim rodом i ispuniti zavetne uslove našeg sinovstva. Ono za šta se ne može naći podrška u Bibliji jeste da sinovski položaj određuje Njegovu unutrašnju prirodu pre Stvaranja i odvojeno od poduhvata spasenja. Da ljudska bića nikada nisu bila stvorena niti pala u greh, Bog nikada ne bi uzeo na sebe ljudski oblik u ličnosti Isusa Hrista.

I to nas dovodi do strateškog mesta za razumevanje, odakle sada možemo posmatrati Boga, kao Boga, odvojeno od svega onoga što Bog nije.

17. BOŽJA TRANSCENDENTNOST

„Bog poseduje ukupni zbir svih karakteristika/osobina svega što je stvorio, dok istovremeno postoji u ontološkoj sferi iznad svega što je načinio.“

Svake godine stojim pred razredom novih studenata i dajem im jednu jednostavnu vežbu. Nacrtam veliki krug na tabli. „Ovaj krug predstavlja ceo univerzum“, objašnjavam. A onda, u vezi s krugom, postavljam pitanje: „Gde je Bog?“

Ishod je uvek isti. Otprilike polovina studenata kaže: „Svuda u krugu“, a druga polovina: „Izvan kruga“.

Naravno, i jedni i drugi su u pravu.

Bog se nalazi svuda unutar materijalnog univerzuma u smislu sveprisutnosti (Psalam 139). Panteizam tvrdi da je Bog prisutan *u* svemu stvorenom, dok biblijska ideja o sveprisutnosti kazuje da je Bog prisutan *za* sve stvoreno.

Ali Bog je takođe izvan kruga u tom smislu što je načinio materijalni univerzum i stoga nije njegov deo u prirodi, materiji, vrsti.

Sve što smo do sada saznali tokom ovog našeg putovanja podrazumeva razmišljanje unutar našeg konačnog domena ljudskih bića. Sada bi bilo korisno da se podsetimo posve očigledne istine o Božjoj transcendentnosti (onostranosti).

Reč transcendentan znači „onaj koji je iznad, s druge strane, ili nezavisan od; koji nadilazi ili nadmašuje“ tj. onostran.

Sasvim jednostavno, pošto je Bog Bog, On nadilazi sve što nije Bog. To jest, po svojoj suštinskoj prirodi, Bog prevazilazi, nadmašuje sve stvoreno, i postoji bez ekvivalentnosti sa bilo kim ili čim.

Bog je načinio materiju, dakle Bog nadilazi materiju. Bog nije sinonim za ono što je stvorio, već pre postoji nezavisno od svega što je načinio. U onom trenutku kad se Bog opisuje na ljudskoj razini stvarnog, upotrebljen je jezik u kome nema Božje stvarnosti. Sve reči, izrazi, kategorije i nomenklatura koji se javljaju u ljudskoj svesti nužno su privremeni i materijalni te stoga mogu samo približno da odrede ko Bog jeste. Ono što se može imenovati nije Bog kakav je Bog u svojoj uzvišenosti.

Ako je Bog nešto načinio, Bog to i nadilazi.

Bog je *načinio* svet koji funkcioniše i održava se posredstvom jednog sistema materijalne prokreacije, stoga Bog *nadilazi* sve kategorije materijalne prokreacije: muško i žensko, otac i majka, sin i ćerka. Sve kategorije prokreacije nužno, po definiciji, opisuju bića koja dolaze u postojanje putem seksualnog procesa. Muškarac je za ženu druga strana u prokreaciji, i obrnuto. Sin i ćerka su proizvod prokreacionog procesa. Ako je Bog večno samopostojeći, smesta biva očigledno da Bog nužno nadilazi sve kategorije prokreacije.

Zašto nam se, onda, Bog sam predstavlja u Pismu kao Otac (5. Mojsijeva 32,6; Isaija 63,16; Isaija 64,8), Majka (5. Mojsijeva 32,18; Isaija 42,14; Isaija 49,15; Isaija 66,13), i Sin (Matej 17,5; Jovan 3,16; Jevrejima 1,5)?

Odgovor je, jednom rečju, *ljubav*.

Bog je ljubav, a ljubav, po samoj svojoj prirodi, čezne za (međusobnim) odnosom. Ljubav želi da se obznani. Ali kako da jedan nestvoreni Bog, koji nadilazi sve materijalne kategorije, obznani sebe stvorenim bićima, koji postoje jedino u okviru materijalnih kategorija?

Odgovor je, jednom rečju, *posredovanje*.

Posredovanje je sredstvo kojim transcendentni Bog gradi mostove razumevanja u umovima materijalnih stvorenja. Bog je potpuno drugačiji od nas. Mi smo stvorena bića. Bog to nije. Mi smo muškarci i žene, supruzi i supruge. Bog to nije. „Bog nije čovjek“ (4. Mojsijeva 23,19), izjavljuje Mojsije, pa otuda Bog nije, po sebi svojstvenoj prirodi, otac ili sin, majka ili ćerka. A ipak, budući da je Bog ljubav, On odlučuje da uđe u potpunu posredničku zajednicu sa nama. Tako, dakle, Biblija prikazuje Boga u interakciji sa onim što je stvorio, uz mnogo fluidnosti, Boga koji objavljuje sebe u bilo kojoj formi koju smatra neophodnom da bi nam se što više približio i obznanio sebe.

Ponekad se u Pismu Bog predstavlja kao otac, ponekad kao sin, ili u nekim slučajevima kao majka, kao onaj koji voli, ili kao anđeo. Bog nam se predstavlja u vidu gorućeg žbuna, silovitog vetra, plamena sa neba, golubice, orla, simbola hleba i vina. U strogo ontološkom smislu, Bog nije nijedna od tih stvarnosti koje se tiču stvorenog ili materijalnog. A ipak, Bog je tako ponizan i tako željan da Ga upoznamo da je voljan da se poistoveti s nama posredstvom tih kategorija. Bog nije ništa od toga – ni muško ni žensko, ni muž ni žena, ni majka ni otac, ni sin ni kćer – a ipak se spušta da preuzme pomenute vrste uloga kako bi uspešno komunicirao sa nama. Promišljajući o celokupnoj sferi stvorenog, Jov govori o činjenici da Bog sve to nadilazi:

*„Gle, to su dijelovi putova Njegovih; ali kako je mali dio što čusmo o Njemu?
I ko će razumjeti grom sile Njegove?“ (Jov 26,14)*

Bog ne egzistira unutar naših uskih, konačnih parametara. Umesto toga, mi postojimo unutar Božjih beskrajnih parametara.

I tako, da, mi ne znamo mnogo – samo nagoveštaj ili slabi šapat – u poređenju sa svim onim što valja znati o Bogu. Vi znate da ste počeli da upoznajete Boga kad shvatite da uopšte ne znate mnogo o Bogu u poređenju sa titanskom stvarnošću Božje bezgraničnosti.

Bog „ne pliva“ u malom bazenu koji se zove stvaranje. Stvaranje „pliva“ unutar ogromnog okeana koji je Božja stvarnost. U pitanju je ispoljavanje oholosti kad sićušno ljudsko biće tvrdi da zna, mada se kreće u okviru ograničenih parametara materijalnih kategorija, da je Hristos počeo da postoji u izvesnom trenutku odvojeno od Oca kao Njegov ontološki Sin.

Šta kažete!?

Kako bismo mi mogli znati tako nešto – pogotovo kad nam ništa slično nije otkriveno u Pismu?

Bog poseduje ukupni zbir svih karakteristika/osobina svega što je stvorio, dok istovremeno postoji u ontološkoj sferi iznad svega što je načinio.

Ima nečeg muževnog u Božjem karakteru, jer inače ne bi mogao da stvori muškarca.

Ima nečeg ženstvenog u Božjem karakteru, jer inače ne bi mogao da stvori ženu.

Bog poseduje svojstva očinstva i majčinstva, te je stvorio očeve i majke.

Bog čak poseduje obeležja deteta, i tako je načinio svet koji uključuje sinove i kćeri.

Bog je sve to u jednom smislu, i ništa od toga u drugom smislu. Bog nije neki deo velike celine koju zapažamo u onom što je stvorio, a ipak je Njegov um plodno tle beskrajne individualnosti i kreativnosti odakle su izvedeni svi raznovrsni oblici ličnosti i kreativnosti.

Ili bismo o svemu tome mogli rasuđivati koristeći proces eliminacije.

Ako uklonimo sve materijalne i stvorene kategorije koje sačinjavaju stvarnost kakvu znamo, gde ćemo se na kraju naći? Ako eliminišemo sveukupnu kreaciju i prokreaciju, šta ostaje? Drugačije

rečeno, šta je to što je osnovno, neophodno, suštinsko, večno, nepromenljivo i nestvoreno, a nadilazi sve stvoreno?

Bog.

Pretpostavite za trenutak da ste Albert Ajnštajn i upustite se u jedan misaoni eksperiment. Mladi Ajnštajn je u mašti jahao svetlosni zrak na njegovoj putanji kroz univerzum, što je obrazovalo temelj za njegovu teoriju relativiteta. U našem misaonom eksperimentu, uzjašimo svetlosni zrak razuma i eliminišimo samo postojanje univerzuma.

Uklonite celokupno kosmološko kretanje i gravitacionu silu, širenje i skupljanje, zagrevanje i hlađenje.

Uklonite sve planete i solarne sisteme i proces fotosinteze.

Uklonite sav biljni svet sa njegovom reproduktivnom morfologijom nastalom interakcijom prašnika i tučka.

Uklonite sav životinjski svet s njegovim prokreativnim procesom pokrenutim susretom sperme i jajašca.

Uklonite sve očeve i majke, sinove i kćeri, muško i žensko, oplodjenje i rođenje.

Eliminišite sve nacije i jezike, kulture i istorije, sav linearni sled događaja.

Eliminišite svu materiju.

I sada zastanite na trenutak u svom maštanju, osmotrite kako je sve iščezlo i zapitajte se: šta ostaje kad ništa materijalno ne ostane? Odgovor koji ćete prirodno dobiti dedukcijom jednostavan je i dubok:

Ostaje jedino Bog.

A to priprema naš um za sledeće logično pitanje.

Ako, osim stvorenog, postoji jedino Bog, šta je onda ili ko je Bog?

I odgovor koji ćete biti skloni da date na to pitanje, putem dedukcije, jeste najčudesnije i najšokantnije shvatanje:

Bog je ljubav.

Bog je apsolutna usredsređenost na druge.

Sveden na Božje čisto Božanstvo, Bog je savršeno relaciono blaženstvo (savršeno blaženstvo međusobnih odnosa).

Naravno, mogli bismo se opredeliti i za drugi odgovor na to pitanje, naime da Bog, odvojen od svega stvorenog, predstavlja čisto samovanje, izolaciju i individualnost. Ali to nije samo sumorna i ružna slika konačne stvarnosti, već je to i nebiblijski. Prema narativu koji teče od 1. Mojsijeve do Otkrivenja, Bog je ljubav, a to znači da je Bog, u svom čistom Božanstvu večna interakcija neprestane ljubavi.

S tim na umu, teološki smo pripremljeni da pojмимо duh odnosa (relacija) koji leži u srži stvarnosti; stoga čvrsto držite svoj šešir zato što ćemo sada poleteti ka krajnje lepoj oblasti.

18. GENIJALNOST BROJA TRI

***„Reći da je Bog ljubav nužno znači da je Bog
minimalna dinamika (međusobnih) odnosa broja tri.“***

Evo jednog čudnog pitanja:

Koja je najmanja numerička vrednost ljubavi?

Ili, možda, i nije tako čudno, naročito ako ste ikada bili na fakultetu i patili od takozvane „traume“ jer ste s nekim bili najbolji prijatelj, a onda je treća strana ušla u kadar i postala pretnja za vašu egocentričnu sreću.

Ili ako ste ikada srećno plovili bračnim vodama do trenutka kada je novo ljudsko biće izašlo iz majčine utrobe, i odmah zauzelo centralno mesto u očima vaše ljubljene osobe.

Ili ako ste ikada imali snažni iznenadni osećaj kreativne sinergije sa kolegom, ali je sve to prekinuo novi zaposlenik koji je ušao u prostoriju i zaokupio pažnju vašeg kolege drugačijim idejama.

To je, u osnovi, pitanje relacije geometrije (geometrije odnosa).

Svake godine postavljam takvo pitanje razredu punom revnosnih proučavalaca Biblije. Zatim ih podelim u grupe od po dvoje ili troje, i kažem im da o tome raspravljaju dok hodaju prema reci. Kad stignu do obale, tražim od njih da iznesu rezultate svojih razgovora. Uvek je zanimljivo – štaviše zapanjujuće – čuti njihove uvide.

Zašto?

Pa zato što se svake godine pojavljuje isti odgovor, što ukazuje da je naša intuicija međusobnih odnosa kao ljudskih bića prilično jednoobrazna. Mi jednostavno znamo ono što znamo, i tek slučajno saznajemo minimalnu numeričku vrednost ljubavi.

Prvo, studenti lako isključe mogućnosti broja *jedan*. Odmah biva svakome očigledno da ljubav, po samoj svojoj prirodi, ne može da se događa u izolaciji. Zamislite jednu osobu koja sama postoji u svemiru, i ustanovite da nije moguće zamisliti postojanje ljubavi. Ljubav je, po definiciji, dinamika međusobnih odnosa, tako da ukoliko nije bilo druge osobe za uspostavljanje odnosa, ljubav nije mogla da se dogodi.

Potom studenti časkaju povodom mogućnosti da *dva* bude minimalan broj ljudi neophodan za postojanje ljubavi. Nekoliko njih uvek počne sa insistiranjem da je dva dovoljan broj. „Ako je ljubav usredsređenost na druge“, rezonuju oni, „sve što je jednoj osobi potrebno jeste druga osoba kako bi se doživela ljubav.“ Ali oni koji insistiraju na broju dva ne izdrže dugo, zato što osećaju da postoji neka druga tajna koja deluje u geometriji ljubavi. Zabavno je posmatrati ih kako lagano napreduju bez ikakvog saveta ili pomoći s moje strane.

U svakom razredu se, dok ne stignemo do reke, formira nekoliko grupa za diskusiju koje odišu ogromnim uzbuđenjem kao da su doživele veliko prosvetljenje. A zapravo i jesu. „Tri“ insistiraju oni, „treba da bude tri, minimum *tri*. Moglo bi biti i više od tri, ali ne manje.“ Tipičan primer do kojeg su grupa za grupom dolazile tokom godina, bila je opaska jednog studenta: „Kad imate samo dvoje ljudi, nije neophodno da dele jedan drugog sa nekim, tako da lako mogu postati posesivni i sebični. Potrebna vam je treća osoba kako biste bili nesebični.“ Jedan student za drugim oduševljeno upadaju u razgovor da bi izrazili relacioni duh broja tri kao minimalnu numeričku vrednost za

postojanje savršeno nesebične ljubavi. To je zbilja veoma očigledno kad vam ideja sine. Razmišljate o tome ovako:

Ako postoje samo dvoje ljudi, svako ima objekat za svoju ljubav i svako je subjekat ljubavi onog drugog. Ali pri tom nije neophodno da svako deli objekat svoje ljubavi. Da bi se iskusio nesebični osećaj sopstva, svakome je potrebna treća strana kojoj se može pokloniti pažnja.

Izuzetno popularna pesma 1969. godine, Harija Nilsona, *One /Jedan/*, dotiče se odsustva ljubavi u broju jedan i izazova ljubavi sa samo dvoje:

*„Jedan je najusamljeniji broj koji ćete ikad biti
Dva može biti loše kao jedan
To je najusamljeniji broj posle broja jedan.“*

Ako je jedan broj usamljenosti, i ako dva može biti isto tako loše kao jedan, e, onda, možda je tri onaj broj koji sadrži tajnu savršenstva (međusobnih) odnosa.

Jedan predstavlja potpuno odsustvo drugosti.

Dva predstavlja stanje u kome je svako isključivi centar onog drugog.

Tri predstavlja stanje u kome je svako u središtu pažnje, ali i biva potisnut iz središta pažnje.

Tako tri osobe mogu iskusiti davanje ljubavi, primanje ljubavi i proširenje ljubavi do nivoa uključivanja treće strane. U trenutku kad imate tri osobe, svaki primalac ljubavi mora takođe ponizno pružiti ljubav trećoj strani, a pri tom svako zauzima položaj treće strane u odnosu na ostala dva. Sada se može javiti čista nesebičnost na osnovu činjenice da svako mora voleti i biti voljen istovremeno sa isključivim i podeljenim interesom.

Ili, promišljajte o ovome na sledeći način:

Svesno biće je, po definiciji, samosvesno. Jedno svesno biće koje postoji samo moglo bi iskusiti jedino samosvest.

Ukoliko dva svesna bića koegzistiraju, svako će iskusiti tri nivoa svesnosti: samosvest, svesnost postojanja onog drugog, i svest o postojanju recipročne svesnosti jednog i drugog.

Ali razmotrite šta se dešava kad postoje tri osobe. Tri osobe koje egzistiraju zajedno iskusiće potpuno različiti nivo svesnosti u odnosu na svesnost kojom raspolažu samo dve osobe. Svaka od tri osobe iskusiće samosvest, svesnost svake od druge dve, svest o postojanju recipročne svesnosti dve osobe, i svesnost svake osobe o svesnosti druge dve osobe jedne o drugoj, dopuštajući tako da svako izgubi iz vida svoje sopstvo.

Shvatili ste? Ha, ha, ha!

Drugim rečima, u jedinstvu odnosa tri osobe,

- Svako vidi sebe,
- Svako vidi druge dve,
- Svako vidi druge dve koje vide njega.
- I svako vidi kako ostale dve osobe vide jedna drugu.

I to je upravo onaj poslednji element – četvrto stanje svesti – koji stavlja svaku od tri osobe u položaj da *bude* ili *ne bude* isključivi centar pažnje na bilo kom datom nivou odnosa. Možemo, dakle, logično zaključiti putem dedukcije da se savršeno nesebična ljubav može dogoditi jedino u slučaju tri ili više pojedinaca. Sasvim je očigledno da tri osobe sačinjavaju minimum dinamike (međusobnih) odnosa unutar koje se da zamisliti čista usredsređenost na druge.

Porodična jedinica je reproduktivni fenomen sa minimalnom dinamikom odnosa tri osobe: otac, majka, dete. I ta minimalna jedinica od tri osobe definiše se u izveštaju o Stvaranju kao „obličje“ Božje (1. Mojsijeva 1,26-28).

To što voli našu decu ne znači da moja žena mene voli manje, nego više. Ja nisam manje sposoban da volim svoju majku zato što volim oca, i moja majka bi bila u zabludi da tako misli. Ako smo ti i ja prijatelji, ja te ne volim manje ako imamo uzajamnog prijatelja kao treću stranu, nego više. Blagosloven sam time što me ti voliš, i blagosloven što te delim sa drugima, a i što sam svedok tvoje ljubavi prema njima. Potrebno mi je da te upoznam i vidim očima druge osobe, kao i kroz aktivnost tvojih odnosa sa njima. Svake dve osobe trebaju najmanje jednu treću stranu kako bi svaka volela na nivou poznavanja druge osobe sa stanovišta treće. „Ti pripadaš meni i ja pripadam tebi“, treba da ustupi mesto konstataciji „a i ona je stvarno divna“.

Otuda, dakle...

Ako se suštinski Božji identitet može svesti na stanje usamljenog sopstva – jedan – što bi bio slučaj da Isus u bilo kom smislu ima početnu tačku i da Sveti Duh nije večno postojao kao zasebna osoba, onda ljubav nije suštinska za Božji identitet. Ako Otac, Sin i Sveti Duh nisu večno koegzistirali, onda ne bi bilo razumno reći da je „Bog ljubav“ (1. Jovanova 4,8).

Kada kažemo da Bog jeste Bog, veliki JA-SAM-ONAJ-ŠTO-JESTE, mi zapravo kažemo da je, u konačnom smislu, Bog potpuno nešto drugo u odnosu na bilo šta unutar sfere stvorenog. Na tom nivou sagledavanja, možemo reći tri stvari o Bogu:

Bog je ljubav,

te je otuda Bog interpersonalna¹ zajednica (zajednica više osoba), i ta interpersonalna zajednica nužno je sastavljena od tri osobe, budući da ljubav, da bi bila savršeno nesebična, mora i primati i skretati pažnju.

Osim toga, sve što kažemo o Bogu je metaforično. Muškarac, žena, otac, majka, sin, vetar, golubica, hleb, cvet, kiša – sve što spada u okvir parametara stvaranja – tek približno opisuje Boga.

Najnesimboličnija, nemetaforična, krajnje doslovna stvar koju možemo reći o Bogu jeste da je Bog ljubav. I kad kažemo Bog je ljubav, pod tim podrazumevamo da je Bog savršeno nesebična društvena jedinica od tri Osobe koje predstavljaju jednu relacionu realnost (stvarnost međusobnih odnosa). Sve preko toga – sve materijalno, prolazno, i prokreativno – to je prisvajanje jezika i oblika koje možemo razumeti i preko kojih možemo dokučiti različite dimenzije Božje ljubavi.

Postoji čista, očigledna genijalnost u činjenici da Biblija prepoznaje Boga kao Tri osobe koje su Jedno, kao trojednu zajednicu pre nego neki apsolutni singularitet², ići čak kao neku vrstu dualizma. Ono što Pismo otkriva o Bogu kao savršeno nesebičnoj jedinici međusobnih odnosa od tri ličnosti ubedljiv je dokaz da je Biblija, u stvari, otkrivenje jednog i jedinog istinitog Boga, čija je suštinska priroda čista ljubav. Pojmiti Boga kao tri ličnosti koje postoje kao jedno nije proizvoljni konstrukt, već je on pre inherentno, intuitivno, neizbežno logičan za samo ostvarivanje pojma ljubavi. Sve ovo upravo znači da Trojstvo nije čisto filozofska ideja nametnuta stvarnosti, već je pre ugrađeno u samo tkivo stvarnosti kakvu doživljavamo. Mi znamo da je broj tri minimum dinamike (međusobnih odnosa ljubavi).

Međutim, hajde da u ovom našem istraživanju načinimo korak dalje u pravcu i zabave i prosvetljenja, zato što se čini da ono što je stvoreno svedoči o broju *tri* kao o suštinskom obrascu božanskog karaktera.

¹ *Interpersonalan* – zajednički većem broju osoba

² *Singularitet* – pojedinačnost, posebnost

Godine 1970, sovjetski teoretski fizičar po imenu Vitalij Efimov radio je ono čime se bave teoretski fizičari. Bivio se nekim osnovnim jednačinama u svojim istraživanjima kvantne fizike. Usput, na njegovo ogromno iznenađenje, njegova matematička igra dala je nešto što je pre ličilo na prilično čudna obeležja materije:

Razna trija čestica sklona su da organizuju konfiguracije u vidu „babuški“ /niz lutaka koje se uklapaju jedna u drugu, prim. prev./.

Negde 1970, Efimova ideja bila je samo teoretske prirode zato što je do nje došao samo putem jednačina na papiru. Četrdeset godina kasnije, tokom jednog kursa u trajanju od oko mesec dana, tri različite grupe naučnika, u tri različite zemlje, uspele su da stvore eksperimentalno okruženje koje im je omogućilo da stvarno posmatraju kako se Efimova teorija obistinjuje u kvantnom domenu. Ono što je delovalo samo kao čudna ideja, ispalo je tačno.

Čeng Čin, u to vreme profesor fizike na Univerzitetu u Čikagu, oduševljeno je rekao: „Vrlo smo uzbuđeni zbog ovog rezultata. U komplikovanom molekularnom svetu, pojavio se jedan novi zakon.“

On bi se mogao nazvati *Zakon trija* ili, po rečima višeg naučnog saradnika za časopis *Quantum Magazine*, Natali Volhove /Wolchover/, „Pravilo broja tri“. Ona ovako opisuje to pravilo:

„Taj zakon je geometrijska progresija sve ogromnijeg trija čestica, obuhvatajući teoretski beskrajn sled od kvantne skale do (ukoliko su čestice dovoljno hladne) veličine univerzuma i preko toga.“

Drugačije kazano, ceo fizički univerzum pokazuje geometrijsku tendenciju da se organizuje u trojne jedinice na jednoj beskrajno opsežnoj skali.

Zamislite otvaranje jednog beskrajnog niza ruskih „babuški“. Svaka koju otvorite otkriva vam još jednu, pa još jednu, i još jednu, od kojih je svaka tačno istog dizajna. Zatim promenite sliku u svom umu i skrenite pogled sa ruskih „babuški“ na trouglove sadržane jedan u drugom, ili na trija čestica, pri čemu svaki geometrijski trio sadrži još jedan, pa još jedan i još jedan, od skale beskonačnosti do infinitezimalnog³ nivoa. Tri, tri, tri, kuda god pogledamo, obrazac trija. I upravo je to Efimov otkrio. (Možete pogledati pokretni prikaz *The Efimov State* ovde: <https://imgur.com/gallery/sUOV8>). I sasvim je prikladno što se ta neočekivana karakteristika materije naziva *Efimovo stanje*, u znak sećanja da je taj malo poznati ruski fizičar, igrajući se kvantnim jednačinama, slučajno zapazio skoro univerzalni značaj i unutrašnju genijalnost broja tri. A za nas koji verujemo da je fizički univerzum stvorio izuzetno relacioni Bog, *Efimovo stanje* je takođe podsetnik da je Bog, koji je sve stvorio, interpersonalno (zajedničko) savršenstvo Tri ličnosti koje su Jedno. Proučavaoci Biblije ne bi trebalo da budu iznenađeni otkrićem Efimova, zato što Pismo povlači jasnu liniju korelacije (međusobne povezanosti) između karaktera Tvorca i onoga što je On stvorio:

„Jer što se na Njemu ne može vidjeti, od postanja svijeta moglo se poznati i vidjeti na stvorenjima, i Njegova vječna sila i božanstvo, da nemaju izgovora.“ (Rimljanima 1,20)

³ *Infinitezimalan* – beskrajno mali, neograničeno mali

Iz toga logično sledi da će se obeležja Tvorca ispoljiti u onom što je stvorio. Čitav materijalni univerzum je matematika, matematika i opet matematika na svim nivoima. Matematika je, u stvari, nauka o (međusobnim) odnosima, a odnosi su kolevka svega stvorenog.

Naučni blogger po imenu M. Mahin imao je pravo prosvetljenje kad je shvatio da „Priroda voli broj 3“ i da „priroda favorizuje broj 3 na dubok i suštinski način“. Gospodin Mahin ponudio je niz primera, pri čemu nimalo nije beznačajna činjenica da je ceo materijalni univerzum sačinjen od građevinskih blokova razumno povezanih u skupinama od po tri kako bi obavili svoj građevinski posao. On objašnjava:

„Pre svega, postoji tri glavna tipa stabilnih čestica: proton, neutron i elektron. To su tri građevinska bloka atoma. Sva čvrsta materija sastoji se od atoma u celosti sačinjenih od te tri čestice.

Naučnici vele da je svaki proton i svaki neutron sačinjen od manjih čestica zvanih kvarkovi. Koliko kvarkova ima u jednom protonu? Tačno tri. Koliko kvarkova ima u jednom neutronu? Tačno tri.“ (<https://futureandcosmos.blogspot.com/2014/01/nature-seems-to-love-number-three.html>)

Drugim rečima, postoji minimalan broj relacije kohezije (minimalan broj čestica neophodan da bi postojala privlačna sila među njima) u subatomske materiji. Izgleda da je broj tri Božji matematički potpis na, ili u fizičkom stvorenom svetu.

Jasno mislimo kad ovako rezonujemo:

1. Bog je ljubav.
2. Ljubav je dinamika (međusobnih) odnosa koja iziskuje najmanje tri osobe.
3. Prema tome, Bog je dinamika odnosa tri osobe.

Reći Bog je ljubav nužno znači da je Bog minimalna dinamika odnosa tri ličnosti.

„Ali šta ćemo s matematikom?“, neko će upitati. „Jedan je jedan, a tri je tri, i nije logično govoriti da postoje tri, a zatim se okrenuti i kazati da postoji samo jedan Bog.“

U pravu ste: matematika nema smisla... ako ne odete dalje od prvostepene aritmetike.

$$1+1+1=3$$

Ali...

$$1 \times 1 \times 1 = 1$$

Svaka od Tri ličnosti Božanstva nastoji da dobrovoljno nestane u drugim dvema, radije nego da stoji naspram njih. Matematika nije problem za pisce Biblije iz prostog razloga što se oni ne bave samo matematikom. Oni se bave dinamikom odnosa ljubavi. Oni opisuju individualne ličnosti koje dobrovoljno poništavaju sopstvo kako bi dale prioritet drugima. Biti a ipak ne biti – to je veličanstvena tajna ljubavi. Tri osobe koje čine jednost Božanstva obrazuju nedeljivo jedinstvo u kome svaka Ličnost neprestano ponizno nestaje u korist drugih, a ipak ostaje od životnog značaja za to jedinstvo.

Međutim, ipak je došlo do deljenja...

Uz izuzetno bolnu agoniju.

I tu treba da predemo na sledeće poglavlje.

19. DUBOKO „ZASEĆI“ BOGA

***„Hristova poslušnost do same smrti bila je uzvišeni čin zavetne vernosti,
a ne vrhunski čin da se Bog umilostivi.“***

Uzmi tri životinje, preseći svaku od njih na dva dela po sredini, i postavi delove jedan naspram drugog tako da obrazuju stazu između tri grupe isečenih delova.

Čudna uputstva, ali upravo je to Bog rekao Avramu da uradi. Postojao je određeni kontekst, a i poenta, naravno. Duboka poenta. Najdublja, u stvari, ikada data u istoriji isticanja glavne misli. I to nije nikakvo preterivanje, stoga nemojmo to propustiti.

Bog je neposredno pre toga dao jedno veliko obećanje, a suština je bila da će Avram i Sara dobiti sina koji će takođe imati sina, a ovaj svog sina, od jednog naraštaja do drugog sve dok, konačno, ne bude rođen Sin kroz koga će svi narodi na zemlji biti blagosloveni. Zbilja veliko obećanje. I tako je Avram upitao Boga kako može biti siguran da će se obećanje ispuniti. Pomoću pomenutog rituala sečenja životinja, Bog je odgovorio na pitanje. Pokazao je Avramu šta će to što će se On držati svog obećanja na kraju doneti. I, sudeći po izgledu krvavih leševa rastrgnutih životinja, biće to bolno i mučno iskušenje...

za Boga.

Dan je bio na izmaku, sunce zalazilo, i najzad pao mrak kada se Avram, utočuvši u san, zapitao šta bi moglo dalje da se desi, jer jedno je bilo jasno: Bog univerzuma nešto je saopštavao. Ali šta, tačno? Avram se neprestano čudio. Iznenada, „strah i mrak velik obuze ga“ (1. Mojsijeva 15,12). Avram se plašio budućnosti i borio se sa sobom ne bi li poverovao u Božje obećanje. Dok je čovek tako ležao na zemlji drhteći i sa teskobom u duši usled oslanjanja na sebe, nešto se dogodilo:

„A kad se sunce smiri i kad se smrče, gle, peč se dimljaše, i plamen ognjeni prolazaše između onih dijelova. Taj dan učini Gospod zavjet s Avramom.“ (1. Mojsijeva 15,17.18)

Jevrejska reč ovde prevedena kao „učini“ glasi *karat*, što znači „seći“. Reč „zavet“ je *berith*, što znači „spona, ugovor“. Kad tekst kaže „Gospod je načinio zavet sa Avramom“, to doslovno znači da se Bog ugovorom povezao, učinio zavet/savez sa Avramom. Strongov *Isprpni biblijski konkordans* objašnjava da je *berith* reč za „zavet“ zato što je „bio običaj da se prilikom sklapanja ozbiljnih saveza prolazi između isečenih delova žrtava“. Ritual da se životinja iseče na dve polovine i da se hoda između tih delova prenosio je ideju da se neka osoba zavetuje svojim životom da će ispuniti obećanje. Zapanjuje što je niko drugi do sam Bog, u vidu „ognjenog plamena“, prolazio između isečenih delova. Bog je Avramu dao obećanje, i sada je preko tog obreda govorio prestrašenom čoveku: *Zalažem sopstveni život da ću održati svoje obećanje. Voljan sam da stradam i umrem kako bih do kraja ispoljio svoju ljubav za tebe i sve narode na zemlji. Ja sam Bog koji će ispuniti zavet ma koliko me to koštalo. Biće velikog sečenja, Avrame, i upravo će Bog biti sečen.*

Ali o kakvom to sečenju govorimo?

Unutar sfere Božje sopstvene božanske stvarnosti – iznad, pre i preko svih naših materijalnih i reproduktivnih kategorija – tri žive ličnosti *Nebeskog Trija* oduvek su postojale u prijateljstvu koje se nesebično daje. Prema zavetnom obećanju, sva tri člana Božanstva podneće neophodno sečenje kako bi održali zavetnu vernost prema palom čovečanstvu.

Mnogo kasnije u odnosu na trenutak kada je Avram bio vođen kroz ritual sečenja, proroku Danilu je još eksplicitnije pokazano da će taj simbolizam postati stvarnost kad Mesija bude – zapazite taj jezik – „odsečen“ kako bi „utvrdio zavet“ (Danilo 9,26.27).

Zavet koji je Bog načinio sa Avramom, a preko Avrama sa celim ljudskim rodом, u potpunosti je održan u Hristu kada je On dobrovoljno bio „odsečen“ od Božanstva. Božja verna ljubav bila je „potvrđena“ kada je Hristos bio odvojen od bliskog zajedništva koje je određivalo večnu povezanost tri žive osobe nebeskog trija.

A kako je to bilo bolno i mučno iskušenje!

Zamislite čisto blaženstvo Božje večne jednosti. Zamislite koliko su oni potpuno bili uronjeni u to uzajamno prijateljstvo. Zamislite kako su duboko bili isprepletani između sebe. Zadržite za trenutak u svom umu tu gotovo nepojmljivu sliku savršene ljubavi... a onda dopustite svojoj mašti da dokuči, po mogućstvu, to veliko odsecanje koje je nebeski trio doživeo. Pokušajte da razumete, pa čak i da osetite, tu agoniju razdvajanja koja je duboko zasekla samo emocionalno jezgro Božjeg večnog prijateljstva.

Tri ličnosti u sastavu društvene stvarnosti koja je zapravo Bog, razdvojile su se iz ljubavi prema vama i meni. Svaka je pojedinačno bila raspolučena u okviru svog emocionalnog karaktera kad je njihovo blaženo jedinstvo bilo raskinuto. Čovečanstvo nije uspeło da održi zavet, najpre kao Adam, potom kao Izrael. Ali umesto da odustane od nas, blagodat je preplavila trojedno srce Božje i mi smo postali predmet silovite ljubavi koja nas sa žarom prati u stopu i ne dopušta da odemo. U jednom izuzetno značajnom preokretu biblijskog narativa, Bog će doći na naš svet kao obećani Sin Božji. Bog, kao čovek, održaćе zavet sa Bogom kako bi iskupio naš neuspeh i pokazao nam kako ljubav izgleda na delu. Mnogo šta je ovde u pitanju povodom razumevanja Božjeg karaktera. Svođenje Hristovog sinovstva na spekulacije o Njegovog metafizičkom početku lišava nas onih bogatih uvida u Božju ljubav koja prirodno proističe iz istine o Božjoj trojnoj jednosti. Ali kad Boga sagledamo kao večno jedinstvo odnosa, *dogaćanje Hrista* dramatično se širi u pogledu jasnosti i lepote.

Prema priči, zavetno sećenje Boga desilo se u dve bitne faze ogromne žrtve: utelovljenje i krst. Pavle objašnjava:

„Jer ovaj um da bude u vama koji je i u Hristu Isusu (KJV), koji, ako je i bio u obličju Božijemu, nije se otimao da se isporedi s Bogom; nego je ponizio sam sebe uzevši obličje sluge, postavši kao i drugi ljudi i na oči nađe se kao čovjek, ponizio sam sebe postavši poslušan do same smrti, a smrti krstove. Zato i Bog Njega povisi, i darova Mu ime koje je veće od svakoga imena, da se u ime Isusovo pokloni svako koljeno onih koji su na nebu i na zemlji i pod zemljom; I svaki jezik da prizna da je Gospod Isus Hristos na slavu Boga Oca.“ (Filibljanima 2,5-11)

Pavle počinje od zaista ontološkog nivoa Hristovog identiteta, kazujući nam da je On oduvek postojao pre nego što se pojavio na Zemlji. „Ako je i bio u obličju Božijemu“, veli Pavle, „nije se otimao da se isporedi s Bogom.“

Potom nam Pavle govori da je Onaj koji je po samoj svojoj prirodi bio Bog dobrovoljno podneo zapanjujuću promenu svoje ličnosti, koja se teško da zamisliti: Bog je iskusio *kenosis*. Prevod kralja Džejmsa je ovde manjkav jer prevodi *kenosis* izrazom „bez ugleda“, kao da je On, u očima posmatrača, bio podvrgnut promeni u svom spoljašnjem položaju, pre nego promeni u svom

stvarnom biću. Novi internacionalni prevod je tu bolji, prevodeći *kenosis* kao: „Učinio je sebe *ništavnim*.“ Ipak, misao nije potpuno dosegnuta. Engleski standardni prevod pogađa stvarno značenje *kenosis*, prenoseći nam da je On „*ispraznio* sebe“. To je najbolji prevod zato što *kenosis* sadrži u sebi ideju o sadržaju koji se izliva. Filipsov prevod kaže da je Hristos ispraznio sebe od svojih božanskih „privilegija“ i „prednosti“.

Pre svog utelovljenja, On koga znamo po Njegovom ljudskom imenu i tituli kao Isusa Hrista, bio je jedna od tri božanske ličnosti nebeskog trija. Kao takav, On je bio pun sadržaja koji po prirodi pripada Bogu:

svemoć
sveznanje
sveprisutnost

Kenosis nam govori da je Isus u nekom nepojmljivom smislu dobrovoljno potčinio sebe ograničenjima ljudske prirode. On nikada nije prestao da bude Bog i stoga nikada nije prestao da raspolaže slobodom da koristi svoju ličnu svemoć. Ali On je primenjivao ono što se jedino može smatrati beskrajnom samokontrolom, pokretan beskrajnom ljubavlju, da se uzdrži od upotrebe svoje božanske moći u sopstvenu korist, niti da nadiđe smisao odvajanja od Oca, što je nas radi izdržao u Getsimaniji i na Golgoti.

On je ispraznio sebe od svemoći. Objavljujući svoje sada zavisno stanje, Hristos je rekao: „Ja ne mogu ništa činiti sam od sebe“ (Jovan 5,30). Procenjujući ispoljavanje čudotvorne sile u Njegovom životu, Petar je kazao: „Ljudi Izrailjci! poslušajte riječi ove; Isusa Nazarećanina, čovjeka od Boga potvrđena među vama silama i čudesima i znacima koje učini Bog preko Njega“ (Dela 2,22). Očito, sila koju vidimo kako se ispoljava u Hristu jeste Očeva sila koja teče kroz Njega kao Očevog ljudskog Sina.

On je ispraznio sebe od sveznanja. Pošto je rođen od Marije, Lukino jevanđelje nas obaveštava da „Isus napredovao je u premudrosti i u rastu“ (Luka 2,52). Drugim rečima, On je učio stvari koje nije znao. Čak i kad je odrastao, Isus je govorio da ne zna vreme svog Drugog dolaska: „A o danu tome ili o času niko ne zna, ni anđeli koji su na nebesima, ni Sin do Otac“ (Marko 13,32). Jasno je da je, postavši ljudsko biće, Isus odložio i svoje sveznanje.

On je ispraznio sebe od sveprisutnosti. Mariji je rekao: „Ne dohvataj se do Mene, jer se još ne vratih k Ocu svojemu“ (Jovan 20,17). Očigledno, On nije istovremeno bio prisutan kod Oca, kao što je bio prisutan kod Marije.

Čak je i u svom utelovljenju Isus bio u potpunosti Bog. Prema tome, On je mogao da ispolji svoju ličnu svemoć, sveznanje i sveprisutnost kako god je hteo, ali je On dobrovoljno, iz trenutka u trenutak, od izbora do izbora, praznio sebe od mogućnosti da upotrebi sve pomenute moći za sopstvenu korist. Kad Ga je sotona kušao u pustinji: „Ako si Sin Božij, reci da kamenje ovo hljebovi postanu“, Isus nije kazao: „U stvari, sotonu, nije to nikakvo iskušenje zato što Ja to ne mogu da učinim.“ (Matej 4,3) Umesto toga, On je odoleo iskušenju citirajući Pismo. Očigledno, da je tako odlučio, On je mogao pretvoriti kamen u hleb. To je snažan mikrokosmos celokupnog procesa *kenosis* u Spasiteljevom ovozemaljskom životu. Budući potpuno Bog, On je mogao upotrebiti svoje božanske sile u bilo kom trenutku, ali, pokretan ljubavlju jačom od sopstvenih interesa, On je odabrao da ne koristi te sile za sebe, odlučujući da se osloni na Boga, a što je trebalo da učini i prvi Adam.

Koristeći grčku reč *kenosis*, Pavle želi da shvatimo da je Bog imao takav „um“ (karakter, sklonost, stav) da se dobrovoljno „ispraznio“ od svojih prirodnih božanskih sposobnosti kako bi se

latio kolosalnog poduhvata našeg spasenja. Tako, dakle, utelovljenje nije bilo za Boga samo promena geografske lokacije, već pre promena prirode. Onaj koji je po svojoj prirodi oduvek bio Bog, postao je neko ko ima ljudsku prirodu; zadržao je božansku prirodu, ali je ona sada bila obavijena velom ljudske prirode. Jedan od članova nebeskog trija doslovno je postao član ljudskog roda. Bog je postao Sin Božji.

Ovo nas dovodi do druge faze zavetnog „sećenja“ Boga do Hristove smrti na krstu Golgote.

U Pavlovom razmišljanju, Bog je postao čovek kako bi mogao postići nešto posebno u našem telu. Utelovljenje je bio nužan preduslov krsta. On se potčinio ograničenjima ljudske prirode tačno zato da bi postao „poslušan do same smrti, a smrti krstove“.

Poslušnost?

Kakve veze poslušnost ima s tim?

Pa, da ponovimo, istina Pisma pripada samo onima koji uzimaju u obzir narativ u celini. Jedino ako uzmemo u obzir pozadinu Pavlovog razmišljanja, moći ćemo eventualno da spoznamo kako krst predstavlja vrhunski čin poslušnosti neophodan za naše spasenje.

Dok je svaki ljudski sin Božji pre Hrista podlegao sotoninim iskušenjima pod manjim pritiscima – od Adama do Izraela, od Davida do vas i mene – Hristos je odlučio da ostane veran kao Sin Božji, čak do same smrti. Nikakav pritisak, ni u kom stepenu, nije Ga mogao nagnati da izabere samoočuvanje umesto poslušnosti „zavetu“ koji je došao da „potvrdi“ (Danilo 9,26.27).

Verna ljubav prema Bogu i čovečanstvu održala se u Hristu čak i kad je bio suočen sa potpunim samouništenjem!

Suočen sa izgledima da bude potpuno izložen „sećenju“ prema zavetnom ugovoru sklopljenom sa Avramom, Hristos je izabrao sve ostale pre nego sebe. Hristova „poslušnost“ koju Pavle pominje je zavetna vernost na koju su svi ljudi oduvek bili pozivani. Na krstu Golgote, susrećemo Boga ogoljenog do same suštine božanskog identiteta. U vapaju zbog napuštenosti, „Bože Moj, Bože Moj, zašto si me ostavio“, ono što ostaje jeste čista ljubav koja žrtvuje sebe. Dok tamo visi sam – Bog sam bez Boga po prvi put u čitavoj večnosti – nalazimo se licem u lice sa Bogom koji doslovno voli sve druge iznad i pre sebe. U tom veličanstvenom činu savršene relacije vernosti (savršene vernosti u odnosu na sve ostale i sve ostalo), Hristos je „potvrdio zavet“.

I tada dolazi Pavlova poenta.

Upravo je na premisi poslušnosti do same smrti Hristos punopravno i legitimno „uzdignut“ i „darovano“ Mu je „ime koje je veće od svakoga imena“.

Šta se dešava u ovoj tački Pavlovog rezonovanja?

Elem, kad Pavle kaže da je Hristos bio „uzvišen“ kao „Gospod“, on jednostavno sledi biblijski narativ stavljajući ljudsko biće, kao Sina Božjeg, na presto. Hristov život, smrt, vaskrsenje i vaznesenje bili su život, smrt, vaskrsenje i vaznesenje Sina Božjeg u adamovskom, avramovskom i davidovskom smislu. Spuštajući se sa svog položaja jednakosti sa Bogom, postajući član ljudskog roda, dobrovoljno prazneći sebe od svojih božanskih moći, i živeći poslušan zavetu ljubavi do same smrti, Hristos je ponovo zadobio položaj punopravnog Gospodarstva koje je Adam bio izgubio. Kroz Hrista, mi smo ponovo učinjeni Božjim sinovima, a svet je vraćen pod pristavsku vlast ljudskog roda.

Poenta Novog zaveta nije da je Bog, kao Bog, povratio vlast nad svetom, već da je Bog, *pošto je postao čovek*, vratio ponovo svet pod svoju vlast. Sinovstvo je ljudsko zvanje, a ne božansko, ali ljudsko zvanje koje je Bog preuzeo nas radi. Hristovo sinovstvo nije Njegov inherentni (prirodno svojstveni, nerazdvojni) božanski identitet, već preuzeti ljudski identitet radi solidarnosti sa nama.

U Filibljanima 2, Pavle ne pokušava da nam kaže šta je Bog učinio *kao Bog*, već radije šta je Bog učinio *kao čovek*. Glavna misao ovog odlomka jeste da „ovaj um bude u /nama/“ kakav vidimo ispoljen „u Hristu Isusu“. Kad je Isus umro na krstu – pošto je pobedio usredsređenost na sebe i bio uzdignut do prestola univerzuma – On je to učinio *za nas* i *umesto* nas, Isus je živio i umro kao naš novi predstavnik i poglavar, kao naš novi Adam. Za apostola Pavla je, dakle, Hristova smrt, vaskrsenje, vaznesenje i ustoličenje predstavljalo smrt, vaskrsenje, vaznesenje i ustoličenje čovečanstva u Hristu.

„Zato dakle kao što za grijeh jednoga dođe osuđenje na sve ljude, tako i pravdom Jednoga dođe na sve ljude opravdanje života.“ (Rimljanima 5,18)

„A ja više ne živim, nego živi u meni Hristos. A što sad živim u tijelu, živim vjerom Sina Božijega, kojemu omiljeh, i predade sebe za mene.“ (Galatima 2,20)

„Jer ljubav Božija nagoni nas, kad mislimo ovo: ako Jedan za sve umrije, to dakle svi umriješe.“ (2. Korinćanima 5,14)

„Ali Bog, koji je bogat u milosti, za premnogu ljubav svoju, koju ima k nama, i nas koji bijasmo mrtvi od grijehova oživlje s Hristom (blagodaću ste spaseni), i s Njim vaskrse i posadi na nebesima u Hristu Isusu.“ (Efescima 2,4-6)

„Ako s Njim umrijesmo, to ćemo s Njim i oživjeti. Ako trpimo (istrajemo – KJV), s Njim ćemo i carovati.“ (2. Timotiju 2,11.12)

Sin Božji, nalik Adamu, sada zauzima presto univerzuma. On je tamo radi nas, obezbedivši nam mesto, čekajući da stignemo. On nam predočava iznenađujuće obećanje: „Koji pobijedi daću mu da sjede sa Mnom na prijestolu Mojemu, kao i Ja što pobijedih i sjedoh s Ocem svojim na prijestolu Njegovu“ (Otkrivenje 3,21). „Ne boj se malo stado! Jer bi volja vašega Oca da vam da carstvo“ (Luka 12,32). U Hristu, čovečanstvo se vratilo na svoj punopravni carski položaj i zavetnu vladavinu nad ovim svetom.

Prema ovom narativu, Isusova smrt na krstu nije bila žrtva poput paganske, već zavetna, vraćajući nas u priči unazad do rituala sečenja koji je Bog prikazao Avramu. Hristova poslušnost do same smrti bio je uzvišeni čin zavetne vernosti, a ne vrhunski čin kojim bi se umilostivio paganski bog. Dopuštajući da bude odsečen od Božanstva, On je ostao veran drevnom obećanju. U tom veličanstvenom delu ljubavi koja žrtvuje sebe, postignut je relacioni integritet (celovitost odnosa) u svim pravcima – u odnosu Bog-čovek, čovek-Bog i čovek-čovek – tako da je ljudsko upravljanje svetom ponovo uspostavljeno u Hristu.

20. NENAMETLJIVI ZAGOVORNIK ZAKONA

„Kad se predamo ličnoj unutrašnjoj zajednici sa Svetim Duhom, mi postepeno, sve više i više, bivamo bliži odgovornoj samokontroli sve dok, najzad, ljubav ne bude određivala svaki slobodan čin koji vršimo.“

U Hristu, prineta je zavetna žrtva. Dokazana je Božja verna ljubav. Unutar sfere ljudske prirode, kao ženin potomak, Hristos je postao novi korporativni poglavar ljudskog roda. Tim zapanjujućim i neshvatljivim činom, Bog je stupio u odnos večne solidarnosti sa čovečanstvom. Potpuni integritet odnosa postignut je kao objektivna, istorijska stvarnost. Zavet ljubavi bio je potvrđen.

I upravo se ovde Sveti Duh uključuje u biblijski narativ.

U interesu postizanja maksimalne jasnosti, pristupiću uzbudljivom delu Svetog Duha nizom ponovljenih i proširenih formulacija. To će biti izuzetno zanimljivo i prosvetljujuće, stoga se celim svojim umom i srcem usredsredite na dalje putovanje:

Najpre, raskrčimo sebi put.

Kao što smo već otkrili, postoje u suštini dva primarna uzročna događaja na biblijskoj sceni. Ta dva događaja određuju ljudsku istoriju:

- stvaranje i pad prvog Adama
- utelovljenje i iskupiteljsko delo poslednjeg Adama

U veoma širokim potezima, starozavetni izveštaj o stvaranju ponovljen je u novozavetnom izveštaju o iskupljenju.

U Starom zavetu, Bog je stvorio ljude po sopstvenom obličju – da vole kao što Bog voli, kao društvenu zajednicu integriteta odnosa, da žive u zavetnoj vernosti prema Bogu, prema drugima i u odnosu na Zemlju. Pad čovečanstva u suštini je bio kršenje zavetne ljubavi.

U Novom zavetu, ljudski rod je bio ponovo načinjen prema Božjem liku, najpre u Isusu Hristu, našem novom zavetnom poglavaru, a onda u novoj zavetnoj zajednici koja se naziva crkvom.

Eto šta se dešava u izveštaju Svetog pisma.

To je zaplet, plan, poenta knjige. To je veliki narativ u koji utiču sva proročanstva i priče. Prema tome, možemo očekivati da će se narativni obrisi koji definišu prvo stvaranje sasvim prirodno pokazati i u ponovnom stvaranju. I dosta je pouzdano da je, kako smo ustanovili, upravo to ovde slučaj. Sveti Duh je uočljivo prisutan u oba izveštaja, kao što ćemo ubrzo otkriti.

Pridimo sada još malo bliže.

Stari zavet se otvara rečima: „U početku“, a zatim slede razni narativni elementi.

Novi zavet, u Jovanovom kazivanju, otvara se istim rečima: „U početku“, praćenim istim narativnim elementima koje nalazimo u 1. Mojsijevoj.

Paralela je namerna. Jedna od upadljivih crta Jovanovog jevanđelja ogleda se u tome što ono predstavlja iskupiteljsko ponavljanje priče o Stvaranju. Rečima „u početku“, Jovan pokreće staru priču da bismo mi imali tačan referentni okvir koji daje smisao novoj priči. Zapazimo kako se poređenja ređaju:

U 1. Mojsijevoj:

- „Tama“ pokriva Zemlju.

- „Duh Božji“ poput vetra dizao se „nad vodom“.
- „I reče Bog... Potom reče Bog... Opet reče Bog...“ Reč Božja je aktivni činilac u događanju Stvaranja.
- „Svetlost“ razgoni tamu zahvaljujući aktivnoj reči.
- Šestoga dana, ljudski rod je stvoren od „praha“ (ili tela) i dobija božanski „dah života“.
- Adamu i Evi data je vlast nad Zemljom.
- Adamu i Evi data je moć da stvaraju druge po sopstvenom liku/obličju.
- Proces stvaranja naziva se „delom /radom/“ i Bog „svrši sva dela svoja“ i „počinu“ u „sedmi dan“.

U Jovanovom jevanđelju:

- „Tama“ pokriva čovečanstvo.
- „Reč“ Božja je aktivni činilac.
- „Svetlost“ nadvladava „tamu“.
- „Reč“ postaje „telo“ i prima „Svetog Duha“ prilikom svog krštenja, kao što je Adam načinjen od „praha“ i dobio „dah života“ prilikom Stvaranja.
- Isus nastavlja da dokazuje kako On ima „vlast“ nad svem stvorenom (koja je bila namenjena prvom Adamu), i to tako što je zapovedao prirodi i ostvarivao niz izlečenja, a to je ukazivalo na preokretanje u blagoslov onog prokletstva koje je sustiglo svet usled pada prvog Adama.
- Isus daje ostalim ljudskim bićima „vlast da budu sinovi Božiji“ po Njegovom liku, preuzimajući Adamovu neuspelu ulogu da rađa decu po svom obličju.
- Proces iskupljenja naziva se „delom /radom/“ i Hristos je šestog dana „završio“ svoj posao kad je umro na krstu, a onda se sedmog dana odmarao u grobu.

Zadivljujuće!

I to je to, zar ne?

Da, jeste.

Ako ne počnemo da čitamo Bibliju pod njenim sopstvenim uslovima – ono što Biblija sama namerava da nam prenese u sopstvenom razvojnom narativu – nastavićemo da izvlačimo stihove iz konteksta i upadamo u teološke kontradikcije. Ali ako jednostavno dopustimo Bibliji da nas ona vodi svojim putem, nećemo morati sve da tumačimo, zato što će nam sama priča reći ono što treba da znamo, a šta će ostati tajna u onim oblastima koje su izvan dometa priče i našeg ljudskog poimanja.

Ono što smo do sada videli jeste da je Isus ponovo sazdan adamovski „Sin Božji“. U jevanđeljskoj priči svedoci smo ni manje ni više nego ponovnog stvaranja sveta kroz Hristovo otkupiteljsko delo. Pridimo sada još bliže da bismo detaljnije osmotrili ulogu koju Sveti Duh ima u ovoj priči.

U izveštaju 1. Mojsijeve o Stvaranju, Sveti Duh se poput vetra kreće „nad vodom“, i stvoreni svet izranja iz vode:

„A zemlja bješe bez oblička i pusta, i bješe tama nad bezdanom; i Duh Božji dizaše se nad vodom.“ (1. Mojsijeva 1,2)

U Jovanovom izveštaju o ponovnom stvaranju, opet se Sveti Duh povezuje sa vodom i vetrom, i novostvoreni svet izranja iz vode:

„Odgovori Isus i reče mu: zaista, zaista ti kažem: ako se ko ne rodi vodom i Duhom, ne može ući u carstvo Božije. Što je rođeno od tijela, tijelo je; a što je rođeno od Duha, duh je. Ne čudi se što ti rekoh: valja vam se nanovo roditi. Duh diše gdje hoće, i glas njegov čuješ, a ne znaš otkuda dolazi i kuda ide; tako je svaki čovjek koji je rođen od Duha. „ (Jovan 3,5-8)

Kad Isus uporno ističe da ljudska bića moraju da se rode „vodom i Duhom“, On priziva izveštaj 1. Mojsijeve o Stvaranju i ulogu Svetog Duha u tome. Prvobitni stvoreni svet proistekao je iz vode posredstvom kretanja Svetog Duha i izgovorene Reči, a sada će i novo stvaranje proizaći iz vode pod delovanjem Svetog Duha i izgovorene Reči. Isus je svestan svog identiteta kao novog početka novog stvaranja. On zna da je novi adamovski sin Božji koji će sada pokrenuti prokreativni (stvaralački) proces rađanja mnoge druge dece Božje. Takođe je jasno da nam Isus govori da je Sveti Duh tesno uključen s Njim u poduhvat ponovnog stvaranja – tako blisko povezan, u stvari, i kako priča nastavlja da se odvija, mi otkrivamo da Sveti Duh preuzima jedinstveno mesto zajedništva *unutar* ljudske svesti, dok dah ispunjava ljudsko telo. Sada me pomno pratite dok prilazimo još mnogo bliže, jer ovo postaje zaista uzbudljivo.

Biblijska priča počinje snažnim dahom:

„I stvori Gospod Bog čovjeka od praha zemaljskoga, i dunu mu u nos duh životni; i posta čovjek duša živa.“ (1. Mojsijeva 2,7)

Pređite brzo na Novi zavet, gde Isus završava svoju zemaljsku službu još jednim snažnim dahom:

„I ovo rekavši dunu, i reče im: primite Duh Sveti.“ (Jovan 20,22)

Ova paralela je namerna. U stvari, celi Novi zavet sadrži informacije iz Starog zaveta, kao što smo to više puta videli. Ovo što se ovde događa jeste da Isus povlači paralelu između prvobitnog daha života datom čovečanstvu i novog daha života koji će definisati novo stvaranje. On nam govori da je Sveti Duh aktivni, oživljujući činilac novog stvaranja, kao što je to bio slučaj pri prvobitnom Stvaranju.

Razlog zašto kažem da je dah života udahnut Adamu bio *krajnje snažan*, jeste taj što narativ očigledno pokazuje da je prvobitni čin stvaranja podrazumevao nešto više od toga da je Bog samo uneo vazduh u Adamove nozdrve kako bi njegova pluća počela da rade. Beživotna forma postala je „živo biće“. Nešto što je bilo u Bogu sada je „udahnuto“ u fizičku ljušturu koja je ležala tamo na tlu, a to nešto bilo je više od kiseonika. Bio je to, zapravo, „dah života“. Kada je Adam počeo da udiše vazduh, on je isto tako počeo da misli i oseća. Počeo je svesno da prihvata svet oko sebe kao autonomno biće svesno sebe i drugih, što će reći, sa sposobnošću da voli. Postao je živo biće sa svim mentalnim silama koje povlači za sobom to čudo postojanja kao „živog bića“ pokrenutog „dahom života“.

S jedne strane, imamo fizičko telo, sastavljeno od čestica materije. S druge strane, imamo duh, karakter, dah života, lični identitet svakog ljudskog bića. Kad neka osoba umre, čestice materije koje sačinjavaju telo razgrađuju se u zemlji. Ali dah života – duh, karakter, lični identitet – vraćaju se Bogu u jednoj besvesnoj formi da se čuvaju do vaskrsenja, kada će svako dobiti potpuno novo telo. Pismo to ovako kaže:

„I vrati se prahu zemlju, kako je bio, a duh se vrati Bogu, koji ga je dao.“ (Propovednik 12,7)

Manje poetski rečeno, kad neko umre, fizičko telo se razgradi u zemlji, a duh – dah života, uključujući lični identitet – vraća se Bogu da se očuva do vaskrsenja.

Tako se, na nekom najosnovnijem nivou, ljudska priroda sastoji od dve dimenzije:

1. telo – fizička materija koja ulazi u sastav mašinerije „od krvi i mesa“
2. duh – lični identitet sa svim mentalnim, emocionalnim i voljnim komponentama koje određuju individualni karakter.

Međutim, postoji nešto više u sastavu ljudskog bića nego što su to telo i duh. U svom govoru upućenom Jovu, Elijav je rekao da postoji životna veza između daha života koji pokreće ljudsko biće i sile Svetog Duha koja održava život.

„Duh Božji stvorio me je, i dah Svemogućega dao mi je život.“ (Jov 33,4)

„Kad bi na njega okrenuo srce svoje, uzeo bi k sebi duh njegov i dihanje njegovo. Izginulo bi svako tijelo, i čovjek bi se povratio u prah.“ (Jov 34,14.15)

U trenutku kad je Adam postao živo biće, on je i posedovao duh i bio u posedu Duha Svetog, što je stvaralo komunikaciju između ljudskog i božanskog. Drugačije rečeno, ljudsko biće je, po Božjoj zamisli, stvorenje u kome se može boraviti, a Sveti Duh treba da boravi u nama jer smo za to stvoreni.

Faraon je u Josifu video „čovjeka u kojem ... /je/ duh Božji“ (1. Mojsijeva 41,38).

Pavle opisuje Isusove sledbenike kao „stan Božiji u duhu“ (Efescima 2,22).

Ljudsko biće je neka vrsta doma, hrama, za stanovanje Svetog Duha. „Ne znate li“, pita Pavle, „da ste vi crkva Božija, i Duh Božiji živi u vama? (1. Korinćanima 3,16). „Ili ne znate da su tjelesa vaša crkva Svetoga Duha koji živi u vama, kojega imate od Boga, i niste svoji?“ (1. Korinćanima 6,19). Kada, usled tvrdoglavih izbora, ljudska bića izagnaju iz sebe Svetog Duha, oni konačno postaju „stan đavolima“ (Otkrivenje 18,2).

Ja sam „stan“.

I vi ste.

Prazan stan nije opcija za nas ljude.

Mi nismo solo stvorenja, već pre društvena bića. U nama boravi Sveti Duh ili pak – alternativa koja je krajnje zastrašujuća. Ako u nama borave mračna stvorenja, naša individualnost postepeno bleedi dok potpuno ne nestane. Ako, s druge strane, u nama boravi Sveti Duh, naša individualnost se održava i neguje do punog procvata slobodne ličnosti. Otuda Pavle kaže: „Gdje je Duh ondje je sloboda“ (2. Korinćanima 3,17).

Ljudsko biće je vrsta doma, ili hrama za stanovanje Svetoga Duha. Uloga Svetoga Duha u ponovnom stvaranju, ili planu spasenja, jeste da zauzme mesto zajedništva unutar ljudske osobe. Zašto, i u kom cilju?

Radi naše slobode!

Radi obnavljanja svakoga od nas do savršenog sopstva!

Još preciznije, radi obnove zavetnog identiteta čovečanstva!

Novi zavet je, po definiciji, obnova dobrovoljne ljubavi u ljudskoj duši, premeštajući Božji zakon iz sfere spolja nametnutih pravila u sferu iznutra ugrađenog identiteta. A Sveti Duh je aktivni činilac zaveta:

„I daću vam novo srce, i nov ću duh metnuti u vas, i izvadiću kameno srce iz tijela vašega, i daću vam srce mesno. I duh svoj metnuću u vas, i učiniću da hodite po Mojim uredbama i zakone Moje da držite i izvršujete.“ (Jezekilj 36,26.27)

Ako postoji ijedna stvar koju Svemoćni Bog ne želi, onda je to kontrola. Dominiranje je suprotno božanskom karakteru. Naš Bog nije takav Bog. Veliki cilj stvaranja, kao što smo videli, jeste da čovečanstvo „vlada“ nad sopstvenom sferom postojanja u dobrovoljnoj saglasnosti sa Božjim karakterom. To uzvišeno stanje življenja bilo je izgubljeno usled Adamovog pada. Plan spasenja je proces kojim se ljudski rod obnavlja do svog prvobitnog sopstva, u život čiji je pokretač zavet.

U Poslanici Jevrejima 10. poglavlju kaže nam se da postoji životna povezanost između Hristovog rada i rada Svetog Duha. Hristov posao u poduhvatu spasenja bio je da dođe na naš svet i prinese zavetnu žrtvu – to jest, da svojom smrću dokaže da je Božja ljubav verna, čak i suočena sa našim gresima. Zavet je bio potvrđen „prinosom tijela Isusa Hrista jednom“ za svagda (Jevrejima 10,10).

„A on prinesavši jedinu žrtvu za grijehе sjedi svagda s desne strane Bogu, čekajući dalje dok se polože neprijatelji Njegovi podnožje nogama Njegovima. Jer jednim prinosom savršio je vavijek one koji bivaju posvećeni.“ (Jevrejima 10,12-14)

Sveti Duh nastavlja tako što preuzima zadatak da nam posvedoči o zavetnoj žrtvi i radi u nama da ona nađe primenu u našem životu:

„A svjedoči vam i Duh Sveti; jer kao što je naprijed kazano: ovo je zavjet koji ću načiniti s njima poslije ovih dana, Govori Gospod: daću zakone svoje u srca njihova, i u mislima njihovim napisaću ih. I grijehа njihovih i bezakonja njihovih neću više spominjati. A gdje je oproštenje ovih ondje više nema priloga (prinosa, žrtve) za grijehе.“ (Jevrejima 10,15-18)

Sveti Duh „svedoči nama“.

O čemu, tačno?

O otkrivenju Božje verne ljubavi darovane svetu u Hristu. Isus je prineo zavetnu žrtvu da bi vaspostavio ljubav koja daje sebe kao životnu dinamiku odnosa između Boga i čovečanstva, a posao Svetog Duha je da svedoči o toj žrtvi, ili da veliča Božju ljubav kako bismo je razumeli.

Isti misaoni obrazac Pavle razrađuje u Rimljanima poslanici:

„A nadanje neće se osramotiti, jer se ljubav Božija izli u srca naša Duhom Svetim koji je dat nama. Jer Hristos još kad slabi bjesmo umrije u vrijeme svoje za bezbožnike, jer jedva ko umre za pravednika; za dobrogа može biti da bi se ko usudio umrijeti. Ali Bog pokazuje svoju ljubav k nama što Hristos još kad bijasmo grješnici umrije za nas.“ (Rimljanima 5,5-8)

Zapazite da je specijalan posao Svetog Duha da preplavi naša srca svešću o Božjoj ljubavi koja je dokazana samopožrtvovanjem Isusovim životom i smrću na krstu. A onda Pavle ovako nastavlja: „Jer koji se vladaju po Duhu Božijem (koji su vođeni Duhom Božijim – KJV) oni su sinovi Božiji“ (Rimljanima 8,14). Mi postajemo „sinovi Božiji“, što je i trebalo da budemo po stvaranju, kad dopustimo da budemo vođeni Duhom Božijim. Kuda vođeni? Ka Božjoj ljubavi, veli Pavle. Zašto je Božja ljubav tako bitna? Zato što ljubav i jedino ljubav definiše šta znači biti u zavetnom odnosu sa Bogom i jedan sa drugim. Ljubav zapravo određuje šta stvarno znači biti čovek.

U redu, a sada osmotrite ovo:

S obzirom da je Sveti Duh aktivni činilac novog zaveta, i zato što je novi zavet ponovno uspostavljanje Božje ljubavi u čoveku, rad Svetog Duha treba da bude neprestano uključivanje u proces svedočenja bez prisile, svedočenja bez nasilja, opštenja bez prinude, ostvarivanje delikatnog zadatka ubeđivanja u procesu našeg razmišljanja i ispoljavanja osećanja. To je veoma osetljiva operacija našeg spasavanja od greha, uz istovremeno čuvanje dostojanstva naše slobodne volje netaknutim, i slave koja se ogleda u našoj individualnosti. Tako je, dakle, rad Svetog Duha dosledno opisan kao *uticaj* nasuprot *sili*. Sveti Duh se uključuje u:

Poučavanje (Jovan 14,26)

Tešenje (Jovan 14,27)

Ukoravanje (Jovan 16,8)

Vođenje (Jovan 16,13)

Otkrivanje (Jovan 16,14)

Svedočenje (Rimljanima 8,16)

Svedočanstvo (Jevrejima 10,15)

Nadahnutost (2. Petrova 1,21)

Nastojanje (1. Mojsijeva 6,3)

Zajedništvo (2. Korinćanima 13,13)

Nije nimalo slučajno što su svi opisani elementi rada Svetog Duha po svojoj prirodi prenosivi i lični, a ne prinudni i bezlični. Sveti Duh je član Božanstva koji dovršava zavetnu vezu između Boga i ljudskih bića, i ljudskih bića jednog sa drugim. To znači da je posao Svetog Duha da iznedri voljni odgovor unutar ljudskog bića. U okviru biblijskog narativa, Sveti Duh najpre „dizaše se nad vodom“, poput vetra, a zatim se kreće unutar unutrašnjeg pejzaža ljudskog uma kao inteligentni prenosilac zaveta koji uverava, ukorava, poučava, ubeđuje. Opštenje Duha sa duhom ustanovljeno je unutar sfere ljudske svesti.

Evo sada nečega što je posve očigledno: prema biblijskom narativu, Sveti Duh vrši ulogu unutrašnjeg prenosioca s kojim je ljudsko biće u zajednici. Prema tome, potpuno je nepojmljivo da Sveti Duh bude neka bezlična sila. Antitrinitarni zagovornik daće neki odgovor poput ovog: „Pa, Sveti Duh je ličnost, ali ne odvojena ličnost u odnosu na Oca i Sina, već radije Sveti Duh je Otac i/ili Sin.“ Ali taj filozofski manevar jednostavno ne funkcioniše u okviru toka biblijske priče iz sledećeg prostog razloga. Prema narativu,

Otac nešto čini,

preko Isusove ličnosti,

o čemu Sveti Duh svedoči našem srcu.

Upravo je to priča, bez obzira na bilo kakva mikrotumačenja koja sam možda sklon da izvučem iz izolovanih tekstova. Svaka od tri ličnosti – Otac, Sin i Duh – vrše svoju ulogu ukazujući na onog drugog. To je, po definiciji, operacija tri ličnosti, pri čemu svaka od njih nesebično odlaže svoja

prava u korist druge dve. U trenutku kada tu operaciju svedemo na solo poduhvat jednog Boga koji se definiše kao usamljeno sopstvo, čitava priča biva lišena dinamike odnosa ljubavi i pretvara u priču o božanskom narcizmu.

Oni koji podržavaju antitrinitarnu perspektivu veruju da je (1) Hrista doveo u postojanje Bog Otac nekada davno u večnoj prošlosti, i da je (2) Sveti Duh prisutnost i/ili sila koji proističu iz Isusa i/ili Boga Oca. Međutim, uz samo malo deduktivne narativne logike koju smo upravo razmotrili, dobijamo nedvosmislen dokaz da je Sveti Duh zasebna ličnost u odnosu na Oca i Sina. Evo logičnog dokaza iz još jednog ugla:

Isus je u više navrata rekao da je Njegova misija da ukazuje na Oca. Svaki postupak i učenje tokom Njegove službe bili su tako zamišljeni da „proslave“ Oca (Jovan 12,28). Kad je dospao do kraja svoje službe, Isus je molio: „Ja Tebe proslavih na zemlji“ (Jovan 17,4). „Koji vide Mene, vide Oca“, tvrdio je On (Jovan 14,9).

Misija Svetog Duha je da ukazuje na Isusa. „Neće govoriti od sebe“, objašnjava Isus misiju Svetog Duha, nego „On će me proslaviti“ (Jovan 16,13.14). „On neće govoriti o sebi... On će pojašnjavati Mene“ (Viklifova Biblija). „On neće skretati pažnju na sebe... On će Meni ukazivati čast“ (The Message).

A Otac ukazuje na Isusa, pri čemu sve tri ličnosti obrazuju beskrajni krug smerne ljubavi koja se odriče sebe u korist drugih. „Evo Sluge Mojega, kojega podupirem“ /engl. prev. – uzdižem/, peva Otac o Isusu, „izbranika Mojega, koji je mio duši Mojoj!“ (Isaija 42,1). „Ovo je Sin Moj ljubazni koji je po Mojoj volji“, najavio je Otac prilikom Isusovog krštenja (Matej 3,17).

Tu imamo jednostavnu logiku dinamike odnosa: ako ja ukazujem na nekoga, taj čin neophodno znači da ja nisam neko na koga ukazujem. Sveti Duh ne može ukazivati na Sina, koji ukazuje na Oca, i istovremeno biti Sin ili Otac. Ako je Sveti Duh Otac koji proslavlja Oca ili Sin koji proslavlja Sina, ili Otac koji proslavlja Sina koji ukazuje na Oca, onda ni Otac ni Sin nisu iskreni u svom iskazivanju ljubavi usredsređene na drugog. Njihova navodna poniznost, jer ukazuju na drugog, samo je pretvaranje. Brisanjem zasebnosti Svetog Duha kao ličnosti, poniznost i ljubav dinamike odnosa iščezava, i mi bivamo ostavljeni sa jednim narcističkim Bogom koji ukazuje na sebe. To je, naravno, suštinski problem sa antitrinitarnom doktrinom: ona slika Boga u Božjoj konačnosti kao apsolutnu singularnost (pojedinačnost, posebnost), usamljeno sopstvo, lišavajući tako našu koncepciju Boga svake smislene ideje o ljubavi.

Kraća verzija:

Sveti Duh ukazuje na Isusa, koji ukazuje na Oca. Prema tome, Sveti Duh nije ni Isus ni Otac.

U Jovanu 14,16 očita je ista logika:

„I ja ću umoliti Oca, i daće vam drugoga Pomoćnika (parakletos), da bude s vama zauvek – Duha istine.“ (Jovan 14,16.17)

Zapazite:

- Sveti Duh je poslat,
- od Oca,
- u odgovoru na Isusovu molitvu.

Nema ničeg komplikovanog, suviše dubokog ili tajanstvenog u vezi s tim. Mi imamo pred sobom najosnovnije gramatičke formulacije. Ako je Svetog Duha poslao Otac, na Isusov zahtev, Sveti Duh nije ekvivalent ni Oca ni Sina. Sem toga, ako je Sveti Duh nazvan „drugi Pomoćnik“ – još

jedan pored Isusa – onda je očigledno da je Sveti Duh ličnost baš kao Isus, ali nije Isus, budući da Sveti Duh dolazi da zauzme upražnjeno Isusovo mesto. Samo osoba može smisleno zauzimati prazno mesto neke druge osobe. Ako umesto sebe ostavim mikrotalasnu pećnicu kad odem od dece na nekoliko dana, to neće biti dovoljno. Međutim, njihova majka bi sasvim odgovarala. „Drugi Pomoćnik“ – parakletos – u osnovi znači *ne ja, ali kao ja*. Isus je osoba, te je i Sveti Duh osoba, kao Isus, ali zasebna ličnost u odnosu na Isusa.

Ovo je zaista tako jednostavno, a tako ključno. Jednostavno, zato što su i narativ i gramatika lako shvatljivi. Ključno, zato što je Bog ili usamljeno sopstvo ili društvena jedinka, a pravac kojim idemo ka toj fundamentalnoj tački odrediće oblik i ton našeg celokupnog teološkog sistema.

Međutim, jednostavno dokazivanje, u smislu logičke vežbe, da je Sveti Duh treće lice Božanstva, nije dovoljno. Ono što nam je stvarno potrebno jeste razumevanje tog krajnje ličnog rada koji treća Osoba Božanstva obavlja u našim krajnje ličnim srcima. Upravo smo to i uradili u ovom poglavlju, pa je ukupna slika zbilja čudesna.

U biblijskoj priči, postoje dva ljudska narativa između kojih se valja odlučiti: narativ prvog Adama sa prikazom odnosa disfunkcionalnosti i smrti, i narativ poslednjeg Adama sa prikazom (odnosa) zavetne vernosti i večnog života. Do novorođenja dolazi kad se ljudsko biće, rođeno u Adamovoj lozi, odrekne starog čoveka (Adama) i poistoveti se sa novim čovekom (Hristom). Kad ljudi izaberu Hrista umesto Adama, oni se krštavaju da obeleže svoje novorođenje. A prema Isusu, krštenje se izvodi kao trinitarni događaj:

„Dade Mi se svaka vlast na nebu i na zemlji. Idite dakle i naučite sve narode krsteći ih va ime Oca i Sina i Svetoga Duha, učeći ih da sve drže što sam vam zapovjedio; i evo Ja sam s vama u sve dane do svršetka vijeka. Amin.“ (Matej 28,18-20)

Isus je posebno naložio svojim sledbenicima da krštavaju „u ime Oca i Sina i Svetoga Duha“. Zašto?

Pa zato što je ljubav koja postoji između tri člana Božanstva upravo ona stvarnost u koju nas Hristos poziva.

Premda krštenje nema spasonosnu silu u sebi i po sebi, ono je simboličan čin koji ponavlja Hristovu priču u malom, i ukazuje na moj izbor da uđem u Njegovu priču kao da je moja sopstvena. A Njegova priča je ona u kojoj je On živeo savršenim životom zavetne ljubavi kao član ljudskog roda, umro zavetnom smrću za naše grehe, ustao iz groba kao pobednik smrti, i vazneo se na nebo kao Sin Božji i naš brat u telu, tamo gde će večno uživati u neprekinutoj zajednici sa Ocem i Svetim Duhom. Krštenje svedoči da smo odabrali put zavetne ljubavi kao svoj novi način postojanja.

Stoga promislite o ovome veoma pažljivo: ako se Bog sastoji samo od Oca, sa Isusom kao sekundarnim Bogom proizašlim od Oca, i ako je Sveti Duh energija koja proističe iz Oca... čujte ovo!... logika krštenja potpuno se urušava. U onom trenutku kad se dinamika odnosa između Oca, Sina i Svetog Duha ukloni iz našeg teološkog shvatanja – depersonalizacijom Svetog Duha i svodenjem Hrista na stvoreno biće – logika krštenja nestaje. Bliska ljubav koja postoji između sve tri večne Osobe Božanstva predstavlja vrstu života koju mi iskazujemo kroz krštenje. Ako ta ljubav nije presudna za Božji identitet, smisao krštenja nestaje.

Ljubav, a ne prisila, karakteriše službu Svetog Duha. Na osnovu činjenice da je Bog beskrajno moćniji od nas, komunikacija od Boga ka nama mora biti vođena na način koji ne poništava našu slobodu, na način koji uzima u obzir ljubavlju motivisan odgovor. Sveti Duh je neprestano uključen,

dakle, u neku vrstu čina pojavljivanja i nestajanja. Da bi naš zavetni identitet bio poštovan i negovan, Sveti Duh mora neophodno biti skoro-ali-ne-sasvim odsutan iz našeg mentalnog sklopa. Da bi komunicirao sa nama uz maksimalnu jasnost, ali uzdržavajući se da poništi našu slobodu, Sveti Duh mora da privlači, ali bez primene sile. Ukoliko se predamo ličnoj unutrašnjoj zajednici sa Svetim Duhom, mi se postepeno, sve više i više odgajamo u pravcu odgovornog vladanja sobom sve dok, najzad, ljubav ne bude određivala svaki slobodan postupak koji učinimo. Sveti Duh, prema tome, uvek teži zajednici sa ljudskim duhom u jednoj otkrivajućoj ulozi koja se gotovo ne može razaznati od našeg sopstvenog misaonog procesa. Poput vazduha koji nas stalno okružuje i prožima, Sveti Duh je istovremeno i nevidljiv i uticajan.

„Duh /vetar, u engl./ diše gdje hoće, i glas njegov čuješ, i ne znaš otkuda dolazi i kuda ide: tako je svaki čovjek koji je rođen od Duha.“ (Jovan 3,8)

I zaista, da ne postoji nešto više od toga, bili bismo robovi jedne bezgranično nadmoćne volje. Ali zahvaljujući nežnoj a ipak upornoj službi Svetoga Duha, mi to nismo. Sveti Duh je veliki nenametljivi zagovornik Božjeg zakona, što će reći, Sveti Duh je pokretač novog zaveta, koji

svedoči i uverava,
daje svedočanstvo i naučava,
ubeđuje i komunicira,
ali nikad ne prisiljava.

21. PRIČA O ZAVETU

„Time što je postao Sin Božji, Bog je izmenio i samu stvarnost, sopstvenu stvarnost, da bi izašao u susret našoj potrebi.“

Kako kažu, ma ko *oni* bili: „To je ono što jeste, i to nije ono što nije.“

Kakve li dubine!

Isto tako, Biblija kaže ono što kaže, i ne kaže ono što ne kaže.

Hristovo sinovstvo je mikrokosmos istorije Izraelovog sinovstva, jasan i jednostavan. To je ono što se događa u biblijskom narativu. Deluje zapanjujuće, ali iako je to jedinstvena vizija proroka i apostola, ona potpuno nedostaje u netrinitarnoj literaturi. Dok čitamo prilično mali spektar netrinitarnih argumenata, čini se da narativ o sinovstvu čak nije ni prisutan u Pismu zato što se na njega ne ukazuje. Ja ipak ne verujem da su ga zagovornici netrinitarizma naročito ili u zloj nameri izostavili. Mislim da je on, sasvim jednostavno, promakao njihovom zapažanju.

Ali kako to može biti?

Kako može jedan teološki sistem, koji je sav usredsređen da navodno definiše šta Biblija hoće da kaže kad naziva Isusa Sinom Božjim, potpuno prevideti glavnu misao Pisma u vezi sa Hristovim sinovstvom?

Pa, na isti način, kako mi to kažemo, čovek može propustiti da vidi šumu ako se isključivo i suviše fokusira na drveta. Ako uvek samo stojite blizu pojedinačnih drveta, sve što budete videli biće pojedinačna drveta. Tek kad se odmaknete od njih, uočićete pejzaž koji prosto oduzima dah, to jest ono što drveta zajedno sačinjavaju. Isto tako, mi se moramo odmaknuti od pojedinačnih stihova Pisma kako bismo sagledali celokupni biblijski pejzaž, kako bismo uočili da su svi odlomci o sinovstvu u Novom zavetu izvedeni iz starozavetne adamovske, avramovske, davidovske priče o sinovstvu. Tumačenje na osnovu izdvojenih stihova predstavlja plodno tle za jeres, dok istina Pisma pripada jedino onima koji čitaju, zaista čitaju celu priču.

Ako pokušavate da tumačite Jovan 3,16, na primer, u narativnom vakuumu, skoro ćete neizbežno doći do neke vrste tajanstvenog, metafizičkog tumačenja o većem Bogu koji rađa manjeg Boga negde daleko u drevnoj, večnoj prošlosti. Metodologija tumačenja tekstova pomoću izdvojenih citata tako nas je obučila da radije *koristimo* Bibliju umesto da *čitamo* Bibliju, te nam nije lako da shvatimo celinu Pisma jednim letimičnim, uopštenim, koherentnim pogledom. Mi vidimo stihove od kojih možemo nešto uzeti i odabrati, kako bismo dokazali ma koju teološku agendu koju možda imamo, dok Pismo samo pokušava da nam ispriča veliku i divnu priču.

Kad pročitamo celu Bibliju, svi antitrinitarni dokazni tekstovi nestaju pred svetlošću biblijskog narativa. Kao što smo videli, nijedan od novozavetnih stihova koji govore o Isusu kao Božjem sinu nema nikakve veze sa idejom da je On jedini rođen od Boga nekada davno u večnoj prošlosti. Takav metafizički narativ se nigde ne nalazi u Pismu. To je filozofska fikcija koja se nameće knjizi.

Svi novozavetni autori nastavljaju da pričaju istu priču koju su inicirali proroci Starog zaveta. Oni su znali da je Adam bio prvobitni ljudski sin Božji,

da je Adam proigrao sinovski položaj,

da je Bog pokrenuo plan da ponovo zadobije taj položaj za čovečanstvo,

da je Bog ušao u zavetni odnos sa Avramom kako bi ispunio taj plan,

da je Isak bio Avramov jedinorodni sin obećanja te stoga i Božji zavetni sin,

da su dvanaest Jakovljevih sinova postali Božji korporativni zavetni sin kao narod prozvan Izrael,

da je car David nastavio sinovsku sukcesiju i postao Božji zavetni sin,

i da je Davidov sin Solomon postao Božji zavetni sin u nastavku loze.

A poznajući starozavetni narativ, novozavetni pisci su znali da je Isus, rođen u toj istoj lozi, bio niko drugi do sin Avramov, sin Izraelov, sin Davidov i, prema tome, dugoočekivani zavetni Sin Božji.

Upravo je to priča koju iznosi Biblija.

To je priča koju je, po shvatanju novozavetnih pisaca, Isus trebalo da ispuni.

I oni su, dakle, upravo to hteli da kažu kad su Isusa prepoznali kao Sina Božjeg.

Biblija nije zaokupljena time da nam objasni ontološko poreklo ili hronologiju Boga.

To je, radije, priča o dinamici odnosa koja je loše krenula, a onda ponovo vaspostavljena.

To je zavetna priča, a ne neka metafizička filozofija.

Na pitanje: „Koliko dugo Bog postoji, i u kom obliku?“ Bog uz osmeh kaže nešto poput ovog:

Ja sam oduvek postojao u vremenu čije trajanje vi uopšte ne možete spoznati, i u obliku koji vi ni na koji način ne možete pojmiti. Stoga hajde da govorimo o nečem na vašem nivou. Kako bi bilo da vam ja pristupim kao Otac da biste mogli shvatiti koliko vas volim, i kao Sin da biste znali da sam krajnje solidaran s vama, i kao Duh kako biste osetili da ja komuniciram s vama unutar vašeg duha bez ikakve prisile? Ja sam više od onog što je vaš ograničeni um u stanju da dokuči, ali ni manje, stoga ću vam pokazati sve što možete da razumete, i to u kategorijama koje će za vas, u vašem kontekstu, biti smislene.

Budući da smo stvorena, materijalna bića, bukvalno je nemoguće da razumemo nestvorene, nematerijalne kategorije – naime, Boga. Zato se Bog spustio do nas.

Spuštanje Boga!

Premda nikada ne možemo u potpunosti znati šta Bog jeste, možemo znati ko je Bog. Iako ne možemo znati Božju prirodu, možemo znati Njegov karakter. Možemo znati kako Bog razmišlja, oseća i kako se ponaša. Sa sve većom jasnošću, možemo spoznati i iskusiti Božju ljubav. Možemo se uvek kretati, punom brzinom, ka svetlosti Njegove lepote od koje zastaje dah, ali nikada nećemo iscrpiti njena beskrajna bogatstva.

Ali ako mislimo da smo u stanju da objasnimo šta je Bog, zapravo ne govorimo o Bogu. Ako je naša koncepcija o Bogu u potpunosti određena ograničenim materijalnim kategorijama naše sopstvene materijalne, prokreativne ljudske stvarnosti, otac-majka-sin-ćerka, mi nismo definisali Boga, već smo Mu samo projektovali sopstvenu sliku. Istina u svemu ovome jeste da Bog ne postoji u okviru parametara naše ograničene egzistencije koja je poput neke barice. Mi postojimo, kao kapljica, unutar bezgraničnih parametara Božje okeanske stvarnosti.

Isus je Sin Božji unutar narativnog toka Adamovog stvaranja i pada, zatim u opsegu izraelske proročke istorije. Kad zadržimo pogled na priči iznetoj u Starom zavetu, Novi zavet po prvi put dobija obilan, predivan smisao. Tok biblijske priče poseduje svu moguću interpretativnu snagu (snagu tumačenja) koja nam je potrebna da razumemo Hristovo sinovstvo. Uzimajući Bibliju kao jedan kohezivni (privlačeći i povezujući) narativ sa sveobuhvatnom svrhom, otkrivamo šta samo Pismo hoće da kaže kad Spasitelja sveta označava kao Sina Božjeg. Mi ne moramo da nagađamo.

Jedva da je neophodno i da tumačimo. Priča nam govori ono što treba da znamo o tom predmetu, ali nas isto tako ostavlja sa tajnom u pogledu onih stvari koje su izvan našeg ograničenog poimanja.

Kad Jovan 3,16 naziva Isusa „jedinorodnim Sinom“, valja brižljivo ispitati neposredni kontekst, u okviru čak šireg konteksta Jovanovog izvornog materijala, a to je celokupni starozavetni narativ. Mi smo upravo to učinili na ovom svom putovanju, i sada znamo šta Biblija podrazumeva kad govori o Isusu kao Božjem „jedinorodnom Sinu“.

Kad apostol Pavle naziva Isusa „prvorodnim“ Sinom, taj jezik se ne javlja samo u pojedinačnim, izolovanim pavlovskim stihovima, već pre u kontekstu misaonog toka koji Pavle razvija u okviru cele Poslanice Rimljanima, zasnovane na mnogo širem kontekstu velike priče otkrivene u Starom zavetu, u vezi sa sledom sinova „prvenaca“ koji će nas dovesti do Mesije. Pogledali smo taj materijal i sada *znamo* šta sama Biblija hoće da kaže kad upotrebljava reč „prvorođeni“ da bi opisala Isusa.

Mi *znamo* šta znači Hristovo sinovstvo zato što smo uzeli u obzir sveukupnu sliku Pisma, a ne samo izbor izdvojenih stihova. A značenje dosta zapanjuje.

Bog je Bog verne, uvek prisutne, postojane, zavetne ljubavi, a mi smo stvoreni da živimo u recipročnom, zavetnom odnosu sa Bogom i jedan sa drugim. U konačnoj analizi, nešto najkoherentnije što možemo reći o Bogu jeste „Bog je ljubav“.

A time je mnogo kazano. Upravo je ta stvarnost navela Boga da izađe iz sebe kako bi postao član ljudskog roda. Bog tako duboko, sa žarom i nesebično voli ljudski rod da je odlučio da postane večno solidaran sa nama kao naš Brat u telu. Stvoritelj univerzuma – koji je smislio najsloženije pojedinosti života u svim njegovim oblicima – dobrovoljno je postao jedno sa nama da bi nas ponovo doveo u jedinstvo sa sobom.

Time što je postao Sin Božji, Bog je promenio i samu stvarnost, sopstvenu stvarnost, da bi izašao u susret našoj potrebi.

Bog je to učinio za vas.

Za mene.

On je postao ono što On nije da bismo mi mogli postati sve ono što je trebalo da budemo.

To je ta biblijska priča, i njoj ne nedostaje ništa da bi bila najbolja zamisliva priča, zato što je to priča o zavetu...

a to znači priča o ljubavi.